

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

**RAPORT
Z KONTROLI WZORCÓW UMOWY
STOSOWANYCH W OBRODZIE
Z KONSUMENTAMI
NA RYNKU GAZU SIECOWEGO**

Kraków, luty 2013 r.

Raport został opracowany przez Delegaturę UOKiK w Krakowie

SPIIS TREŚCI:

1. Słownik terminologii związanej z dostawą gazu sieciowego	5
2. Wprowadzenie	7
2.1. Charakterystyka rynku gazu sieciowego, zasady obrotu gazem sieciowym.	7
2.2. Metodologia badania - określenie przedmiotu raportu oraz zakresu podmiotowego i zasad wyboru badanych przedsiębiorców.	13
3. Sytuacja prawna i ekonomiczna odbiorców indywidualnych (konsumentów) na rynku gazu sieciowego	16
3.1. Umowy stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorstwa energetyczne.	16
3.2. Kształtowanie cen gazu sieciowego dla odbiorców indywidualnych	27
3.3. Rozliczenia za zużycie gazu sieciowego	30
4. Ochrona konsumentów na rynku gazu sieciowego	34
4.1. Rola Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, z uwzględnieniem Punktu Informacyjnego dla Odbiorców Paliw i Energii	34
4.2. Rola Miejskich, Powiatowych Rzeczników Konsumentów oraz organizacji konsumenckich	36
4.3. Działania Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zakresie ochrony konsumentów na rynku gazu sieciowego	38
5. Naruszenia w umowach zawieranych z konsumentami	43
5.1. Analiza umów dostawy i dystrybucji gazu	46
5.1.1. Omówienie typowych naruszeń (klauzule abuzywne)	46
5.1.1.1. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające zasady dostarczania konsumentom korespondencji	46
5.1.1.2. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające terminy zgłaszania reklamacji	48
5.1.1.3. Postanowienia umowne ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego	50
5.1.1.4. Postanowienia umowne przyznające przedsiębiorstwu energetycznemu prawo do jednostronnego rozwiązania umowy	53
5.1.1.5. Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygania sporów wynikających z umów	56
5.1.2. Naruszenia ustawy <i>Prawo energetyczne</i> i przepisów wykonawczych	57
5.1.2.1. Postanowienia umowne nieprawidłowo uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do wstrzymania dostarczania gazu	57
5.1.2.2. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające termin rozpatrzenia reklamacji	60
5.2. Analiza umów przyłączeniowych	61
5.2.1. Omówienie typowych naruszeń (klauzule abuzywne)	61

5.2.1.1.	Postanowienia umowne nieprawidłowo określające zasady dostarczania konsumentom korespondencji	61
5.2.1.2.	Postanowienia umowne nieprawidłowo określające terminy zgłaszania reklamacji	63
5.2.1.3.	Postanowienia nakładające na konsumentów obowiązek zwrotu w wyznaczonym terminie podpisanej umowy pod rygorem uznania umowy za niezawartą	64
5.2.1.4.	Postanowienia określające w sposób nierównoprawny prawa i obowiązki stron z tytułu zawartej umowy (nakładające na konsumentów dodatkowe obowiązki)	66
5.2.1.5.	Postanowienia określające w sposób nietransparentny wysokość kar umownych i przesłanki ich stosowania	69
5.2.1.6.	Postanowienia niedozwolone dotyczące przetwarzania danych osobowych	71
5.2.1.7.	Postanowienia wyłączające możliwość dochodzenia przez konsumentów roszczeń odszkodowawczych w związku z budową sieci gazowniczej.	72
5.2.1.8.	Postanowienia wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy	74
5.2.1.9.	Postanowienia uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do podwyższenia opłaty za przyłączenie bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy	78
5.2.1.10.	Postanowienia uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do zmiany zakresu przedmiotu umowy	81
5.2.1.11.	Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygania sporów wynikających z umowy	82
5.2.2.	Naruszenia przepisów ustawy <i>Prawo energetyczne</i> i przepisów wykonawczych	84
5.2.2.1	Postanowienia umowne uprawniające nieprawidłowo uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do wstrzymania dostarczania gazu	84
5.2.3.	Nieuczciwe praktyki rynkowe	86
5.2.3.1.	Postanowienia wprowadzające konsumentów w błąd co do charakteru prawnego taryf oraz Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej	86
6.	Podsumowanie i wnioski analizy wzorców umownych	89

Załącznik Nr 1.

Wykaz zakwestionowanych postanowień wzorców umownych oraz stwierdzonych naruszeń przepisów stosowanych przez przedsiębiorstwa z grupy PGNiG

Załącznik Nr 2.

Wykaz zakwestionowanych postanowień wzorców umownych oraz stwierdzonych naruszeń przepisów stosowanych przez przedsiębiorstwa z grupy dostawców alternatywnych

Załącznik Nr 3.

Poradnik dla konsumentów

1. Słownik terminologii związanej z dostawą gazu sieciowego

dystrybucja gazu - transport gazu sieciami dystrybucyjnymi w celu ich dostarczenia odbiorcom (nie obejmuje sprzedaży gazu)

kaloryczność - ilość ciepła wydzielana przy całkowitym spalaniu jednostkowej ilości gazu w określonych warunkach, może być wyrażana jako ciepło spalania lub wartość opałowa

klauzula abuzywna - niedozwolone postanowienie umowne

konsument - osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową

odbiorca gazu - każdy, kto otrzymuje lub pobiera gaz na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym

odbiorca końcowy gazu - odbiorca gazu dokonujący jego zakupu na własny użytek

odbiorca końcowy gazu w gospodarstwie domowym - odbiorca końcowy dokonujący zakupu gazu w celu jego zużycia w gospodarstwie domowym

Prawo energetyczne - ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - *Prawo energetyczne* (t.j. Dz.U. z 2012 poz. 1059)

przedsiębiorstwo energetyczne - podmiot prowadzący działalność gospodarczą w zakresie obrotu, wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji paliw - w tym gazu - lub energii

przesyłanie gazu - transport gazu sieciami przesyłowymi w celu ich dostarczenia do sieci dystrybucyjnych lub dużym odbiorcom końcowym (nie obejmuje sprzedaży gazu)

przyłącze gazowe - odcinek sieci od gazociągu do armatury odcinającej służący do przyłączenia do sieci gazowej urządzeń lub instalacji odbiorcy

rejestr klauzul niedozwolonych - rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzony na podstawie art. 479⁴⁵ *k.p.c.*

rzecznik konsumentów - miejski lub powiatowy rzecznik konsumentów

rozporządzenie systemowe - rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu gazowego (Dz.U. nr 133, poz. 891, z późn. zm.)

rozporządzenie taryfowe - rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 6 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi (Dz.U. nr 28, poz. 165)

taryfa - zbiór cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania, opracowany przez przedsiębiorstwo i wprowadzony jako obowiązujący dla określonych w nim odbiorców

układ pomiarowy - gazomierz i inne urządzenia pomiarowe, a także układy połączeń między nimi, służące do pomiaru ilości gazu

umowa kompleksowa - umowa łącząca elementy umowy sprzedaży oraz umowy o świadczenie usługi dystrybucji gazu

unbundling - (ang. rozdzielanie) proces odseparowania - (prawnego, finansowego, operacyjnego) poszczególnych usług zintegrowanego przedsiębiorstwa tak, by można było je wyceniać oddzielnie

Wykaz skrótów:

IRiESD - Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej

IRiESP - Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej

k.c. - ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr16, poz.93, z późn. zm.))

k.p.c. - ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.)

OSD - operator systemu dystrybucyjnego

OSP - operator systemu przesyłowego

SOKiK - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Sąd Okręgowy w Warszawie, Wydział XVII, sąd odwoławczy od decyzji Prezesa UOKiK i Prezesa URE

TPA - (skrót od ang. third-party access - dostęp osób trzecich) zasada dostępu do elementów infrastrukturalnych opierająca się na założeniu, iż każde przedsiębiorstwo powinno mieć równy dostęp do obszarów monopolu naturalnego

u.o.k.k. - ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.)

UOKiK - Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

u.p.n.p.r - ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. Nr.171 poz.1206, z późn. zm.)

URE - Urząd Regulacji Energetyki

2. Wprowadzenie

Niniejszy raport prezentuje wyniki badania przeprowadzonego przez UOKiK, którego głównym celem było wykrycie nieprawidłowości i wyeliminowanie z obrotu niekorzystnych dla konsumentów postanowień wzorców umownych stosowanych w obrocie gazem. W tym celu poddano ocenie zgodność wzorców umownych stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne prowadzące działalność w zakresie sprzedaży oraz dystrybucji gazu sieciowego na rzecz konsumentów z obowiązującymi przepisami regulującymi tę działalność.

Przedstawienie wyników badania ma na celu podniesienie poziomu świadomości prawnej, zarówno wśród konsumentów, jak i przedsiębiorstw energetycznych podsektora gazowego, w zakresie prawidłowego kształtowania treści stosowanych umów.

Specyfika sektora gazowego i funkcjonowanie rynku gazu, zwłaszcza z punktu widzenia możliwości zapewnienia mechanizmów efektywnej konkurencji, zostały szczegółowo omówione w odrębnym raporcie UOKiK¹.

2.1. Charakterystyka rynku gazu sieciowego, zasady obrotu gazem sieciowym

Jednym z najważniejszych dla współczesnej gospodarki, obok węgla i ropy naftowej, rodzajem paliwa kopalnego jest gaz ziemny. Wielkość zużycia gazu ziemnego w Polsce kształtuje się na poziomie ok. 14 mld m³ rocznie. Gaz ziemny występuje w dwóch rodzajach, rozprowadzanych odrębnymi systemami sieci.² Najpowszechniej stosowanym (ok. 85 % krajowego zużycia) rodzajem gazu jest gaz ziemny wysokometanowy, pochodzący głównie z importu. Drugim rodzajem gazu jest gaz ziemny zaazotowany, pochodzący z wydobycia krajowego, charakteryzujący się niższą kalorycznością i niższą ceną, niż gaz wysokometanowy. Rodzaj gazu dostępnego dla danego odbiorcy jest uzależniony od miejsca jego poboru z sieci. Minimalne znaczenie w obrocie gazem sieciowym posiada propan-butan w postaci rozprężonej, mający szersze zastosowanie w postaci skroplonej, jako gaz butlowy. W przeszłości za pomocą sieci dystrybuowany był również gaz koksowniczy, jednak w latach 90-tych XX w. zaniechano jego dostarczania do gospodarstw domowych, zastępując go gazem ziemnym.

¹ „Kierunki rozwoju ochrony konkurencji i konsumentów na rynku gazu w Polsce”, UOKiK, Warszawa 2012. <http://www.uokik.gov.pl/download.php?plik=12185>

² <http://www.pgnig.pl/reports/annualreport2011/obrot-i-magazynowanie-2.html>

Największą grupę odbiorców gazu ziemnego stanowią odbiorcy przemysłowi, głównie przedsiębiorstwa sektora paliwowego, jak firmy rafineryjne i petrochemiczne oraz zakłady chemiczne. Gospodarstwa domowe konsumują ok. 25 % krajowego zużycia gazu. Stanowią one jednak aż ok. 97% ogółu odbiorców, w liczbie ponad 6,4 mln. W gospodarstwach domowych paliwo gazowe służy do ogrzewania pomieszczeń, zarówno mieszkalnych jak i gospodarczych, podgrzewania wody oraz przygotowywania posiłków.

Zapotrzebowanie na gaz sieciowy pokrywane jest w ok. 29 % wydobyciem krajowym, w ok. 61 % importem z kierunku wschodniego (Rosji) oraz w ok. 10 % importem z kierunku zachodniego (Niemiec i Czech).

Struktura rynku gazu ziemnego w Polsce charakteryzuje się wysokim poziomem koncentracji w następujących obszarach działalności: wydobywanie, magazynowanie, obrót, obrót z zagranicą i dystrybucja, w których dominuje grupa kapitałowa PGNiG. Najważniejszym i największym podmiotem zajmującym się zarówno importem, jak i wydobywaniem gazu jest Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. (dalej PGNiG S.A.), które w 2011 roku dostarczyło w ten sposób na polski rynek 99 % gazu. Spółka jest również właścicielem wszystkich podziemnych magazynów gazu ziemnego w Polsce i jedynym operatorem systemu magazynowania paliw gazowych.

Również na rynku detalicznym grupa kapitałowa PGNiG posiada pozycję dominującą, realizując 96,38 % sprzedaży gazu ziemnego, natomiast pozostałe 3,62 % realizowane jest przez kilkanaście mniejszych podmiotów.

Spółka PGNiG S.A. powstała w wyniku przekształcenia w 1996 roku w spółkę akcyjną przedsiębiorstwa państwowego Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo, utworzonego w 1982 roku. W 2004 roku ze struktur PGNiG S.A. wydzielono działalność przesyłową - utworzono spółkę PGNiG-Przesył Sp. z o.o. Wydzielenie działalności związanej z przesyłaniem gazu ziemnego wynikało z postanowień tzw. drugiej dyrektywy gazowej³ przyjętej w 2003 przez Radę i Parlament Europejski, która zobowiązywała do rozdzielenia technicznego przesyłania gazu od obrotu i umożliwienia innym podmiotom korzystania z sieci przesyłowej na równych zasadach (zasada TPA, zapewniająca „dostęp osób trzecich” do infrastruktury będącej przedmiotem monopolu). Spółka ta w 2005 roku została przekształcona w przedsiębiorstwo Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Aktualnie jest ono jedynym w kraju operatorem gazowego systemu przesyłowego - sieci strategicznych gazociągów, odpowiedzialnym za ruch sieciowy w systemie przesyłowym

³ Dyrektywa 2003/55/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2003 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego i uchylająca dyrektywę 98/30/WE

gazowym, bieżące i długookresowe bezpieczeństwo funkcjonowania tego systemu, eksploatację, konserwację, remonty oraz niezbędną rozbudowę sieci przesyłowej, w tym połączeń z innymi systemami gazowymi. Ze względu na strategiczną rolę tego podmiotu dla gospodarki kraju jego wyłącznym akcjonariuszem jest Skarb Państwa. GAZ-SYSTEM S.A. jest także właścicielem spółki Polskie LNG S.A. która została powołana do budowy i eksploatacji terminalu skroplonego gazu ziemnego (LNG - liquified natural gas). Powstanie terminalu LNG ma umożliwić odbiór skroplonego gazu ziemnego - dowożonego drogą morską - z dowolnego kierunku na świecie, a tym samym zwiększyć zróżnicowanie źródeł dostaw i bezpieczeństwo energetyczne kraju.

W wyniku dalszej implementacji do prawa krajowego dyrektyw wspólnotowych, krajowy rynek gazu został poddany dalszej reorganizacji, poprzez organizacyjne oddzielenie (ang. „unbundling”) działalności w zakresie dystrybucji od działalności w zakresie obrotu gazem. W tym celu w 2007 r. dokonano wydzielenia z PGNiG S.A. przedsiębiorstw zajmujących się działalnością w zakresie dystrybucji gazu. Działalnością handlową zajmuje się PGNiG S.A., a działalność dystrybucyjna realizowana jest przez sześciu operatorów systemów dystrybucyjnych, których 100 proc. udziałowcem pozostaje PGNiG S.A., to jest:

- Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
- Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
- Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
- Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
- Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.
- Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.

Funkcjonowanie rynku energii w Polsce, unormowane jest aktualnie przede wszystkim w przepisach *ustawy z 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne* (t.j. Dz.U. 2012 poz. 1059, ze zm.), zwanej dalej „*Prawem energetycznym*”. W sprawach będących przedmiotem niniejszego raportu znaczenie mają również akty wykonawcze do Prawa energetycznego:

- *rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 6 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie paliwami gazowymi*, zwane dalej „*rozporządzeniem taryfowym*” (Dz.U. nr 28, poz. 165),
- *rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 lipca 2010 r. w sprawie szczegółowych warunków funkcjonowania systemu gazowego* (Dz.U. nr 133, poz. 891, z późn. zm.), zwane dalej „*rozporządzeniem systemowym*”.

Prawo energetyczne reguluje status prawny, zakres obowiązków oraz uprawnień organów administracji publicznej, przedsiębiorstw energetycznych oraz odbiorców paliw gazowych.

Przedsiębiorstwo energetyczne to podmiot prowadzący działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji lub obrotu paliwami albo energią. Pojęcie to ma zatem szeroki zakres i obejmuje, obok przedsiębiorstw gazowniczych, również przedsiębiorstwa zajmujące się energią elektryczną i ciepłą. Ustawa nakłada na przedsiębiorstwa energetyczne szereg obowiązków m.in. utrzymywania zdolności urządzeń, instalacji i sieci do realizacji zaopatrzenia w te paliwa lub energię w sposób ciągły i niezawodny, przy zachowaniu obowiązujących wymagań jakościowych.

Rynek paliw gazowych w Polsce jest rynkiem koncesjonowanym. Organem udzielającym koncesji na wykonywanie działalności gospodarczej związanej z gazem jest Prezes Urzędu Regulacji Energetyki (dalej: „Prezes URE”), z wyjątkiem koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż gazu ziemnego oraz jego wydobycie, które są udzielane przez ministra właściwego do spraw środowiska w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki. Koncesje wydawane są na: obrót paliwami gazowymi (OPG), przesył paliw gazowych (PPG), obrót gazem ziemnym z zagranicą (OGZ), dystrybucję paliw gazowych (DPG), skraplanie i regazyfikację gazu ziemnego (SGZ), wytwarzanie paliw gazowych (WPG), magazynowanie paliw gazowych (MPG). Na koniec października 2012 roku, według danych wykazanych w bazie koncesji udostępnianej przez Prezesa URE 105 przedsiębiorstw energetycznych posiadało ogółem 182 koncesje w ww. różnych obszarach działalności gospodarczej związanej z gazem.⁴

Szczególną kategorię przedsiębiorstw energetycznych stanowią operatorzy systemów dystrybucyjnych (OSD). OSD to przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją paliw gazowych, odpowiedzialne za ruch sieciowy w systemie dystrybucyjnym, bieżące i długookresowe bezpieczeństwo funkcjonowania tego systemu, eksploatację, konserwację, remonty oraz niezbędną rozbudowę sieci dystrybucyjnej, w tym połączeń z innymi systemami gazowymi. Operatorzy wyznaczeni są na swój wniosek lub z urzędu przez Prezesa URE. Według stanu na koniec października 2012 roku wyznaczonych było 31 operatorów systemów dystrybucyjnych⁵. Największymi z nich, pod względem obszaru

^b baza koncesji udostępniana jest do publicznej wiadomości na stronie internetowej URE <http://www.ure.gov.pl/portal/bip/import/13/>

⁵ wykaz operatorów systemów dystrybucyjnych podawany jest do publicznej wiadomości na stronie internetowej URE

działania, było sześć spółek dystrybucyjnych należących do grupy PGNiG. Pozostali operatorzy wyznaczeni zostali w ciągu ostatnich lat, a ich obszary działania są zazwyczaj ograniczone do nieznacznego - w skali kraju - obszaru. Są to najczęściej, obok dostawców alternatywnych, przedsiębiorstwa przemysłowe posiadające własną sieć gazociągów dystrybucyjnych.

Prawo energetyczne ustanawia podstawowe ramy prawne dla zapewnienia niedyskryminacyjnego dostępu do sieci operatorów systemów przesyłowego i dystrybucyjnych, tj. do infrastruktury sieciowej. Zagwarantowanie takiego dostępu jest niezmiernie istotne ze względu na fakt, że przedsiębiorstwa sieciowe działają, co do zasady, w warunkach tzw. monopolu naturalnego na obszarze zasięgu własnej sieci. Zapewnieniu takiego dostępu służą wspomniane już zasady - TPA oraz unbundling. Zgodnie z *Prawem energetycznym*, przedsiębiorstwa energetyczne świadczące usługi transportu (przesyłu lub dystrybucji) paliw gazowych są obowiązane zapewnić wszystkim odbiorcom oraz przedsiębiorstwom zajmującym się sprzedażą paliw gazowych, na zasadzie równoprawnego traktowania, świadczenie przedmiotowych usług na zasadach i w zakresie określonym w ustawie. Podstawowym celem tej regulacji jest zapewnienie uczestnikom rynku dostępu do sieci i stymulowanie rozwoju konkurencji na rynkach powiązanych ze zmonopolizowanymi rynkami transportu gazu. W myśl ustawy, odbiorca paliw gazowych ma prawo zakupu tych paliw od wybranego przez siebie sprzedawcy, a przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych umożliwia odbiorcy paliw gazowych przyłączonemu do jego sieci zmianę sprzedawcy⁶. Operatorzy systemów dystrybucyjnych będący w strukturze podmiotów pionowo zintegrowanych, pozostają, pod względem formy prawnej i organizacyjnej oraz podejmowania decyzji, niezależni od innych działalności takich jak wytwarzanie i obrót gazem. Obowiązek takiego wydzielenia nie dotyczy⁷ operatora systemu gazowego, jeżeli liczba odbiorców przyłączonych do jego sieci jest nie większa niż 100 tysięcy i sprzedaż paliw gazowych w ciągu roku nie przekracza 100 mln m³. Operatorzy opracowują i są odpowiedzialni za realizację programów, podlegających zatwierdzeniu przez Prezesa URE, w których określają przedsięwzięcia, jakie należy podjąć w celu zapewnienia niedyskryminacyjnego traktowania użytkowników systemu, w tym szczegółowe obowiązki pracowników wynikające z tych programów. Jednocześnie operatorzy są obowiązani do opracowania instrukcji ruchu i eksploatacji sieci (odpowiednio: przesyłowej - IRiESP lub dystrybucyjnej - IRiESD) - podlegających zatwierdzeniu przez Prezesa URE, które określają szczegółowe

http://bip.ure.gov.pl/portal/bip/76/786/Operatorzy_systemow_gazowych_dane_adresowy_i_obszary_dzialania.html

⁶ art. 4 ust. 2, art. 4j *Prawa energetycznego*

⁷ art. 9d ust. 7 pkt 3 *Prawa energetycznego*

warunki korzystania z tych sieci przez użytkowników systemu oraz warunki i sposób prowadzenia ruchu, eksploatacji i planowania rozwoju tych sieci.⁸

Kolejną kategorią podmiotów, których sytuacja prawna została zdeterminowana przepisami *Prawa energetycznego*, są odbiorcy gazu. Odbiorcą jest każdy, kto otrzymuje lub pobiera paliwa na podstawie umowy z przedsiębiorstwem energetycznym. Wśród odbiorców gazu wyróżniono szczególne kategorie, a mianowicie:

- odbiorca końcowy - dokonujący zakupu gazu na własny użytek, a w tym:
  - odbiorca gazu w gospodarstwie domowym - który kupuje towar, jakim jest gaz, wyłącznie w celu zużycia go w gospodarstwie domowym.

W tym miejscu należy zauważyć, że przepisy *Prawa energetycznego* nie posługują się definicją konsumenta zawartą w art. 22¹ *kodeksu cywilnego* (dalej: „k.c.”), zgodnie z którą „za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową”. W praktyce odbiorców gazu w gospodarstwach domowych, w rozumieniu *Prawa energetycznego*, utożsamia się z konsumentami, w rozumieniu k.c. oraz przepisów mających na celu ochronę interesu konsumentów.

Prawo energetyczne wprowadziło również kategorię sprzedawcy z urzędu⁹. Odbiorca ma prawo zakupu gazu od wybranego przez siebie sprzedawcy a przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją gazu, umożliwia odbiorcy przyłączonemu do jego sieci zmianę sprzedawcy gazu. W sytuacji, gdy odbiorca nie korzysta z prawa wyboru sprzedawcy dostarczanie gazu odbywa się na podstawie jednej umowy (tzw. umowy kompleksowej), zawartej przez odbiorcę z przedsiębiorstwem obrotu pełniącym funkcję sprzedawcy z urzędu. Sprzedawca z urzędu powinien zostać wyłoniony w drodze przetargu lub wyznaczony w drodze decyzji Prezesa URE i jest on obowiązany do zapewnienia świadczenia usługi kompleksowej na rzecz odbiorców gazu w gospodarstwach domowych, przyłączonych do sieci przedsiębiorstwa energetycznego wskazanego w koncesji sprzedawcy z urzędu. Operator systemu dystrybucyjnego jest obowiązany do zawarcia ze sprzedawcą z urzędu umowy o świadczenie usługi przesyłu lub dystrybucji gazu w celu dostarczania tego paliwa odbiorcy w gospodarstwie domowym, któremu sprzedawca z urzędu jest obowiązany zapewnić świadczenie usługi kompleksowej. Odbiorca w gospodarstwie domowym może zrezygnować z usługi kompleksowej. W takim przypadku dostarczanie odbiorcy gazu odbywa się na podstawie dwóch umów: umowy sprzedaży zawieranej ze sprzedawcą gazu i umowy o świadczenie usług dystrybucji zawieranej z

⁸ art. 9c, art. 9d, art. 9g *Prawa energetycznego*

⁹ art. 3 pkt 29, art. 5a *Prawa energetycznego*.

operatorem systemu dystrybucyjnego. Do czasu wyłonienia (lub wyznaczenia w drodze decyzji) przez Prezesa URE sprzedawcy z urzędu jego zadania wykonuje, na podstawie przepisów ustawy¹⁰ nowelizującej *Prawo energetyczne*, tzw. „sprzedawca zasiedziały”, tj. przedsiębiorstwo prowadzące do dnia 1 lipca 2007 r. działalność gospodarczą zarówno w zakresie obrotu, jak i dystrybucji paliw gazowych.¹¹

2.2. Metodologia badania - określenie przedmiotu raportu oraz zakresu podmiotowego i zasad wyboru badanych przedsiębiorców.

W ramach swoich kompetencji Prezes UOKiK sprawuje kontrolę przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów *ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. Nr 50, poz. 331, z późn. zm.) - dalej: „*u.o.k.k.*” oraz występuje do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów. Art. 31 tej *ustawy* określa zakres działania Prezesa UOKiK, stanowiąc zarazem ogólną podstawę prawną do przeprowadzenia takich kontroli jak ta, której podsumowanie stanowi niniejszy raport. W oparciu o te uprawnienia Prezes UOKiK przeprowadza okresowe kontrole praktyki przedsiębiorców i wzorców umownych, które stosują w obrocie konsumenckim w różnych dziedzinach gospodarki.

Niniejsze badanie zostało przeprowadzone w ramach instytucji postępowania wyjaśniającego, prowadzonego z urzędu na podstawie art. 48 ust. 1 i 2 *u.o.k.k.*. Objęto nim przedsiębiorstwa energetyczne, które dostarczają gaz sieciowy do odbiorców w gospodarstwach domowych.

Badaniem objęto umowy:

- sprzedaży,
- dystrybucji,
- kompleksowe,
- o przyłączenie.

Wzorce ww. umów były badane pod kątem:

- występowania niedozwolonych postanowień umownych,
- naruszenia obowiązków informacyjnych wynikających z ustawy *Prawo energetyczne*,
- ewentualnych innych naruszeń obowiązujących przepisów.

¹⁰ art. 10 ust. 2 *ustawy z dnia 4 marca 2005 r. o zmianie ustawy - Prawo energetyczne oraz ustawy - Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2005 r., Nr 62 poz. 552, z późn. z m.)

¹¹ por. „*Prawo energetyczne. Komentarz.*”, pod red. Z. Muras, M. Swora, LEX 2010, kom. do art. 5a.

Zakresem badania - przeprowadzonego w okresie listopad - grudzień 2012r. - objęto wszystkie przedsiębiorstwa energetyczne, posiadające koncesję na obrót lub dystrybucję gazu, które według stanu na koniec listopada 2012 r. były stroną co najmniej 100 umów, zawartych z konsumentami (odbiorcami w gospodarstwach domowych).

Ustalony w ten sposób zakres przedsiębiorstw objął wszystkie podmioty z grupy kapitałowej PGNiG zajmujące się dystrybucją i sprzedażą gazu, to jest:

1. Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. z siedzibą w Warszawie,
2. Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu,
3. Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą w Zabrze,
4. Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnowie,
5. Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie,
6. Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku,
7. Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu,

oraz następujących dystrybutorów i sprzedawców alternatywnych:

1. Amber Gaz Sp. z o.o. z siedzibą w Koszalinie,
2. anco Sp. z o.o. z siedzibą w Jarocinie,
3. AVRIO MEDIA Sp. z o.o. z siedzibą w Kostrzynie,
4. Duon Dystrybucja S.A. (dawniej: KRI) z siedzibą w Wysogotowie,
5. Egesa Grupa Energetyczna S.A. (dawniej: Entrade) z siedzibą w Warszawie,
6. EWE Energia Sp. z o.o. z siedzibą w Międzyrzeczu,
7. G.EN. Gaz Energia S.A. z siedzib w Tanowie Podgórny,
8. SIME Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Sochaczewie,
9. Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o. z siedzibą w Tarnogrodzie.

Tak zdefiniowany zakres badania objął wszystkie wzorce umów stosowanych w obrocie konsumentami przez przedsiębiorstwa z grupy PGNiG (będące stronami ponad 6 milionów umów) oraz wzorce na podstawie których zostało zawarte 99,41% (to jest 51,3 z 51,6 tysięcy) umów stosowanych w obrocie gazem z konsumentami przez pozostałe przedsiębiorstwa energetyczne.

Zbadano łącznie 159 wzorców umów stosowanych w obrocie z konsumentami przez ww. 16 przedsiębiorców, według stanu na koniec grudnia 2012 roku. Pod pojęciem wzorców umów należy rozumieć wszelkie dokumenty mające ich cechy (oferowane wszystkim lub większości klientów, nienegocjowane) bez względu na ich nazwy stosowane w obrocie (np. regulamin, wnioski o zawarcie umowy). Przedstawione przez

przedsiębiorstwa energetyczne wzorce zostały przeanalizowane pod kątem zgodności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, ze szczególnym uwzględnieniem *Prawa energetycznego* wraz z przepisami wykonawczymi, oraz obecności postanowień mogących stanowić niedozwolone postanowienia umowne.

Badanie nie obejmowało natomiast przedsiębiorstw gazowniczych świadczących usługi wyłącznie na rzecz odbiorców przemysłowych lub innych użytkowników systemu gazowniczego (np. takie jak skraplanie, regazyfikacja, magazynowanie, przesył sieciami wysokiego ciśnienia, obrót paliwem z zagranicą itp.), a nie świadczących usług bezpośrednio na rzecz odbiorców końcowych w gospodarstwach domowych

3. Sytuacja prawna i ekonomiczna odbiorców indywidualnych (konsumentów) na rynku gazu sieciowego

3.1. Umowy stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorstwa energetyczne

Umowy, funkcjonujące w relacjach konsumentów z przedsiębiorstwami energetycznymi, są umowami w rozumieniu przepisów *kodeksu cywilnego* (dalej: „*k.c.*”). Strony zawierające umowę przyjmują na siebie wyznaczone obowiązki oraz uzyskują określone uprawnienia. Umowa wywołuje nie tylko skutki wyrażone w jej treści, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współzycia społecznego i z ustalonych zwyczajów. Zakres tych skutków ogranicza przepis art. 353¹ *k.c.*, zawierający regułę zwaną zasadą swobody umów¹². Z przepisu tego wynika, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego.

Umowy zawierane na gruncie *Prawa energetycznego* należą do kategorii umów nazwanych, tj. takich, w których ważne elementy uregulowane są przez ustawodawcę. Są to umowy dwustronnie zobowiązujące i wzajemne (zarówno odbiorca, jak i przedsiębiorstwo energetyczne występują w podwójnej roli - każdy jest jednocześnie i dłużnikiem, i wierzycielem). W przypadku takich umów obowiązek świadczenia ciąży na obu stronach i jednocześnie strony zobowiązują się w ten sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej. W praktyce, przedsiębiorstwo energetyczne jest zobowiązane np. do sprzedaży lub dystrybucji gazu, natomiast odbiorca ma obowiązek uiszczać opłatę za dostarczony gaz. Stroną umowy jest przedsiębiorstwo energetyczne oraz odbiorca.

Na specyfikę umów łączących przedsiębiorstwa energetyczne z konsumentami wpływa przede wszystkim to, że ich treść kształtują nie tylko postanowienia umowne oraz przepisy *k.c.*, lecz również postanowienia taryf oraz instrukcji ruchu i eksploatacji sieci (IRiESD)¹³, opracowywanych przez poszczególne przedsiębiorstwa energetyczne i zatwierdzanych w drodze decyzji administracyjnej przez Prezesa URE, a także przepisy ustawy *Prawo energetyczne* wraz z aktami wykonawczymi - w szczególności *rozporządzeniem systemowym* i *rozporządzeniem taryfowym*.

¹² M. Swora, Z. Muras *Prawo energetyczne. Komentarz.*, LEX Warszawa 2010

¹³ art. 9g ust.12 *Prawa energetycznego*

Przepisy ustawy *Prawo energetyczne* nie wskazują formy pisemnej jako wymaganej dla skuteczności i ważności umów, na podstawie których odbywa się dostarczanie energii elektrycznej. Obowiązuje tutaj zasada swobody formy czynności prawnych. W codziennej praktyce przedsiębiorstw energetycznych, ze względu na szczególną złożoność stosunku prawnego oraz z uwagi na bezpieczeństwo obrotu, umowy te zawierane są oczywiście na piśmie.

Metoda zawierania umów - wzorce umowne

Omawiając umowy stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorstwa energetyczne, należy podnieść, że nawiązanie stosunków prawnych, regulowanych przepisami *Prawa energetycznego* i rozporządzeń wykonawczych, odbywa się poprzez przystąpienie, czyli adhezję. Taka metoda zawierania umów polega na przygotowaniu przez jedną ze stron umowy - przedsiębiorstwo energetyczne, jeszcze przed zawarciem umowy postanowień kształtujących treść stosunku prawnego (wzorzec umowy), jaki ma wiązać strony. Sytuacja ta powoduje, że druga strona umowy (konsument) nie ma wpływu na treść wzorca umownego.

Użyte terminy: wzorce umowne, umowa adhezyjna - występują powszechnie w obrocie prawnym. „Wzorce umowne to doktrynalne określenie wszelkich jednostronnie przygotowanych z góry przed zawarciem umowy, gotowych klauzul umów w postaci warunków umów, ich wzorców, regulaminów itp. Rozpowszechnianie tych wzorców ma swe źródło z jednej strony w dążeniu do racjonalizacji obrotu, zwłaszcza masowego, z drugiej jednak strony, te właśnie akty o ogólnym charakterze, narzucane przez proponentów, stają się zagrożeniem dla interesów drugiej strony, najczęściej konsumenta”¹⁴. Autor wzorca - przedsiębiorstwo energetyczne, za pośrednictwem sporządzonego przez siebie wzorca wyłącza wobec swego kontrahenta - konsumenta, możliwość korzystania z zasady swobody umów.

Na gruncie *Prawa energetycznego* wzorce umowne są stosowane przy zawieraniu umów pomiędzy przedsiębiorstwami energetycznymi a odbiorcami, w tym gospodarstwami domowymi. Zagadnienia dotyczące wzorców umownych uregulowane są przepisami k.c. Ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzór umowy, regulamin, wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy¹⁵. Zatem przesłanką związania drugiej strony wzorcem umownym jest doręczenie jej wzorca przed zawarciem umowy. Innymi słowy konsument powinien otrzymać pełną

¹⁴ E. Łętowska, *Prawo umów konsumenckich*, Warszawa, CH Beck, 2002, s. 292

¹⁵ 100 art. 384 § 1 k.c.

treść wzorca umownego na tyle wcześniej, aby mógł zapoznać się z jego treścią. Obowiązujące uregulowania wymagają, aby wzorzec umowy był sformułowany jednoznacznie i w sposób zrozumiały. Postanowienia niejednoznaczne tłumaczy się na korzyść konsumenta¹⁶. Zatem postanowienia wzorca nie mogą budzić wątpliwości interpretacyjnych i muszą być zrozumiałe dla konsumenta. Omawiając umowy zawierane przez konsumentów - przy użyciu wzorców umownych - na gruncie *Prawa energetycznego*, należy zauważyć, że mają do nich także zastosowanie regulacje dotyczące niedozwolonych klauzul umownych. Te unormowania stanowią implementację w prawie krajowym postanowień wspólnotowej dyrektywy w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich¹⁷. Przepisy *k.c. normują* również zasady kontroli umów zawieranych przez konsumentów przy użyciu wzorców umownych¹⁸. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Przytoczone wyżej uregulowanie zawiera klauzulę generalną decydującą o abuzywności umowy (kontrola przez klauzulę generalną). Kryteria abuzywności w klauzuli generalnej obejmują „sprzeczność z dobrymi obyczajami” i „rażące naruszenie interesów konsumentów”. Obie te przesłanki wymagają łącznego spełnienia. Klauzulę generalną uzupełnia lista 23 klauzul, które w razie wątpliwości uważa się za niedozwolone¹⁹. W przypadku kontroli przebiegającej na podstawie uregulowanego ustawowo porządku, konsumenta nie wiążą te postanowienia, które są abuzywne. Oznacza, że w pozostałym zakresie umowa wywołuje określone w niej skutki prawne. Przy czym procedurę w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone regulują przepisy *kodeksu postępowania cywilnego (dalej: „k.p.c.)*, na podstawie których sąd nie dokonuje oceny stosunku prawnego wynikającego z umowy, ocenia natomiast konkretne postanowienia wzorca, stosowane przez pozwanego przedsiębiorcę. W tym miejscu należy wskazać na odmienność i złożoność umów dotyczących zaopatrzenia w gaz w porównaniu z innymi umowami występującymi w obrocie konsumenckim. Treść tych umów warunkuje specyfika rynku gazu sieciowego, a konkretnie jego skomplikowana natura techniczna i ekonomiczna. Dlatego umowy na podstawie których określa się prawa i obowiązki stron

¹⁶ art. 385 § 2 k.c.

¹⁷ Dyrektywa Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 t. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L 95 z dnia 5 maja 1993 r., s. 29)

¹⁸ art. 385¹ - 385³ k.c.

¹⁹ art. 385³ k.c.

(przedsiębiorstwa energetycznego i konsumenta) powinny być wiarygodnym źródłem informacji dla odbiorcy.

W odniesieniu do zawierania umów z konsumentami, w szczególności mając na uwadze prawo wyboru oraz zmiany sprzedawcy gazu, mogą mieć również zastosowanie regulacje²⁰ dotyczące umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa - np. w czasie odwiedzin przedstawiciela przedsiębiorstwa w mieszkaniu konsumenta lub jego miejscu pracy, oraz zawierania umów na odległość - to jest bez jednoczesnej obecności obu stron, np. korespondencyjnie.

Konsument, który zawarł umowę o świadczenie usług na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa ma prawo do odstąpienia od umowy bez podania przyczyny, w zawitym terminie 10 dni od dnia jej zawarcia. Nie jest dopuszczalne zastrzeżenie, że konsumentowi wolno odstąpić od umowy za zapłatą odstępnego. Najpóźniej w chwili złożenia propozycji zawarcia umowy konsument powinien otrzymać ważne informacje, niezbędne do podjęcia decyzji o zawarciu umowy, w tym o cenach sprzedaży gazu oraz warunkach ich stosowania.

W przypadku umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa, jego przedstawiciel powinien okazać konsumentowi przed zawarciem umowy dokument potwierdzający prowadzenie działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwo oraz dokument tożsamości, a także dokument potwierdzający jego umocowanie do reprezentowania przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo zawierając umowę w tym trybie jest także zobowiązane doręczyć konsumentowi:

- pisemną informację o przysługującym mu prawie odstąpienia od umowy w terminie 10 dni, oraz
- wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy z oznaczeniem danych przedsiębiorstwa.

Konsument, na żądanie przedsiębiorcy, poświadcza na piśmie, że został poinformowany o prawie odstąpienia i że otrzymał wzór oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Jeżeli konsument nie został poinformowany na piśmie o prawie odstąpienia od umowy, bieg 10-dniowego terminu na odstąpienie od umowy rozpoczyna się w momencie uzyskania przez konsumenta informacji o prawie odstąpienia, z tym że kończy się on nie później, niż po upływie 3 miesięcy od dnia zawarcia umowy.

Odstąpienie od umowy zawartej na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa może nastąpić poprzez złożenie przedsiębiorstwu przez konsumenta w ciągu 10 dni

---

²⁰ ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U. z 2000 r. nr 22, poz. 271 z późn. zm.).

oświadczenia na piśmie (wystarczy dotrzymać terminu wystania oświadczenia, najlepiej listem poleconym za potwierdzeniem odbioru).

Rodzaje umów

Dostarczanie paliw gazowych odbiorcy końcowemu odbywa się, po uprzednim przyłączeniu do sieci, na podstawie:

- umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług dystrybucji, albo
- umowy kompleksowej.

Dostarczanie gazu do odbiorcy może odbywać się również na podstawie umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług „przesyłania”, lub umowy kompleksowej łączącej elementy tych umów. Usługa przesyłania gazu, która często jest wymieniana równorzędnie do usługi dystrybucji gazu w przepisach, taryfach, instrukcjach, również oznacza transport gazu, z tym że za pomocą sieci wysokich ciśnień, i co do zasady nie będzie miała ona zastosowania do zaopatrywania w gaz gospodarstw domowych.

Prawo energetyczne przewiduje ponadto, że wraz z umową sprzedaży i umową o świadczenie usług dystrybucji (lub przesyłania) może być dodatkowo zawarta umowa o świadczenie usług magazynowania lub skraplania gazu. Te dodatkowe warianty, ze względu na ich brak zastosowania w praktyce do zaopatrywania w gaz gospodarstw domowych, również nie są omawiane w niniejszym raporcie.

Prawo energetyczne określa najważniejsze elementy umowy sprzedaży oraz umowy o świadczenie usług dystrybucji gazu.

I tak, umowa sprzedaży gazu powinna zawierać co najmniej postanowienia określające²¹:

- miejsce dostarczenia gazu do odbiorcy i ilość tego gazu w podziale na okresy umowne,
- moc umowną oraz warunki wprowadzania jej zmian,
- cenę lub grupę taryfową stosowane w rozliczeniach i warunki wprowadzania zmian tej ceny i grupy taryfowej,
- sposób prowadzenia rozliczeń,
- wysokość bonifikaty za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców,
- odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy,
- okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania,
- maksymalne dopuszczalne ograniczenia w poborze gazu²²

²¹ art. 5 ust 2 pkt 1 ustawy *Prawo energetyczne*.

- sposób postępowania w razie utraty przez odbiorcę możliwości wywiązywania się z obowiązku zapłaty za dostarczone paliwa gazowe lub energię lub usługi związane z ich dostarczaniem²³.

Umowa o świadczenie usług dystrybucji gazu powinna określać w szczególności²⁴:

- moc umowną i warunki wprowadzania jej zmian,
- ilość przesyłanych paliw gazowych w podziale na okresy umowne,
- miejsca dostarczania paliw gazowych do sieci i ich odbioru z sieci,
- standardy jakościowe,
- warunki zapewnienia niezawodności i ciągłości dostarczania paliw gazowych lub energii,
- stawki opłat lub grupę taryfową stosowane w rozliczeniach oraz warunki wprowadzania zmian tych stawek i grupy taryfowej,
- sposób prowadzenia rozliczeń,
- parametry techniczne paliw gazowych,
- maksymalne dopuszczalne ograniczenia w poborze tych paliw²⁵,
- wysokość bonifikaty za niedotrzymanie tych parametrów oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców,
- odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy,
- sposób postępowania w razie utraty przez odbiorcę możliwości wywiązywania się z obowiązku zapłaty za dostarczone paliwa gazowe lub energię lub usługi związane z ich dostarczaniem²⁶,
- okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania.

Dostarczanie paliwa gazowego może również odbywać się (i jest to najczęściej spotykane rozwiązanie) na podstawie umowy, zawierającej jednocześnie postanowienia umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług przesyłania lub dystrybucji gazu - tzw. „umowy kompleksowej”²⁷. Usługa świadczona zgodnie z postanowieniami umowy kompleksowej polega na dostarczaniu gazu na podstawie jednej umowy cywilnoprawnej, zawartej pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a odbiorcą gazu.

W tym miejscu należy zauważyć, że umowa kompleksowa może wywoływać wątpliwości odbiorcy, co do tego, czy łączy go umowa ze sprzedawcą gazu, czy też z przedsiębiorstwem zajmującym się jego dystrybucją. W świetle obowiązujących przepisów

²² art. 5 ust. 4a *Prawa energetycznego*.

²³ art. 5 ust. 7 *Prawa energetycznego*.

²⁴ art. 5 ust 2 pkt 2 *Prawa energetycznego*.

²⁵ art. 5 ust. 4a *Prawa energetycznego*.

²⁶ art. 5 ust. 7 *Prawa energetycznego*.

²⁷ art. 5 ust. 3 *Prawa energetycznego*.

Prawa energetycznego uznać należy, że umowa kompleksowa zawierana jest pomiędzy odbiorcą a przedsiębiorstwem energetycznym zajmującym się sprzedażą gazu. Sprzedawca w umowie kompleksowej zobowiązuje się wobec odbiorcy do sprzedaży gazu i do zapewnienia świadczenia usługi jego dystrybucji do miejsca jej odbioru z sieci. Taka konstrukcja tej umowy powoduje, że sprzedawca odpowiada przed odbiorcą za działania i zaniechania przedsiębiorstwa zapewniającego transport gazu do odbiorcy. Tym samym w sytuacji roszczeń odszkodowawczych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania postanowień dotyczących sprzedaży oraz postanowień dotyczących świadczenia usługi dystrybucji, odbiorca skieruje je do sprzedawcy.

Projekty powyższych rodzajów umów (sprzedaży, świadczenia usług dystrybucji, kompleksowej) lub projekty wprowadzenia zmian w zawartych już umowach, z wyjątkiem zmian cen lub stawek opłat określonych w zatwierdzonych taryfach, powinny być przesłane odbiorcy. Jeżeli w zawartych umowach mają być wprowadzone zmiany, wraz z projektem zmienionej umowy należy przesłać pisemną informację o prawie do wypowiedzenia umowy²⁸.

Przyłączenie do sieci

Aby odbiorcy w gospodarstwach domowych mogli kupować gaz oraz usługę jego dostarczania muszą być przyłączeni do sieci. W związku z tym przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją gazu jest obowiązane do zawarcia umowy o przyłączenie do sieci z podmiotami ubiegającymi się o przyłączenie, jeżeli istnieją techniczne i ekonomiczne warunki przyłączenia do sieci i dostarczania gazu, a żądający zawarcia umowy spełnia warunki przyłączenia do sieci i odbioru gazu. Jeżeli przedsiębiorstwo energetyczne odmówi zawarcia umowy o przyłączenie do sieci, wówczas jest obowiązane niezwłocznie pisemnie powiadomić Prezesa URE i zainteresowany podmiot o odmowie jej zawarcia, podając przyczyny odmowy²⁹. Na wyznaczone przedsiębiorstwa energetyczne nałożony został przez ustawodawcę publicznoprawny obowiązek zawarcia umowy o przyłączenie z podmiotami ubiegającymi się o przyłączenie. Obowiązek ten nie dotyczy jednak przypadku, gdy podmiot ubiegający się o zawarcie umowy o przyłączenie do sieci nie ma tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości, obiektu lub lokalu, do których gaz ma być dostarczany³⁰, lub gdy brak jest technicznych lub ekonomicznych warunków przyłączenia i dostarczania gazu.

²⁸ art. 5 ust. 5 *Prawa energetycznego*.

²⁹ art. 7 ust. 1 *Prawa energetycznego*

³⁰ art. 7 ust. 3 *Prawa energetycznego*

Gospodarstwa domowe z reguły mieszczą się w grupie przyłączeniowej B, w podgrupie I, do której klasyfikowane są podmioty przyłączane do sieci dystrybucyjnej innej niż wysokiego ciśnienia, które będą odbierać gaz wysokometanowy w ilościach nie większych niż 10 m³/h albo gaz zaazotowany lub propan-butan w ilościach nie większych niż 25 m³/h. Przyłączy do sieci gazowej oznacza odcinek sieci od gazociągu zasilającego do armatury odcinającej służący do przyłączenia do sieci gazowej urządzeń lub instalacji podmiotu przyłączanego.

Procedura przyłączania gospodarstw domowych do sieci przedstawia się następująco³¹:

- przyłączenie podmiotu do sieci następuje na podstawie umowy o przyłączenie do sieci i po spełnieniu warunków przyłączenia do sieci, zwanych „warunkami przyłączenia”.
- podmiot ubiegający się o przyłączenie składa w przedsiębiorstwie energetycznym, do którego sieci ubiega się o przyłączenie, wniosek o określenie warunków przyłączenia. Wniosek powinien określać planowany termin rozpoczęcia odbioru lub dostarczania paliwa gazowego, miejsce odbioru paliw z systemu gazowego, przewidywane roczne zapotrzebowanie na gaz i jego przeznaczenie oraz moc przyłączeniową. Do wniosku należy dołączyć oświadczenie o posiadaniu tytułu prawnego do przyłączanego obiektu oraz stosowny plan zabudowy lub szkic sytuacyjny,
- w przypadku, gdy wniosek nie spełnia określonych wymogów, przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją gazu, w terminie 7 dni od daty wpływnięcia wniosku, wzywa wnioskodawcę do jego uzupełnienia w terminie nie krótszym niż 21 dni. Jeżeli wniosek nie zostanie uzupełniony w wyznaczonym terminie, przedsiębiorstwo energetyczne pozostawia go bez rozpatrzenia,
- przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dystrybucją gazu jest obowiązane wydać warunki przyłączenia w terminie 21 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku. Warunki techniczne określają m.in. miejsce przyłączenia i parametry techniczne, minimalne i maksymalne ciśnienie dostarczania i odbioru gazu, wymagania dotyczące układu pomiarowego oraz miejsca jego zainstalowania, moc przyłączeniową, miejsce rozgraniczenia własności sieci przedsiębiorstwa energetycznego i instalacji podmiotu przyłączanego;
- w przypadku, gdy wydanie warunków przyłączenia jest uzależnione od uzyskania warunków przyłączenia od innego przedsiębiorstwa energetycznego, powyżej wskazane terminy przedłuża się o okres niezbędny do uzyskania tych warunków, natomiast przedsiębiorstwo energetyczne niezwłocznie informuje wnioskodawcę o konieczności uzyskania warunków przyłączenia od innego przedsiębiorstwa

³¹ § 3-11 rozporządzenia systemowego

energetycznego i terminie ich wydania. Przedsiębiorstwo energetyczne jest także zobowiązane do niezwłocznego poinformowania wnioskodawcy o innym terminie wydania warunków przyłączenia, w przypadku gdy z istotnych powodów wyżej wskazany termin nie może być dotrzymany,

- w przypadku, gdy przedsiębiorstwo energetyczne odmawia wydania warunków przyłączenia z powodu braków technicznych lub ekonomicznych, wówczas niezwłocznie informuje wnioskodawcę o odmowie ich wydania; na żądanie wnioskodawcy - przedstawia informacje o działaniach, jakie muszą być podjęte w zakresie rozbudowy sieci, aby nastąpiło przyłączenie do sieci.³²
- po przekazaniu wnioskodawcy warunków przyłączenia do sieci, może zostać podpisana umowa o przyłączenie do sieci.

Umowa o przyłączenie do sieci powinna zawierać co najmniej postanowienia określające³³:

- termin realizacji przyłączenia,
- wysokość opłaty za przyłączenie,
- miejsce rozgraniczenia własności sieci przedsiębiorstwa energetycznego i instalacji podmiotu przyłączanego,
- zakres robót niezbędnych przy realizacji przyłączenia,
- wymagania dotyczące lokalizacji układu pomiarowo-rozliczeniowego i jego parametrów,
- warunki udostępnienia przedsiębiorstwu energetycznemu nieruchomości należącej do podmiotu przyłączanego w celu budowy lub rozbudowy sieci niezbędnej do realizacji przyłączenia,
- przewidywany termin zawarcia umowy, na podstawie której nastąpi dostarczanie gazu,
- ilość gazu przewidzianego do odbioru,
- odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za opóźnienie terminu realizacji prac w stosunku do ustalonego w umowie,
- okres obowiązywania umowy i warunki jej rozwiązania.

Za przyłączenie gospodarstwa domowego do sieci dystrybucyjnej pobiera się opłatę kalkulowaną w oparciu o stawki opłat ustalone w taryfie. Opłata za przyłączenie stanowi sumę opłaty ryczałtowej (określonej w taryfie) za budowę odcinka sieci służącego do przyłączenia o długości do 15 m, oraz opłaty za budowę odcinka przyłącza o długości

³² § 10 rozporządzenia systemowego

³³ art. 7 ust. 2 Prawa energetycznego

powyżej 15 m, stanowiącej iloczyn stawki za każdy metr (określonej w taryfie) i długości przyłącza (w metrach) przekraczającej 15 m. Wysokość tej opłaty określa wzór:³⁴

$$O_p = O_R + S_p \times L_p$$

gdzie:

O_p - opłata za przyłączenie [w zł];

O_R - opłata ryczałtowa za budowę odcinka sieci służącego do przyłączania o długości do 15 m [w zł];

S_p - stawka opłaty za przyłączenie za każdy metr przyłącza powyżej 15 m [w zł/m];

L_p - długość przyłącza powyżej 15 m [w m].

Przyłączanego odbiorcę obciąża dodatkowo koszt zakupu i montażu szafki przeznaczonej na kurek główny lub gazomierz, natomiast koszt zakupu gazomierza pokrywa przedsiębiorstwo i pozostaje on jego własnością.

W przypadku braku warunków ekonomicznych, uzasadniających odmowę przyłączenia, strony mogą ustalić opłatę za przyłączenie do sieci w wysokości uzgodnionej w umowie o przyłączenie³⁵.

Zmiana sprzedawcy gazu

Odbiorca gazu ma prawo jego zakupu od wybranego przez siebie sprzedawcy. Operator systemu dystrybucyjnego umożliwi odbiorcy gazu przyłączonemu do jego sieci zmianę sprzedawcy.³⁶

Zmiana sprzedawcy gazu przez gospodarstwo domowe przebiega następująco³⁷:

- odbiorca zawiera umowę sprzedaży z nowym sprzedawcą;
- odbiorca wypowiada umowę sprzedaży dotychczasowemu sprzedawcy;
- nowy sprzedawca informuje dotychczasowego sprzedawcę i dystrybutora o dniu rozpoczęcia przez niego sprzedaży gazu;
- dystrybutor dokonuje odczytu gazomierza (w ciągu 5 dni od ostatniego dnia obowiązywania umowy z dotychczasowym sprzedawcą) w celu dokonania rozliczeń odbiorcy z dotychczasowym sprzedawcą;
- dystrybutor niezwłocznie przekazuje dane pomiarowe dotychczasowemu i nowemu sprzedawcy.

³⁴ § 36 ust. 3-4 rozporządzenia taryfowego.

³⁵ art. 7 ust. 9 Prawa energetycznego

³⁶ art. 4j Prawa energetycznego.

³⁷ § 14 rozporządzenia systemowego.

Procedura zmiany sprzedawcy powinna być udostępniona na stronie internetowej dystrybutora oraz w jego siedzibie.

Wstrzymanie dostaw gazu

Wstrzymanie dostaw gazu możliwe jest jedynie w przypadku gdy³⁸:

- instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska;
- nastąpił nielegalny pobór gazu,
- odbiorca zwleka z zapłatą za gaz.

Powyższe okoliczności mogą być stwierdzone w wyniku kontroli przeprowadzonej przez upoważnionych przedstawicieli przedsiębiorstwa energetycznego zajmującego się dystrybucją gazu, w ramach której wykonują kontrole układów pomiarowych, dotrzymania zawartych umów i prawidłowości rozliczeń. Tryb przeprowadzania kontroli reguluje stosowne rozporządzenie³⁹. Wstrzymanie dostaw gazu z powodu zwłoki w zapłacie należności jest możliwe, o ile odbiorca pozostaje w zwłoce co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności.

W przypadku, gdy przyczyny wstrzymania dostaw gazu ustąpią, przedsiębiorstwo energetyczne jest obowiązane do bezzwłocznego wznowienia jego dostarczania⁴⁰. Wiąże się to z koniecznością poniesienia przez odbiorcę opłaty w wysokości określonej w taryfie.

W przypadku gdy odbiorca uważa, że wstrzymanie dostaw gazu nastąpiło niesłusznie, może domagać się rozstrzygnięcia sporu zaistniałego na tym tle z przedsiębiorstwem przez Prezesa URE, zawiadamiając w tym celu właściwy miejscowo oddział terenowy URE.⁴¹

W przypadku, gdy odbiorca co najmniej dwukrotnie w ciągu kolejnych 12 miesięcy zwlekał z zapłatą za gaz albo świadczone usługi przez okres co najmniej jednego miesiąca przedsiębiorstwo energetyczne może zainstalować licznik przedpłatowy⁴².

³⁸ art. 6 ust. 3 i 3a *Prawa energetycznego*

³⁹ *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez przedsiębiorstwa energetyczne* (Dz. U. Nr 75, poz. 866)

⁴⁰ art. 6 ust. 3b *Prawa energetycznego*.

⁴¹ art. 8 ust. 1 *Prawa energetycznego*.

⁴² art. 6a *Prawa energetycznego*.

3.2. Kształtowanie cen gazu sieciowego dla odbiorców indywidualnych

Zasady ustalania przez przedsiębiorstwa energetyczne taryf dla paliw gazowych określone są przepisami *Prawa energetycznego* oraz *rozporządzenia taryfowego*. Taryfa jest to zbiór cen i stawek opłat oraz warunków ich stosowania, opracowany przez przedsiębiorstwo i wprowadzony jako obowiązujący dla określonych w nim odbiorców⁴³.

Taryfy powinny być tak konstruowane, aby w szczególności zapewniać⁴⁴:

- pokrycie uzasadnionych kosztów działalności przedsiębiorstwa energetycznego w zakresie wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji lub obrotu paliwami gazowymi, wraz z uzasadnionym zwrotem z kapitału zaangażowanego w tę działalność,
- ochronę interesów odbiorców przed nieuzasadnionym poziomem cen i stawek opłat.

Oprócz zasady pokrywania kosztów uzasadnionych taryfa musi także odpowiadać zasadom: „równoprawnego traktowania odbiorców” i „eliminowania subsydiowania skróśnego” oraz szczegółowym wymaganiom przepisów *rozporządzenia taryfowego*⁴⁵.

Obowiązkowe pozycje taryf są określone odrębnie dla przedsiębiorstw prowadzących różne rodzaje działalności. W przypadku np. przedsiębiorstwa energetycznego wykonującego działalność gospodarczą w zakresie obrotu paliwami gazowymi i świadczącego usługę kompleksową (będącego najczęstszym partnerem umów zawieranych z gospodarstwami domowymi) w taryfie ustala się:⁴⁶

- ceny gazu;
- grupy taryfowe i szczegółowe kryteria kwalifikowania odbiorców do tych grup;
- sposób ustalania opłaty za przekroczenie mocy umownej;
- sposób ustalania bonifikat za niedotrzymanie parametrów jakościowych paliw gazowych i standardów jakościowych obsługi odbiorców;
- stawki opłat sieciowych (w tym stawki opłaty sieciowej stałej i zmiennej);
- stawki opłat abonamentowych.

Taryfę kształtuje się w taki sposób, aby odbiorca w gospodarstwie domowym mógł na jej podstawie obliczyć należność odpowiadającą zakresowi usług związanych z zaopatrzeniem w paliwa gazowe, określonego w umowie sprzedaży, umowie o świadczenie

⁴³ art.3 pkt. 17 *IPrawa energetycznego*.

⁴⁴ art.45 *Prawa energetycznego*

⁴⁵ art. 44 *Prawa energetycznego*

⁴⁶ §4 ust. 5 *rozporządzenia taryfowego*

usług dystrybucji gazu lub w umowie kompleksowej.⁴⁷ Zawarcie w taryfie, wymaganych przepisami prawa, odpowiednich do zakresu prowadzonej działalności cen i stawek opłat za paliwo gazowe jest jednym z warunków zatwierdzenia taryfy przedsiębiorstwa. Brak którejkolwiek z wymaganych cen lub stawek opłat stanowi podstawę do odmowy jej zatwierdzenia.

Przedsiębiorstwa energetyczne samodzielnie ustalają taryfy i przedstawiają je Prezesowi URE do zatwierdzenia - odpowiednio do zakresu posiadanych koncesji. Prezes URE zatwierdza taryfę bądź odmawia jej zatwierdzenia, w przypadku stwierdzenia niezgodności taryfy z zasadami ich kształtowania i kalkulacji. W trakcie postępowania administracyjnego prowadzonego w sprawie zatwierdzenia taryfy Prezes URE dokonuje analizy przedłożonego wniosku w celu sprawdzenia, czy opracowana przez przedsiębiorstwo taryfa spełnia wymagania określone w art. 44-45 *Prawa energetycznego*. W szczególności badaniu i ocenie poddawane są koszty planowane przez przedsiębiorstwo na okres obowiązywania taryfy, które stanowią podstawę kalkulacji cen i stawek opłat. W sytuacji, gdy przeprowadzona weryfikacja kosztów wykaże, że przedsiębiorstwo dokonało zawyżenia prognoz, wówczas Prezes URE ma prawo odmówić zatwierdzenia taryfy, kierując się zasadą równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw.

Analizując koszty planowane przez przedsiębiorstwo, Prezes URE bierze pod uwagę kategorię „kosztów uzasadnionych”, które definiowane są jako koszty niezbędne do wykonania zobowiązań powstałych w związku z prowadzoną działalnością oraz przyjmowane przez przedsiębiorstwo energetyczne do kalkulacji cen i stawek opłat ustalanych w taryfie w sposób ekonomicznie uzasadniony, z zachowaniem należytej staranności zmierzającej do ochrony interesów odbiorców oraz potrzebą uzasadnionego zwrotu z kapitału zaangażowanego w tę działalność. Oznacza to, że decyzje taryfowe Prezesa URE nie mogą narażać przedsiębiorstwa na prowadzenie działalności ze stratą, przeciwnie - z mocy prawa winny mu zapewniać osiągnięcie rentowności, pod warunkiem utrzymania poziomu przychodów przy zachowaniu reżimu kosztowego na poziomie kosztów uzasadnionych, wraz ze zwrotem z kapitału zaangażowanego w tę działalność. Koszty uzasadnione stanowiące podstawę kalkulacji taryf za gaz nie są przy tym kategorią tożsamą z kosztami uzyskania przychodów w rozumieniu przepisów podatkowych.

Postępowanie taryfowe ma na celu zapewnienie, aby przychody z działalności koncesjonowanej pokrywały wyłącznie uzasadnione koszty wytwarzania, przesyłania i dystrybucji gazu oraz uzasadniony zwrot z kapitału zaangażowanego w tę działalność, a

---

⁴⁷ § 3 ust. 2 *rozporządzenia taryfowego*

efekt postępowania taryfowego jednocześnie chronił odbiorców gazu przed nieuzasadnionym poziomem cen i stawek opłat. Prezes URE może przy tym zwolnić przedsiębiorstwo energetyczne z obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia, jeżeli stwierdzi, że działa ono w warunkach konkurencji⁴⁸

Po zatwierdzeniu, w drodze decyzji administracyjnej, taryfy dla paliw gazowych Prezes URE dokonuje, w terminie 14 dni od zatwierdzenia, jej publikacji w Biuletynie URE. Przedsiębiorstwo energetyczne wprowadza taryfę do stosowania nie wcześniej, niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45. dnia od dnia opublikowania taryfy. Sprzedawca gazu powinien powiadomić odbiorców o podwyżce cen lub stawek opłat za dostarczane paliwa gazowe lub energię, określonych w zatwierdzonych taryfach, w ciągu jednego okresu rozliczeniowego od dnia tej podwyżki⁴⁹. Wskazane powyżej prawne uwarunkowania i wyływające z nich konsekwencje powodują, że przedsiębiorstwa energetyczne nie mają prawa domagać się od odbiorców cen lub stawek opłat wyższych lub niższych niż podane w zatwierdzonej przez Prezesa URE i obowiązującej taryfie.

Taryfa jako wzorzec umowy

Mówiąc o procesie kształtowania cen gazu dla odbiorców indywidualnych należy również wskazać, że taryfa definiowana jest w orzecznictwie również jako wzorzec umowy w rozumieniu przepisów k.c. Takie stwierdzenie wynika z faktu, że swoboda przedsiębiorstw energetycznych jako autorów taryfy jest znacznie ograniczona przepisami ustawy *Prawo energetyczne* i wydanych na jej podstawie rozporządzeń wykonawczych zarówno w zakresie jej sporządzania, jak i zatwierdzenia. Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 15 lutego 2007 r. stwierdził, że „zatwierdzona przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki i opublikowana taryfa zmieniająca ceny energii w czasie trwania stosunku prawnego wynikającego z umowy sprzedaży energii wiąże odbiorcę w terminie określonym w umowie, w granicach przewidzianych w art. 47 ust. 4 *ustawy Prawo energetyczne*”⁵⁰. Z przepisu tego - mającego zastosowanie również do taryf za gaz - wynika, że przedsiębiorstwo energetyczne wprowadza taryfę do stosowania nie wcześniej niż po upływie 14 dni i nie później niż do 45 dnia od dnia jej opublikowania. Przepis ten, wyznaczający granice czasowe związania nowym wzorcem ma pierwszeństwo w kwestii terminu obowiązywania nowej taryfy dla energii elektrycznej przed modelowymi przepisami k.c. dotyczącymi wzorców umownych, określającymi sposób zmiany wzorca w stosunkach o charakterze ciągłym i prawidłowego zakomunikowania drugiej stronie treści

⁴⁸ art. 49 ust. 1 *Prawa energetycznego*

⁴⁹ art. 5 ust. 6 pr. en.

⁵⁰ uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r. (sygn. III CZP 111/06).

nowego wzorca (przez doręczenie). Przedsiębiorstwo energetyczne nie ma obowiązku doręczenia odbiorcy indywidualnemu zatwierdzonych przez Prezesa URE taryf. Jednakże taryfy muszą być opublikowane, a o przewidzianej w taryfach podwyżce cen lub stawek opłat przedsiębiorstwo energetyczne zobowiązane jest powiadomić konsumentów w ciągu jednego okresu rozliczeniowego od dnia tej podwyżki. Sprzedawca paliw gazowych dokonujący sprzedaży tych paliw odbiorcom końcowym przyłączonym do sieci dystrybucyjnej jest obowiązany zamieszczać na stronach internetowych oraz udostępniać do publicznego wglądu w swojej siedzibie informacje o cenach sprzedaży gazu oraz warunkach ich stosowania.⁵¹

3.3. Rozliczenia za zużycie gazu sieciowego

Aktualne zasady rozliczeń za zużyty gaz określone zostały przepisami *rozporządzenia taryfowego*, które określa również szczegółowe zasady rozliczenia z odbiorcami oraz między przedsiębiorstwami energetycznymi dostarczającymi gaz⁵².

Odbiorca reguluje opłaty za dostarczany gaz na podstawie dokumentu potocznie zwanego rachunkiem/fakturą, będącego źródłem informacji o wysokości należności pieniężnej, do której zapłaty jest on zobowiązany.

Opłaty za paliwo gazowe powinny być pobierane od odbiorcy zgodnie z przepisami obowiązującej umowy, na podstawie wskazań urządzenia pomiarowo-rozliczeniowego z zastosowaniem stawek i cen z obowiązujących taryf przedsiębiorstw energetycznych zatwierdzonych przez Prezesa URE, lub cenników dostawców paliwa gazowego, którzy nie mają obowiązku przedkładania taryf do zatwierdzenia Prezesowi URE. Jednocześnie, odbiorca ma prawo do otrzymania od przedsiębiorstwa energetycznego pełnych wyjaśnień odnośnie podstaw obciążenia.

Na rachunku za gaz odbiorcy w gospodarstwie domowym znajdują się następujące pozycje⁵³:

- opłata za gaz, obliczana jako iloczyn ceny gazu (zł/m³) i ilości pobranych przez odbiorcę m³ paliwa,
- opłata stała za usługę sieciową, obliczana jako iloczyn stawki stałej (zł/m-c) i ilości miesięcy w okresie rozliczeniowym,

⁵¹ art. 4j ust. 5 *Prawa energetycznego*

⁵² rozdział 4. *rozporządzenia taryfowego*

⁵³ § 32 ust. 3 *rozporządzenia taryfowego*

- opłata zmienna za usługę sieciową, obliczana jako iloczyn stawki zmiennej (zł/m³) i ilości pobranych m³ gazu,
- opłata abonamentowa, obliczana jako iloczyn miesięcznej stawki opłaty i liczby miesięcy w okresie rozliczeniowym.

Rodzaje i stawki opłat na rachunku za paliwo gazowe powinny być wyszczególnione zgodnie z obowiązującą taryfą przedsiębiorstwa.

Sprzedaż gazu jako towaru ma charakter specyficzny. Odbywa się bez zaangażowania przedstawicieli stron transakcji, zaś świadczenia stron nie są realizowane jednocześnie, jak dzieje się to przy typowych transakcjach handlowych z udziałem konsumentów. Sprzedaż i konsumpcja towaru odbywa się codziennie, natomiast zapłata za zużyty gaz następuje okresowo, najczęściej w odstępach dwumiesięcznych. Rachunki za gaz są z reguły wystawiane nie w oparciu o jego rzeczywiste zużycie, lecz na podstawie ustalonych przez dostawcę prognoz. W związku z tym, w zależności od trafności prognoz, mogą występować nadpłaty lub niedopłaty, te ostatnie najczęściej wtedy gdy wzrośnie - w stosunku do poprzedniego okresu rozliczeniowego - zużycie gazu w gospodarstwie domowym. Niestety, ze względu na brak możliwości technicznych, większość dostawców nie jest w stanie zapewnić innego sposobu rozliczania. Optymalnym rozwiązaniem byłoby, aby klient płacił za faktyczne zużycie gazu, co jest jednak uzależnione od wprowadzenia tzw. liczników inteligentnych, dających możliwość pomiaru zużycia gazu w systemie on-line, a tym samym ustalanie opłaty za gaz nie w oparciu o prognozy, ale według faktycznego zużycia.

W powszechnie stosowanym aktualnie sposobie rozliczeń, opłaty, które konsumenci uiszczają zgodnie z otrzymanymi fakturami, wyliczane są zazwyczaj na podstawie faktycznego zużycia gazu w poprzednim okresie rozliczeniowym, analogicznym do okresu prognozowanego. A zatem, jeżeli w gospodarstwie domowym nie zachodzą istotne zmiany wielkości zużycia gazu w poszczególnych okresach rozliczeniowych, rachunki prognozowane są w miarę adekwatne do zużycia rzeczywistego z miesiący roku poprzedniego, po uwzględnieniu zmian opłat w taryfie. Ten system prognoz i wystawiania faktur nierzadko bywa odbierany przez konsumentów jako niesprawiedliwy, szczególnie w sytuacjach, gdy pomiędzy opłatami wynikającymi z prognoz a końcowymi rozliczeniami występują duże różnice lub, gdy zdaniem skarżących się prognozy zostały zawyżone. Specyfika dostaw gazu skutkuje rozliczeniami zakładającymi w pewnych okresach cyklu zaliczkowanie opłat przez odbiorcę i kredytowanie dostaw przez dostawcę, albowiem w całym cyklu rozliczeniowym nie występuje moment równoczesnej realizacji wzajemnych świadczeń. Przepisy

regulujące zasady rozliczeń przedsiębiorstw energetycznych z odbiorcami gazu dopuszczają zatem możliwość pobierania przez przedsiębiorstwo energetyczne - w trakcie okresu rozliczeniowego ustalonego w taryfie, który dla gospodarstw domowych jest nie dłuższy niż 12 miesięcy - opłat (potocznie określanych jako „zaliczkowe” lub „prognozowane”) w wysokości określonej na podstawie prognozowanego zużycia.⁵⁴

Analiza zastrzeżeń zgłaszanych na tym tle przez odbiorców z reguły nie prowadzi do stwierdzenia naruszenia interesu konsumentów przez Prezesa UOKiK, a jego stanowisko w tej kwestii znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK), w którego ocenie, co do zasady brak jest podstaw dla kwestionowania zasadności rozliczania dostaw energii według faktur przejściowych (zaliczkowych)⁵⁵. System rozliczeń zaliczkowych znalazł również akceptację Sądu Najwyższego, który uznał prawo dostawcy energii do żądania odsetek za zwłokę w spełnieniu świadczenia pieniężnego określonego zaliczkowo w rachunku prognozowanym⁵⁶. Warto przy tym zauważyć, że odbiorca gazu ma prawo do kwestionowania wysokości określonej przez przedsiębiorstwo prognozy zużycia gazu, jeśli pojawiają się nadpłaty lub niedopłaty w dotychczasowych fakturach i żądania wystawienia nowych faktur, obliczonych na podstawie zweryfikowanej prognozy. W przypadku powstania nadpłaty lub niedopłaty za pobrane paliwo gazowe nadpłata podlega zaliczeniu na poczet płatności ustalonych na najbliższy okres rozliczeniowy, o ile odbiorca nie zażąda jej zwrotu, natomiast niedopłata jest doliczana do pierwszej faktury, wystawianej za najbliższy okres rozliczeniowy⁵⁷. Umowa sprzedaży (dostawy) gazu daje odbiorcy prawo kwestionowania w trybie reklamacji, przed ewentualnym wstąpieniem na drogę sądową, wysokości rachunków, pod kątem błędnego oszacowania prognozowanego zużycia. Sprzedawca gazu jest zobowiązany poinformować odbiorcę o sposobie rozpatrzenia reklamacji w terminie 14 dni od jej złożenia.

Przedsiębiorstwo jest również zobowiązane do dokonania korekty faktur, w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w działaniu gazomierza lub przyjęcia do rozliczeń błędnych odczytów, które spowodowały zawyżenie lub zaniżenie należności za gaz i jego dostarczenie⁵⁸. Odbiorca ma również prawo do obniżenia opłat, w sposób określony w taryfie, za usługi przesyłu lub dostarczenia gazu w przypadku przerw lub zakłóceń wynikających z awarii, zagrożenia wybuchem lub wybuchu, zagrożenia pożarem lub pożaru, prowadzenia prac związanych z usuwaniem awarii, wykonywania planowanych

⁵⁴ § 39 ust. 2 rozporządzenia taryfowego

⁵⁵ np. wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 7 czerwca 2000 r, (sygn. akt XVII Ama 83/99)

⁵⁶ uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 1996 r. (sygn. akt III CZP 86/96).

⁵⁷ § 39 ust. 4 rozporządzenia taryfowego

⁵⁸ § 38 ust. 2 rozporządzenia taryfowego

prac konserwacyjnych lub remontowych sieci lub instalacji gazowych, wykonywania prac związanych z przyłączaniem odbiorców; prac związanych ze zmianą rodzaju dostarczanego paliwa gazowego⁵⁹, a także bonifikat w przypadku ograniczenia ciśnienia gazu poniżej wielkości określonych w umowie lub niedotrzymania parametrów jakościowych gazu. Przedsiębiorstwo jest zobowiązane rozpatrzyć wnioski o udzielenie bonifikaty w terminie 30 dni od daty jego złożenia.⁶⁰

Natomiast w przypadku przekroczenia przez odbiorcę mocy umownej, bez zgody przedsiębiorstwa energetycznego, jest on obciążany opłatami stanowiącymi iloczyn mocy maksymalnej zarejestrowanej przez układ pomiarowy ponad moc umowną, ilości godzin w okresie rozliczeniowym i trzykrotnej stałej stawki opłaty przesyłowej lub dystrybucyjnej, lub sieciowej określonej w taryfie dla grupy taryfowej, do której jest zakwalifikowany.⁶¹ Przedsiębiorstwo może także obciążyć podmiot nielegalnie pobierający gaz opłatami w wysokości pięciokrotności ceny referencyjnej paliw gazowych oraz ryczałtowych ilości, określonych na zasadach przewidzianych w taryfie⁶². Przedsiębiorstwo może również ustalić w taryfie szereg opłat za wykonywanie czynności związanych ze stwierdzeniem nielegalnego poboru gazu, takich jak m.in. wymiana, montaż lub demontaż uszkodzonego lub zniszczonego przez odbiorcę gazomierza, nowych plomb, sprawdzenie stanu technicznego układu pomiarowego i poddanie go ponownej legalizacji, odcięcie dopływu gazu w przypadku uniemożliwienia przez odbiorcę dostępu do armatury odcinającej.⁶³

⁵⁹ § 40 rozporządzenia taryfowego

⁶⁰ § 41 rozporządzenia taryfowego

⁶¹ § 43 rozporządzenia taryfowego

⁶² § 44 ust. 1 rozporządzenia taryfowego

⁶³ § 45 rozporządzenia taryfowego

4. Ochrona konsumentów na rynku gazu

4.1. Rola Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, z uwzględnieniem Punktu Informacyjnego dla Odbiorców Paliw i Energii

Prezes URE jest centralnym organem administracji rządowej realizującym zadania z zakresu spraw regulacji gospodarki paliwami i energią oraz promowania konkurencji. Organ ten reguluje działalność przedsiębiorstw energetycznych zgodnie z ustawą i polityką energetyczną państwa, zmierzając do równoważenia interesów przedsiębiorstw energetycznych i odbiorców paliw i energii⁶⁴. Do zakresu działania Prezesa URE należy m.in. udzielanie i cofanie koncesji, zatwierdzanie i kontrolowanie stosowania taryf paliw gazowych, wyznaczanie operatorów systemów oraz zatwierdzanie instrukcji ruchu i eksploatacji sieci.

Prezes URE posiada szereg istotnych uprawnień w zakresie dotyczącym ochrony konsumentów. W szczególności rozstrzyga on, na wniosek strony, w sprawach spornych dotyczących odmowy zawarcia umowy⁶⁵:

- o przyłączenie do sieci gazowej,
- sprzedaży gazu,
- o świadczenie usługi dystrybucji gazu,
- kompleksowej,
- nieuzasadnionego wstrzymania dostarczania paliw gazowych lub energii.

Z udokumentowanym wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu należy zatem zwrócić się do właściwego oddziału terenowego URE. W każdym przypadku można skontaktować się z Punktem Informacyjnym dla Odbiorców Paliw i Energii lub oddziałem terenowym URE, w celu ustalenia właściwej komórki organizacyjnej URE do prowadzenia sprawy. Dane teleadresowe oddziałów terenowych URE można znaleźć na stronie internetowej URE.

Rozstrzygnięcie przez Prezesa URE sporu następuje po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego⁶⁶. W toku postępowania Prezes URE może wydać postanowienie, na wniosek jednej ze stron, w którym określi warunki podjęcia bądź kontynuowania dostaw do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sporu. Rozstrzygnięcie sporu następuje w formie decyzji administracyjnej, od której służy każdej ze stron odwołanie do

⁶⁴ art. 23 ust. 1 *Prawa energetycznego*

⁶⁵ art. 8 ust. 1 *Prawa energetycznego*

⁶⁶ art. 30 *Prawa energetycznego*

SOKiK. W świetle orzecznictwa SOKiK Prezes URE jest przy tym uprawnionym nie tylko do rozstrzygnięcia kwestii, czy na danym przedsiębiorstwie energetycznym ciąży obowiązek zawarcia określonej umowy lecz także, w przypadku braku osiągnięcia porozumienia pomiędzy stronami umowy odnośnie jej warunków, do ukształtowania treści konkretnej umowy. Prezes URE kształtując treść umowy kieruje się przesłanką równoważenia interesów obu stron⁶⁷. Oznacza to, że postanowienia ukształtowanego przez Prezesa URE stosunku umownego mogą być odmienne od żądania wnioskodawcy. Zastosowanie znajdują również w tym przypadku ograniczenia odnoszące się do zasady swobody zawierania umów art. 353¹ k.c. .

Prezes URE nie posiada natomiast jurysdykcji w sprawach umów już zawartych, a zatem nie ma uprawnień do zmieniania postanowień umów, zaś wyłączną kompetencję w tym zakresie posiada sąd powszechny. Prezes URE nie posiada również kompetencji do rozstrzygania sporów powstałych na tle:

- nielegalnego poboru gazu oraz opłat z tego tytułu
- oceny, czy umowa została rozwiązana zgodnie z prawem,
- wysokości wzajemnych wierzytelności stron umowy o dostarczenie gazu,
- wewnętrznych sporów pomiędzy współwłaścicielami wspólnej nieruchomości, co do stanu technicznego wewnętrznych urządzeń, za pośrednictwem których rozprowadzane są nośniki energii w tej nieruchomości,
- stanu technicznego instalacji wewnętrznej doprowadzającej gaz, oraz sporu w tym zakresie pomiędzy lokatorami oraz między lokatorami a administratorami budynków wielomieszkaniowych.

W strukturze URE, w ramach Departamentu Komunikacji Społecznej i Informacji, działa Punkt Informacyjny dla Odbiorców Paliw i Energii. Wypełnia on zadania kompleksowego punktu kontaktowego, w tym zapewnia funkcjonowanie stałych dyżurów, w ramach których eksperci z URE udzielają porad i praktycznego wsparcia tym odbiorcom energii, którzy mają problemy w relacjach ze sprzedawcami energii elektrycznej, gazu i ciepła. Odbiorcy gazu mogą uzyskać w Punkcie Informacyjnym pomoc w prawidłowym sformułowaniu lub zanalizowaniu problemu z zakresu *Prawa energetycznego*, poprawnym sformułowaniu reklamacji do przedsiębiorstwa energetycznego lub wniosku/skargi do URE. Punkt Informacyjny, związku ze zmianą statutu i struktury organizacyjnej URE dokonanyymi we wrześniu 2011 roku w ramach wdrażania tzw. III pakietu energetycznego, zastąpił i przejął zadania realizowane do tego czasu przez Rzecznika Praw Odbiorców Paliw i Energii.

---

⁶⁷ art. 23 ust. 1 *Prawa energetycznego*

Kontakt z Punktem Informacyjnym można nawiązać, telefonicznie, korespondencyjnie, za pośrednictwem faksu lub poczty elektronicznej. Sprawy dotyczące podsektora gazowego stanowią ok. 8% kierowanych do Punktu Informacyjnego przez odbiorców.⁶⁸

4.2. Rola Miejskich, Powiatowych Rzeczników Konsumentów oraz organizacji konsumenckich

Zadania w dziedzinie ochrony interesów konsumentów wykonuje również samorząd terytorialny i organizacje konsumenckie.⁶⁹

rzecznicy konsumentów

Zadania samorządu powiatowego w zakresie ochrony praw konsumentów wykonuje powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów, działający w strukturach starostwa powiatowego. Do zadań rzecznika konsumentów należy w szczególności:

- zapewnienie bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i informacji prawnej w zakresie ochrony interesów konsumentów;
- występowanie do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów;
- współdziałanie z właściwymi miejscowo delegaturami UOKiK, organami Inspekcji Handlowej oraz organizacjami konsumenckimi.

Rzecznik konsumentów może również wytaczać powództwa na rzecz konsumentów oraz wstępować, za ich zgodą, do toczącego się postępowania w sprawach o ochronę interesów konsumentów, a także występować w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia na szkodę konsumentów.

Najistotniejsze i podstawowe zadanie rzecznika konsumentów to zapewnienie bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego i informacji prawnej w zakresie ochrony interesów konsumentów. Właściwa informacja jest skutecznym środkiem prewencyjnej ochrony interesów konsumentów. Porada natomiast to, oprócz informacji, także wskazanie, jak w danej sytuacji konsument ma się zachować, do kogo się zwrócić i jakie są szanse na pozytywne zakończenie sprawy. Działalność rzecznika konsumentów w tym zakresie polega zarówno na bezpośredniej działalności poradniczej i informacyjnej

⁶⁸ Sprawozdanie z działalności Prezesa URE w 2011 r, s. 236.

⁶⁹ art. 33 *u.o.k.k.*

(udzielanie konsumentom porad konsumenckich w jednostce organizacyjnej rzecznika konsumentów, przez pocztę elektroniczną lub telefonicznie), jak i pośredniej (prowadzenie kampanii na rzecz ochrony konsumentów, wydawanie poradników i broszur konsumenckich, udzielanie informacji za pośrednictwem strony internetowej oraz na innych formach udzielania bezpłatnego poradnictwa konsumenckiego). Udzielenie porady czy informacji często wymaga dokonania analizy pism przedłożonych przez konsumenta, może także przejawiać się w formie pomocy w redakcji pisma procesowego dla konsumenta.⁷⁰

Rzecznik konsumentów może też występować do przedsiębiorców w sprawach ochrony praw i interesów konsumentów. Przedsiębiorca, do którego rzecznik konsumentów zwrócił się z takim żądaniem, jest zobowiązany (pod rygorem kary grzywny) udzielić mu wyjaśnień i informacji oraz ustosunkować się do uwag i opinii, będących przedmiotem wystąpienia rzecznika. Występując do przedsiębiorcy, rzecznik powinien starać się przedstawić drogi do ugodowego załatwienia konfliktu pomiędzy adresatem wystąpienia a konsumentem.

W ramach współpracy rzeczników z delegaturami UOKiK na uwagę zasługuje możliwość przekazywania przez nich informacji, wskazujących na naruszanie praw konsumentów wymagające podjęcia działań, do których rzecznik nie ma kompetencji. Dotyczy to w szczególności stosowania przez przedsiębiorstwa energetyczne praktyk ograniczających konkurencję lub naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Wśród uprawnień procesowych przysługujących rzecznikom konsumentów można wyróżnić uprawnienia dotyczące postępowań sądowych toczących się na rzecz indywidualnych konsumentów, uprawnienia w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i uprawnienia w postępowaniu w razie dokonania czynu nieuczciwej praktyki rynkowej. Jeśli chodzi o postępowania sądowe toczące się na rzecz indywidualnych konsumentów, rzecznik konsumentów może w szczególności wytaczać powództwa na ich rzecz oraz wstępować do toczącego się postępowania w takiej sprawie. Rzecznik może podjąć działania procesowe na rzecz indywidualnego konsumenta, w szczególności gdy zachodzi obawa utraty przez konsumenta przysługującego mu prawa wskutek prekluzji, w razie szczególnej nieporadności konsumenta, jego niezamożności, wskutek której konsument nie może zwrócić się o pomoc do fachowego pełnomocnika, czy też zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego budzącego szczególne wątpliwości bądź mającego znaczenie precedensu, wreszcie w przypadku masowości

⁷⁰ por. „Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz”. pod red. A. Stawicki, E. Stawicki, LEX, 2011 - kom. do art. 42.

naruszeń praw konsumentów przez danego przedsiębiorcę. Jednakże to rzecznik w konkretnym stanie sprawy ocenia, czy jego aktywność procesowa będzie potrzebna i konieczna, dlatego tylko rzecznik ocenia czy wytoczy powództwo (lub przystąpi do sprawy).⁷¹

Rzecznikowi konsumentów przysługuje ponadto prawo wytoczenia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy, stosowanego przez przedsiębiorstwo energetyczne, za niedozwolone. Rzecznik może również występować z roszczeniami o zaniechanie stosowania przez przedsiębiorstwo nieuczciwej praktyki rynkowej.

organizacje konsumenckie

Poradnictwo konsumenckie prowadzone przez organizacje pozarządowe dotyczy różnorodnych spraw, jakie mogą wynikać w stosunkach pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą, w tym przedsiębiorstwem energetycznym.

Niezależną organizacją pozarządową dotowaną ze środków publicznych, o statusie organizacji pożytku publicznego, której głównym celem jest ochrona indywidualnego konsumenta, jest Federacja Konsumentów. Obejmuje swoim zasięgiem całe terytorium Polski poprzez sieć 44 klubów terenowych oraz ich filii, które wykonują pracę poradni konsumenckich oraz zrzeszają wolontariuszy chcących z nimi współpracować. Zajmuje się ona edukacją konsumencką, testami produktów, lobbingsiem na rzecz konsumentów. Federacja Konsumentów prowadzi także poradnictwo dla konsumentów w zakresie skutecznego dochodzenia ich roszczeń wobec przedsiębiorców.

Kolejną pozarządową organizacją konsumencką jest Stowarzyszenie Konsumentów Polskich (SKP). SKP prowadzi, w ramach projektu finansowanego ze środków UOKiK, Konsumentckie Centrum E-porad, w którym każdy konsument może - za pośrednictwem poczty elektronicznej⁷² - skorzystać z porady prawnej w sprawach konsumenckich. W wypadku, gdy sprawa wymaga bezpośredniej konsultacji eksperta dyżurujący prawnicy organizacji wskażą właściwą instytucję lub organizację.

4.3. Działania Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w zakresie ochrony konsumentów na rynku gazu sieciowego

Do zakresu działania Prezesa UOKiK należy sprawowanie kontroli przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów *u.o.k.k.*, w tym wydawanie decyzji w sprawach praktyk

⁷¹ tamże

⁷² zapytania porady@dlakonsumentow.pl

ograniczających konkurencję, koncentracji przedsiębiorców oraz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W zakresie ochrony konkurencji Prezes UOKiK przeciwdziała porozumieniom ograniczającym konkurencję i nadużywaniu pozycji dominującej na rynku. W odróżnieniu od zadań regulatora - Prezesa URE, ochrona konkurencji powierzona Prezesowi UOKiK sprowadza się głównie do działania *ex post*, czyli przywracania właściwej konkurencji na rynku w przypadku naruszenia regulacji antymonopolowych oraz zapobiegania ponownym naruszeniom. Interwencje Prezesa UOKiK podejmowane są jako reakcja na stosowanie określonych antykonkurencyjnych praktyk, w celu ich zwalczania, a nie w celu przeciwdziałania ich pojawieniu się. Przykładem takiej interwencji organu antymonopolowego może być decyzja nr DOK1-2/2012 z dnia 5 lipca 2012 roku, którą Prezes UOKiK uznał odmowę sprzedaży gazu ziemnego na zasadach umowy kompleksowej przez PGNiG S.A. na rzecz przedsiębiorcy zamierającego dokonywać jego dalszej odsprzedaży, za praktykę ograniczającą konkurencję na krajowym rynku sprzedaży detalicznej gazu ziemnego i nałożył na przedsiębiorstwo wielomilionową karę pieniężną z tytułu jej stosowania.

Prezes UOKiK posiada również kompetencje do interwencji o charakterze uprzednim, do bezpośredniego wpływania na strukturę podmiotową uczestników rynku, ale wyłącznie w odniesieniu do kontroli koncentracji przedsiębiorców. W ramach kontroli koncentracji, których zamiar dokonania podlega obowiązkowej notyfikacji organowi antymonopolowemu, Prezes UOKiK przeciwdziała koncentracjom o charakterze antykonkurencyjnym, nie dopuszczając do ich sfinalizowania lub formułując względem uczestników koncentracji określone warunki niwelujące ich niepożądane dla konkurencji skutki.

Beneficjentami powyższych działań prowadzonych w trybie postępowań antymonopolowych, ingerujących w funkcjonowanie rynku w celu ochrony konkurencji, są w ostatecznym rozrachunku w sposób pośredni konsumenci. Prezes UOKiK odgrywa również w sposób bezpośredni istotną rolę w ochronie konsumentów, poprzez prowadzenie postępowań w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Postępowania takie mogą się zakończyć, między innymi, nakazem zaniechania kwestionowanych działań, a także nałożeniem kary pieniężnej. Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów⁷³ rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności:

---

⁷³ art. 24 *u.o.k.k.*

- stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;
- naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;
- nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

Warunkiem wydania przez Prezesa UOKiK decyzji w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, a mianowicie: przesłanki bezprawności działania przedsiębiorcy, tj. działania niezgodnego z powszechnie obowiązującym porządkiem prawnym oraz przesłanki naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Może to dotyczyć wszelkich form zachowania przedsiębiorcy w relacji z konsumentami, obejmujące zarówno jego działania jak i zaniechania. Oznacza to, że praktykę może stanowić zarówno aktywne zachowanie (np. stosowanie wzorca umownego, który zawiera niedozwolone postanowienia umowne, tożsame do postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone), jak i zaniechanie, czyli niewykonanie czynności, które przedsiębiorca powinien wykonać (np. niewykonanie obowiązku informacyjnego, niezamieszczenie postanowień w treści umowy, których obowiązek zamieszczenia wynika z przepisów prawa). Każdy może zgłosić Prezesowi UOKiK na piśmie zawiadomienie dotyczące podejrzenia stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, natomiast postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów toczy się z urzędu, a organem uprawnionym do jego wszczęcia i prowadzenia jest Prezes UOKiK.

W ramach posiadanych kompetencji Prezes UOKiK podejmuje działania zmierzające do wyeliminowania z obrotu prawnego niedozwolonych postanowień umownych (kształtujących interesy konsumentów w sposób sprzeczny z prawem lub dobrymi obyczajami). Podstawowym narzędziem w tym zakresie są kontrole wzorców umownych stosowanych przez przedsiębiorców w stosunkach z przedsiębiorcami. W przypadku podejrzenia stosowania przez przedsiębiorcę we wzorcu niedozwolonych postanowień umownych Prezes UOKiK może działać dwutorowo. Po pierwsze - procesowo - na podstawie art. 479³⁶ i n. *kodeksu postępowania cywilnego* może skierować do SOKiK pozew o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. W tym przypadku sąd dokonuje abstrakcyjnej kontroli wzorca umownego, badając wzorzec w oderwaniu od konkretnych umów zawartych na jego podstawie i praktyki przedsiębiorcy. Skutkiem prawomocnego orzeczenia sądu potwierdzającego abuzywność jest wpis takiego postanowienia do rejestru klauzul niedozwolonych prowadzonego przez Prezesa UOKiK i zakaz stosowania go przez wszystkich przedsiębiorców (skutek *erga omnes*). Tym samym należy zaznaczyć, że

przedstawiona w niniejszym raporcie ocena abuzywności nie jest ostateczna. Wyłącznie SOKiK ma kompetencję do uznania postanowienia za niedozwoloną klauzulę umowną. Po drugie Prezes UOKiK może podejmować działania o charakterze administracyjnym. Gdy zachodzi podejrzenie stosowania przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wcześniej wpisane do rejestru (może to dotyczyć także sytuacji, w których przedsiębiorca stosuje klauzule podobne do wpisanych do rejestru, nawet jeśli wyrok SOKiK, na mocy którego dokonano wpisu, nie był wydany w stosunku do tego przedsiębiorcy), Prezes Urzędu ma kompetencje do wszczęcia postępowania w trybie administracyjnym i oceny praktyki w decyzji kończącej postępowanie, od której stronie przysługuje odwołanie do SOKiK.

Przeprowadzona przez Urząd kontrola wzorców umownych nie wyklucza ponownej ich oceny w przyszłości. Stały monitoring rynku pod kątem stosowania przez przedsiębiorców niedozwolonych lub bezprawnych postanowień umownych, umożliwia odpowiednią do bieżących okoliczności ocenę wykorzystywanych we wzorcach klauzul. Należy bowiem zauważyć, że wraz z upływem czasu zmieniają się warunki, w jakich funkcjonują przedsiębiorcy. W szczególności dotyczy to otoczenia prawnego prowadzonej przez nich działalności.

Jednocześnie należy zauważyć, że Prezes UOKiK nie dysponuje możliwością interweniowania w sprawie indywidualnych roszczeń konsumentów oraz nie jest uprawniony do występowania w trybie administracyjnym w imieniu i na rzecz którejkolwiek ze stron sporu wynikającego ze stosunku cywilnoprawnego (umowy).

Wśród spraw zgłaszanych Prezesowi UOKiK występują skargi na zasadność poszczególnych składników opłat, które budzą ich wątpliwości. Składniki te wynikają jednakże z obowiązujących przepisów, które określają między innymi rodzaje cen i stawek opłat, jakie musi ustalić przedsiębiorstwo energetyczne oraz jakie kategorie kosztów stanowią podstawę kalkulacji poszczególnych cen (opłata abonamentowa, opłata sieciowa stała, opłata sieciowa zmienna, cena za zużyty gaz)⁷⁴.

Konsumenci zgłaszają również skargi na likwidację „okienek kasowych”, umożliwiających odbiorcom dokonanie płatności w punktach obsługi klienta, co powoduje konieczność ponoszenia przez nich wyższych kosztów. Prezes UOKiK badał przedmiotowe zagadnienie w kontekście ewentualnego naruszenia przepisów *u.o.k.k.* w zakresie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, jednakże analiza sprawy nie pozwoliła na

⁷⁴ . § 32 rozporządzenia taryfowego

stwierdzenie, że kwestionowane działania przedsiębiorców nosiły cechy bezprawności. W szczególności przemawiają za tym regulacje k.c. dotyczące spełnienia świadczenia pieniężnego, zgodnie z którymi świadczenie pieniężne powinno być spełnione w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia⁷⁵. Natomiast siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę organ zarządzający⁷⁶. Przedsiębiorca ma zatem co do zasady obowiązek zapewnić możliwość dokonywania wpłat bez prowizji w swojej siedzibie, nie zaś we wszystkich punktach obsługi klienta.

Do Prezesa UOKiK trafiają również skargi na niską kaloryczność gazu, co powoduje, że odbiorcy są zmuszani zużywać go więcej. W takim przypadku mają zastosowanie stosowne regulacje, przewidujące możliwość żądania przez odbiorcę sprawdzenia jakości gazu i uzyskania bonifikaty w przypadku niedotrzymania wymaganych norm⁷⁷.

Nie są również podstawą do wszczęcia postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów sprawy sporne związane z nielegalnym poborem energii, ze względu na fakt, iż mają one z reguły charakter indywidualny, zaś rozstrzygnięcie sporów tego typu nie należy do kompetencji Prezesa UOKiK, lecz do właściwości sądów powszechnych. Jedynie sąd powszechny władny jest rozstrzygnąć, czy nielegalny pobór miał miejsce oraz czy przedsiębiorstwo energetyczne dochowało należytej staranności przy stwierdzeniu takiego poboru, począwszy już od etapu udokumentowania stanu licznika. W sytuacji zaś, gdy skutkiem nielegalnego poboru energii będzie wstrzymanie jej dostaw, to sprawa taka może zostać rozpatrzona przez Prezesa URE.

---

⁷⁵ art. 454 § 1 zd. 2 k.c.

⁷⁶ z art. 41 k.c.

⁷⁷ § 41 rozporządzenia systemowego

5. Naruszenia w umowach zawieranych z konsumentami

W tej części raportu przedstawiono analizę prawną umów stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne w obrocie konsumenckim dotyczących dostarczania gazu sieciowego (umowy: sprzedaży, dystrybucji, kompleksowe) oraz umów przyłączeniowych wg stanu prawnego na dzień 31 grudnia 2012 roku. Każdy z tych rodzajów umów dostarczania gazu oraz umowa przyłączeniowa, ich elementy składowe oraz uregulowania prawne, stanowiące podstawę prawną ich stosowania i określające ich treść, zostały omówione w części 3.1. niniejszego raportu. Omawiając umowy zawierane przez przedsiębiorstwa energetyczne z konsumentami zwrócono uwagę na specyfikę tych umów wynikającą z faktu, że na ich treść wpływają nie tylko postanowienia umowne, ale również przepisy *k.c.*, ustawy *Prawo energetyczne*, rozporządzeń wykonawczych i taryf. Podkreślono również, iż nawiązanie relacji prawnych, które wynikają ze wskazanych przepisów prawa odbywa się poprzez przystąpienie, czyli adhezję, co należy rozumieć, że przedsiębiorstwa energetyczne przygotowują treść umowy (wzorzec umowy) przed jej zawarciem i tym samym konsument nie ma wpływu na jej treść. Jako oczywistość, należy uznać, iż wskazane okoliczności powodują zagrożenia dla konsumentów, będących w istocie słabszą stroną umowy i dlatego szczególnie ważny jest wymóg, aby wzorce umowne stosowane na rynku gazu sieciowego przez przedsiębiorstwa energetyczne w obrocie z konsumentami zawierały postanowienia wyczerpujące i zrozumiałe dla nich oraz informujące konsumentów o ich prawach i obowiązkach wynikających bezpośrednio z treści umów.

Głównym celem przeprowadzonego badania było ustalenie rodzaju i zakresu nieprawidłowości co do treści (zawartości) wprowadzonych do obrotu prawnego - zwłaszcza z konsumentami - wzorców umów, a następnie wykluczenie z obrotu prawnego niekorzystnych dla konsumentów postanowień. Intencją Prezesa UOKiK podczas tego typu czynności jest oprócz eliminowania postanowień umownych naruszających interesy konsumentów informowanie przedsiębiorców o ich ustawowych obowiązkach, które na nich spoczywają. Ponadto od przedsiębiorcy wymaga się aby wzorzec umowy był sformułowany w sposób jednoznaczny i zrozumiały dla przeciętnego konsumenta oraz aby obowiązki stron i zakres odpowiedzialności wynikający z zawartej umowy były zrównoważone.

W toku przeprowadzonej kontroli zostały zebrane wzorce umowy aktualnie stosowane w stosunkach z konsumentami przez **7 przedsiębiorstw energetycznych należących do grupy kapitałowej PGNiG** oraz **9 alternatywnych dostawców gazu** (inne

przedsiębiorstwa energetyczne), którzy zawarli z konsumentami największą liczbę umów. Szczegółowy wykaz skontrolowanych przedsiębiorców znajduje się w rozdziale 2.2. niniejszego raportu.

Obowiązujące wzorce umów w tym: umowy, ogólne warunki umów oraz regulaminy zbadano pod kątem ich zgodności z przepisami *k.c.* o niedozwolonych postanowieniach umownych⁷⁸, *Prawa energetycznego* i przepisami wykonawczymi oraz stosowania postanowień umownych tożsamyh z klauzulami uznanymi przez SOKiK za niedozwolone i wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone (dalej: „rejestr klauzul niedozwolonych”).

Aby dane postanowienie, zwane dalej również klauzulą, zostało uznane za niedozwolone (abuzywne) muszą być spełnione kumulatywnie następujące przesłanki:

- wzorzec umowy funkcjonuje w obrocie prawnym z udziałem konsumentów,
- postanowienie umowy nie było z konsumentem indywidualnie uzgodnione,
- postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W badaniu opisanym w raporcie, analizie poddanych zostało **159 wzorców umowy** stosowanych przez **16 przedsiębiorców energetycznych** działających na rynku dostarczania gazu sieciowego. Podkreślenia wymaga, iż przedstawiona w raporcie ocena abuzywności postanowień umownych nie ma charakteru ostatecznego, albowiem wyłącznie SOKiK jest uprawniony do uznania danego postanowienia za niedozwolone klauzulę. Wpis danego postanowienia do Rejestru niedozwolonych postanowień umownych⁷⁹ oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych, tj. stosowanych także przez innych przedsiębiorców (tzw. skutek *erga omnes*). Wywołuje on zatem skutek w postaci tzw. prawomocności rozszerzonej – od chwili wpisania postanowienia umownego do rejestru posłużenie się nim w umowie będzie powodować wprowadzenie do umowy elementu bezwzględnie zakazanego przez prawo.

Natomiast stosowanie przez przedsiębiorcę postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem SOKiK i wpisanych do rejestru, może zostać uznane przez Prezesa UOKiK za praktykę naruszającą

⁷⁸ art. 385¹ – 385³ *k.c.*

⁷⁹ raport jest dostępny na stronie internetowej UOKiK:

http://www.uokik.gov.pl/rejestr_klauzul_niedozwolonych2.php

zbiorowe interesy konsumentów nawet jeśli wyrok, na mocy którego dokonano wpisu, nie był wydany w stosunku do tego przedsiębiorcy⁸⁰.

Innymi przykładami bezprawności działania - stanowiącej jedną z przesłanek do stwierdzenia stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów - przedsiębiorców energetycznych w świetle art. 24 ust. 1 i 2 *u.o.k.k.*:

- naruszenie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, a zwłaszcza w przypadku usług dostarczania gazu sieciowego - naruszenie przepisów *Prawa energetycznego* oraz rozporządzeń wykonawczych,
- naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (art. 24 ust. 2 pkt 2 *u.o.k.k.*),
- stosowanie nieuczciwych praktyk rynkowych lub czynów nieuczciwej konkurencji (art. 24 ust. 2 pkt 3 *u.o.k.k.*).

Podkreślić należy, że bezprawność na gruncie przepisów *u.o.k.k.* jest rozumiana jako sprzeczność zachowania danego przedsiębiorcy z przepisami prawa oraz zasadami współżycia społecznego, przy czym chodzi o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, jako całością, a więc zarówno sprzeczność z ustawami i rozporządzeniami, jak i aktami prawa miejscowego umowami międzynarodowymi i prawem wspólnotowym, dobrymi obyczajami lub zasadami współżycia społecznego.

Ta część raportu zawiera - zestawione problemowo - powtarzające się, postanowienia wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne w obrocie konsumenckim, dotyczących dostarczania gazu sieciowego (umowy: sprzedaży, dystrybucji, kompleksowe) oraz umów przyłączeniowych, których treść w ocenie Prezesa UOKiK budzi zastrzeżenia. Zestawienie to zawiera krótką analizę prawną oceny danych postanowień - w tym postanowień abuzywnych - występujących w poszczególnych wzorcach umowy, stosowanych przez wskazane przedsiębiorstwa energetyczne. Natomiast pełną listę zakwestionowanych postanowień, wraz ze wskazaniem nazwy wzorca umowy i przedsiębiorstwa, które je stosuje, zawierają tabele, stanowiące załączniki nr 1 i 2 do niniejszego raportu.

---

⁸⁰ vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006 roku (sygn. akt III SZP 3/06)

5.1. Analiza umów dostarczania i dystrybucji gazu

5.1.1. Omówienie typowych naruszeń (klauzule abuzywne)

5.1.1.1. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające zasady dostarczania konsumentom korespondencji

We wzorcach umów dostarczania gazu sieciowego stosowanych przez siedem przedsiębiorstw energetycznych (anco Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Duon Dystrybucja S.A., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o. oraz Egesa Grupa Energetyczna S.A.) występują postanowienia, które przesądzają o skuteczności doręczenia korespondencji pomimo braku faktycznego ich odbioru przez konsumenta, np. gdy konsument nie powiadomił przedsiębiorcy o zmianie miejsca zamieszkania lub zmianie adresu do korespondencji. Tym samym w umowie ustanawia się fikcję skutecznego złożenia oświadczenia woli przez przedsiębiorstwo energetyczne i to w przypadku, gdy konsument pozbawiony byłby realnej możliwości zapoznania się z jego treścią. W opinii Prezesa UOKiK, o ile w sytuacji niedochowania przez konsumenta obowiązku powiadomienia przedsiębiorstwa energetycznego o zmianie adresu do korespondencji, można obciążyć go np. kosztami mylnych operacji, to niedopuszczalna jest regulacja wprowadzająca domniemanie doręczenia i sankcjonująca tym samym dokonanie przez przedsiębiorcę czynności, która w istocie nie nastąpiła. Tego typu postanowienia - dotyczące przedsiębiorców z różnych branż - zostały już wielokrotnie zakwestionowane przez SOKiK (i następnie wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone), który przykładowo uznał za niedozwolone postanowienie:

- *„W przypadku zmiany adresu, każda ze stron zobowiązana jest niezwłocznie pisemnie powiadomić o tym drugą stronę. W przypadku nie powiadomienia o zmianie adresu, korespondencja kierowana na ostatni znany adres będzie uznawana za skutecznie doręczoną.”* (wpis pod poz. 1207 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 16 kwietnia 2007 roku, sygn. akt XVII Amc 43/06),

Ponadto wyrokiem z dnia 17 sierpnia 2006 roku (sygn. akt XVII Amc 100/50) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne (wpisane do rejestru pod poz. 918) o treści: *„(...) Fronton pozostawia w aktach umowy pismo ze skutkiem doręczenia, jeśli nabywca nie zawiadomi Frontonu o zmianie adresu i nazwiska, a wysłane zawiadomienie wróci z adnotacją „adresat nieznan” lub temu podobną (...).”* W uzasadnieniu do tego wyroku Sąd stwierdził, iż uznany za niedozwolony zapis umowny *„kształtuje sytuację konsumenta*

niekorzystnie w porównaniu z sytuacją pozwanego, nakładając na konsumenta bardzo rygorystyczne skutki w zakresie odbierania korespondencji pozwanego, analogicznie jak przepisy k.p.c. w odniesieniu do korespondencji sądowej. Instytucja doręczenia zastępczego należy do prawa procesowego i negatywnie należy ocenić próbę jej adaptowania do obrotu gospodarczego, zwłaszcza, gdy jedną ze stron umowy jest konsument oraz mając na uwadze art. 61 k.c. „, zgodnie z którym oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Podkreślić należy, iż instytucja doręczenia zastępczego nie jest gwarantem dojścia do konsumenta oświadczenia woli pozwanego w w/w sposób. Również dwukrotna adnotacja placówki pocztowej „nie podjęto w terminie” nie przesądza o tym, że konsument mógł zapoznać się z oświadczeniem woli pozwanego. Postanowienie [to - przypis własny UOKiK] (...) może prowadzić do sytuacji, gdy konsument pozbawiony możliwości rzeczywistego zapoznania się z oświadczeniem woli pozwanego narażony będzie na jego skutki prawne. Takie ukształtowanie obowiązków konsumenta rażąco narusza jego interesy i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami.”

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- *„Odbiorca jest zobowiązany do: (...) niezwłocznego pisemnego zawiadomienia Sprzedawcy o zmianie swoich danych zawartych w Umowie kompleksowej, w tym miejsca stałego zameldowania lub adresu do korespondencji. W przypadku zaniedbania tego obowiązku doręczenia dokonywane przez Sprzedawcę na adres ostatnio podany przez Odbiorcę uważane będą za skuteczne” [anco Sp. z o.o.]*
- *„Odbiorca jest zobowiązany do: (...) g) każdorazowego, niezwłocznego, nie później niż w ciągu 3 dni od zaistnienia zdarzenia informowania Sprzedawcy o zmianach teled adresowych i o zmianie adresu, pod rygorem uznania za skuteczne wszelkich doręczeń dokonywanych w trakcie realizacji umowy, na ostatnio podany adres” [Duon Dystrybucja S.A.]*

Stosowanie przez ww. siedem przedsiębiorstw energetycznych (anco Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Duon Dystrybucja S.A., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o. oraz Egesa Grupa Energetyczna S.A.) postanowień tożsamyh z klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 u.o.k.k. W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorcom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.1.1.2. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające terminy zgłaszania reklamacji

W analizowanych wzorcach umów dotyczących dostarczania gazu sieciowego stwierdzono występowanie postanowień, które albo nie określają precyzyjnie terminu zgłaszania reklamacji faktury lub innych dokumentów księgowych, albo ustalają zbyt krótki termin na zgłoszenie takiej reklamacji, co może skutkować naruszeniem dobrych obyczajów i ekonomicznych interesów konsumentów. Tego rodzaju nieprawidłowości stwierdzono u **10 badanych przedsiębiorstw energetycznych** (anco Sp. z o.o., Duon Dystrybucja S.A. G.EN. GAZ ENERGIA S.A., AMBER GAZ Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A. oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.).

Zgodnie z fundamentalną zasadą transparentności treści wzorców umowy stosowanych w obrocie konsumenckim niedopuszczalne jest niedoprecyzowanie przez przedsiębiorstwa energetyczne terminów zgłaszania reklamacji, a zwłaszcza reklamacji faktury lub innych dokumentów księgowych. Termin zgłaszania reklamacji stanowi istotny element w stosunkach pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a konsumentem, w szczególności na etapie realizacji umowy, a zatem wprowadzenie do wzorca np. postanowienie o treści *„Reklamacje faktury lub innego dokumentu księgowego Odbiorca zgłasza Sprzedawcy niezwłocznie po otrzymaniu faktury lub dokumentu księgowego”* albo wyznaczenie zbyt krótkiego terminu do wniesienia reklamacji nie gwarantuje odbiorcy minimalnego terminu na zapoznanie się z treścią faktury lub innego dokumentu księgowego, jego przeanalizowanie oraz podjęcie decyzji w sprawie wniesienia ewentualnej reklamacji w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w fakturze, które mogą dotyczyć np. wielkości zużycia gazu lub sposobu obliczenia należności.

W przypadku wyznaczenia przez przedsiębiorstwo energetyczne 14 dniowego terminu do wniesienia ewentualnej reklamacji faktury, uznać należy, że termin ten w przypadku konsumentów jest zbyt krótki do oceny prawidłowości otrzymanej faktury i złożenia reklamacji. Takie stanowisko zajął SOKiK w przypadku wyznaczenia przez przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się dostawą energii cieplnej zbyt krótkiego terminu do wniesienia reklamacji faktury, albowiem za niedozwolone uznał postanowienie o treści:

- *„Nie zgłoszenie zastrzeżeń co do prawidłowości wystawienia faktury w terminie 14 dni od daty jej doręczenia jest jednoznaczne z jej akceptacją.”* (wpis pod poz. 1215 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 22 maja 2007r., sygn. akt XVII Amc 40/06).

Należy zwrócić uwagę, iż ani przepisy *Prawa energetycznego*, ani przepisy wykonawcze wydane na jego podstawie nie zawierają regulacji odnoszących się do terminów reklamowania dostaw gazu lub wynikających z nich rozliczeń. Co do swojej istoty umowa wiążąca w tym przypadku przedsiębiorcę z konsumentem jest umową sprzedaży, albowiem po jednej stronie występuje podmiot, który zobowiązany jest do sprzedaży gazu, a z drugiej strony konsument. Stosownie do treści art. 5 ust. 3 i 4 *Prawa energetycznego* dostarczanie gazu może odbywać się na podstawie umowy sprzedaży albo umowy kompleksowej, zawierającej postanowienia umowy sprzedaży. Z uwagi na charakter prawny umowy sprzedaży, do reklamacji z powodu nienależytego wykonania świadczenia przez przedsiębiorstwo energetyczne, w tym do rozliczeń i zawierających je faktur, znajdują zastosowanie przepisy dotyczące rękojmi za wady. Stosownie do art. 563 § 1 k.c. uprawnienia z tytułu rękojmi podlegają utracie, jeżeli reklamujący nie zawiadomi o wadzie w ciągu 1 miesiąca od jej wykrycia, a zatem konsumenci powinni mieć możliwość reklamowania zarówno dostaw gazu, jak i rozliczeń z nich wynikających przez okres 1 miesiąca. Dodatkowo należy mieć na uwadze treść art. 558 § 1 zd. 2 k.c., zgodnie z którym - w umowach z udziałem konsumentów - ograniczenie lub wyłączenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest dopuszczalne tylko w wypadkach określonych w przepisach szczególnych. Przepisy prawa energetycznego nie zawierają takich wyłączeń, a zatem wprowadzenie do umowy 14-dniowego terminu do zgłoszenia ewentualnych reklamacji faktury za dostawę gazu należy uznać za sprzeczne z powołanymi wyżej przepisami k.c.

Zastrzeżenia Prezesa UOKiK w tym zakresie dotyczyły jednego z dostawców gazu (Duon Dystrybucja S.A.), który stosuje postanowienie o treści:

- „*Reklamację faktury Odbiorca zgłasza Sprzedawcy w formie pisemnej niezwłocznie, a najpóźniej w terminie 14 dni od daty jej otrzymania. Nie złożenie reklamacji w terminie jak wyżej jest równoznaczne z akceptacją rozliczenia należności przez Odbiorcę*”

Stosowanie przez Duon Dystrybucja S.A. postanowienia tożsamego z klauzulą wpisaną do rejestru klauzul niedozwolonych stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 u.o.k.k. W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko temu przedsiębiorcy postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Dziewięciu kontrolowanych przedsiębiorców (anco Sp. z o.o., G.EN. GAZ ENERGIA S.A., AMBER GAZ Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A. oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.), stosowało natomiast postanowienia, określające termin do wniesienia reklamacji faktury, posługując się nieostrym pojęciem - „niezwłocznie”. Taki sposób redakcji klauzuli - umożliwiający stronom umowy, dokonywanie subiektywnej interpretacji pojęcia „niezwłocznie” może powodować u konsumenta stan niepewności, co do długości terminu do wniesienia reklamacji a następnie przyjęcia jej przez dostawcę gazu.

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- *„Reklamację faktury lub innego dokumentu księgowego Odbiorca zgłasza Sprzedawcy niezwłocznie po otrzymaniu faktury lub innego dokumentu księgowego”* [anco Sp. z o.o.]
- *„Reklamacje faktury lub innego dokumentu księgowego Odbiorca zgłasza Sprzedawcy niezwłocznie po otrzymaniu faktury lub innego dokumentu księgowego, a w razie wyrażenia zgody na udostępnianie w formie elektronicznej obrazu faktury lub obrazu innego dokumentu księgowego, niezwłocznie po udostępnieniu Odbiorcy tych dokumentów w formie elektronicznej”* [Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.]

Wskazane postanowienia wzorców umownych, zawierające nieostre i niejednoznaczne określenie terminu do wniesienia reklamacji faktury lub innego dokumentu księgowego, mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1k.c.) a przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W odniesieniu do tych postanowień Prezes UOKiK ocenił stopień naruszenia interesów konsumentów jako rażący i w związku z tym wytoczy przeciwko dziesięciu ww. przedsiębiorstwom energetycznym powództwa przed SOKiK o uznanie kwestionowanych postanowień wzorców umowy za niedozwolone.

5.1.1.3. Postanowienia umowne ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego

Analizowane wzorce umów dotyczące dostarczania gazu sieciowego lub dystrybucji gazu stosowane przez dwa przedsiębiorstwa energetyczne (Duon Dystrybucja S.A. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) zawierają postanowienia ograniczające ich

odpowiedzialność z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy. Zgodnie z prawem w takiej sytuacji przedsiębiorstwo energetyczne jest zobowiązane na podstawie art. 471 k.c. do naprawienia wyrządzonej szkody. Od odpowiedzialności może się uwolnić jedynie w przypadku, gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które nie ponosi ono odpowiedzialności. Taką okolicznością może być przyczynienie się odbiorcy w postaci działania lub zaniechania, którego konsekwencją jest niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy. Może być ono również okolicznością mającą ewentualny wpływ na zakres odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego, stosownie do art. 362 k.c. Zarówno k.c., jak i *Prawo energetyczne* nie zawierają legalnej definicji pojęcia „szkoda”, które zostało stworzone przez doktrynę i należy je rozumieć jako uszczerbek majątkowy, czyli zmniejszenie się majątku wskutek określonego zdarzenia⁸¹. Szkoda polega albo na stracie, którą poniósł poszkodowany (*damnum emergens*), albo na pozbawieniu poszkodowanego korzyści, które mógłby uzyskać, gdyby mu szkody nie wyrządzono (*lucrum cessans*). W obrocie z konsumentami przyjmuje się, że w przypadku szkody poniesionej przez konsumenta na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez profesjonalistę, na przedsiębiorcy ciąży obowiązek naprawienia tej szkody w pełnej wysokości. Przedsiębiorca jest nie tylko zobowiązany do wyrównania straty, jaką poniósł konsument, ale również zwrotu niezyskanych korzyści, które mógłby uzyskać, gdyby umowa została wykonana. Pogląd ten został zaakceptowany przez SOKiK, który wielokrotnie uznał za niedozwolone - na podstawie art. 385³ pkt 2 k.c. - postanowienia wzorców umowy stosowane przez przedsiębiorców z różnych branż, na podstawie których wyłączały oni swoją odpowiedzialność względem konsumentów z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy za korzyści utracone przez konsumentów, ograniczając tym samym swoją odpowiedzialność do wyrównania poniesionej straty. Jako przykład takich klauzul abuzywnych można wskazać następujące postanowienia:

- „*Ekurier nie ponosi odpowiedzialności za szkody pośrednie i utracone korzyści wynikłe na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania usługi, zarówno w stosunku do Odbiorcy, Nadawcy jak i osób trzecich*” (wpis pod poz. 2074 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 16 sierpnia 2010 roku, sygn. akt XVII Amc 832/09),
- „*Zleceniobiorca nie ponosi odpowiedzialności za szkody pośrednie i utracone korzyści wynikłe na skutek niewykonania lub nienależytego wykonania usługi, zarówno w stosunku do Zleceniodawcy jak i osób trzecich.*” (wpis pod poz. 2220 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 10 stycznia 2011 roku, sygn. akt XVII Amc 1533/09)

⁸¹ Agnieszka Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 361 k.c. LEX OMEGA, nb 53 - 55.

W przypadku jednego z badanych przedsiębiorców energetycznych ustalono, że stosowane przez nie postanowienie o treści:

- „*Strony wyłączają wzajemną odpowiedzialność za szkody spowodowane niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem niniejszej umowy w szczególności, gdy (...) szkoda dotyczy utraconych korzyści*” [Duon Dystrybucja S.A.]

może zostać uznane za tożsame z postanowieniami wpisanym do rejestru na podstawie w/w wyroków SOKiK. Wyłącza ono bowiem odpowiedzialność tego dostawcy gazu wobec konsumenta za szkodę spowodowaną niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy, zwłaszcza w zakresie utraconych korzyści.

Stosowanie przez Duon Dystrybucja S.A. postanowienia tożsamego z klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów. W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko temu przedsiębiorcy postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Zasady odpowiedzialności przedsiębiorstw energetycznych wobec konsumentów z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy dostarczania gazu sieciowego lub dystrybucji gazu, w tym niedotrzymania standardów jakościowych obsługi odbiorców określają przepisy §§ 40-42 *rozporządzenia taryfowego*, które przewidują, bądź proporcjonalne obniżenie odbiorcy wysokości opłat za usługi przesyłania lub dystrybucji paliw gazowych w przypadku przerwy lub zakłócenia w dostawie lub dystrybucji paliwa, bądź przyznanie bonifikaty w przypadku niespełnienia przez gaz parametrów ciśnienia i jakości, bądź przyznania opłat w przypadku niedotrzymania standardów jakościowych obsługi odbiorców.

W pozostałym zakresie przedsiębiorstwo energetyczne ponosi odpowiedzialność względem konsumentów z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy na zasadach ogólnych. W konsekwencji wprowadzenie do wzorców umowy postanowienia, które mogłoby wyłączyć lub ograniczyć odpowiedzialność dostawcy gazu za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy podlegać będzie ocenie tego postanowienia wg art. 385³ pkt 2 *k.c.* Przepis ten stanowi, że w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

W przypadku drugiego z badanych przedsiębiorstw energetycznych uznano, że stosowane przez nie postanowienie o treści:

- „Z zastrzeżeniem bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa, odpowiedzialność OSD z tytułu niewykonania Umowy lub nienależytego wykonania Umowy, niezależnie od podstaw dochodzenia roszczeń za wszelkie szkody, ograniczona jest do wysokości 50 % wartości jednomiesięcznych opłat za świadczoną usługę dystrybucji paliwa gazowego.”- [Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

może w sposób nieuzasadniony wyłączać odpowiedzialność tego dostawcy gazu względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Wskazane postanowienie wzorców umownych stosowanych przez Karpacką Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. może być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko przedsiębiorcy powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanych postanowień wzorców umowy za niedozwolone

5.1.1.4. Postanowienia umowne przyznające przedsiębiorstwu energetycznemu prawo do jednostronnego rozwiązania umowy

Podczas przedmiotowej analizy wzorców umów dostarczania gazu, zastrzeżenia Prezesa UOKiK wzbudziły także postanowienia przyznające dostawcom gazu możliwości jednostronnego rozwiązania umowy. Tego rodzaju nieprawidłowości dotyczą dziewięciu przedsiębiorstw energetycznych (anco Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Duon Dystrybucja S.A., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A., G.EN. GAZ ENERGIA S.A. oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.).

Przepisy *Prawa energetycznego* - za wyjątkiem określonej w art. 6a ust. 3 zgody odbiorcy na zainstalowanie przedpłatowego układu pomiarowo-rozliczeniowego oraz określonej w art. 6 ust. 3a zwłoki w zapłacie należności za dostarczony gaz lub dostarczoną energię - nie wskazują, w jakich okolicznościach umowa sprzedaży energii elektrycznej lub gazu - w tym umowa zawarta z konsumentem - może zostać rozwiązana przez przedsiębiorstwo energetyczne. Analizując ten problem, należy mieć na uwadze dodatkowo okoliczność, iż na przedsiębiorstwach energetycznych ciąży publicznoprawny obowiązek dostarczania odbiorcom gazu w sposób ciągły i niezawodny, który to obowiązek został wyrażony *expressis verbis* w art. 4 *Prawa energetycznego*. Wobec powyższych przesłanek należy przyjąć, iż wypowiedzenie umowy dostarczania gazu na czas

nieokreślony powinno następować wyłącznie w wyjątkowych przypadkach wskazanych w przepisach *Prawa energetycznego*.

W przypadku wzorców umowy stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne SOKiK uznał za niedozwolone postanowienia wzorców umowy, które przyznawały przedsiębiorstwu energetycznemu uprawnienie do rozwiązania umowy dostarczania energii bez podstawy wynikającej z przepisów *Prawa energetycznego*. Tytułem przykładu można wskazać następujące postanowienia:

- „W przypadku powzięcia wiadomości o utracie przez odbiorcę tytułu prawnego do obiektu, do którego dostarczana jest energia elektryczna, BZA S.A. uprawniony będzie do wypowiedzenia niniejszej umowy sprzedaży energii elektrycznej z zachowaniem 14-dniowego okresu wypowiedzenia.” (wpis pod poz. 1464 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 11 czerwca 2007 roku, sygn. akt XVII Amc 49/06),
- „Sprzedawca może wypowiedzieć umowę bez zachowania terminu wypowiedzenia w przypadku (...) b) stwierdzenia nielegalnego poboru energii elektrycznej” (wpis pod poz. 434 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 6 stycznia 2005 roku, sygn. akt XVII Amc 135/03)

Uwzględniając stanowisko judykatury, należy zatem przyjąć, iż postanowienia wzorców umów w tym zakresie, które gwarantują przedsiębiorstwom energetycznym możliwość rozwiązania/wypowiedzenia umowy bez wskazania przyczyny wymienionej w *Prawie energetycznym*, po pierwsze - stanowią niedozwolone postanowienia umowne, a po drugie - mogą wprowadzać konsumenta w błąd sugerując, że przedsiębiorstwo energetyczne może w każdym czasie wypowiedzieć lub rozwiązać z nim umowę niezależnie od tego, czy bez zastrzeżeń wykonuje swoje obowiązki jako odbiorca gazu, czy też narusza ciężące na nim obowiązki umowne, a nawet dopuszcza się nielegalnego poboru gazu. W tym ostatnim przypadku należy pamiętać, że w świetle art. 6 ust. 3a *Prawa energetycznego* przedsiębiorstwo energetyczne może wypowiedzieć umowę w przypadku, gdy odbiorca zwleka z zapłatą za pobrane paliwo gazowe co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności. W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień uprawniających je do rozwiązania lub wypowiedzenia umowy dostarczania gazu bez podstawy wynikającej z przepisów *Prawa energetycznego*, może stanowić działanie bezprawne z uwagi na ciężący na tym przedsiębiorstwie obowiązek dostarczania odbiorcom gazu w sposób ciągły i niezawodny.

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- „Rozwiązanie Umowy kompleksowej zawartej na czas nieoznaczony może nastąpić za wypowiedzeniem przez każdą ze Stron z zachowaniem 30 dniowego terminu wypowiedzenia” [Egesa Grupa Energetyczna S.A.]
- „Rozwiązanie Umowy kompleksowej może nastąpić za wypowiedzeniem przez każdą ze Stron z zachowaniem 7 dniowego okresu wypowiedzenia w przypadku rażącego naruszenia postanowień Umowy przez drugą Stronę, pomimo uprzedniego wezwania jej do zaniechania naruszeń i usunięcia jej skutków w wyznaczonym, odpowiednim terminie” [Egesa Grupa Energetyczna S.A.]
- „Poza przypadkami wskazanymi w pkt IX ust. 3-5 poniżej rozwiązanie Umowy za wypowiedzeniem przez Sprzedawcę może nastąpić tylko z ważnych powodów. Za ważne powody, o których jest mowa powyżej, uważa się, mające istotny wpływ na realizację Umowy: zmiany przepisów prawa lub postanowień IRiESD, a także inne istotne zmiany w systemie gazowym lub funkcjonowaniu rynku gazu.” [G.EN. GAZ ENERGIA S.A.]

Opisane wyżej działanie dziewięciu przedsiębiorstw energetycznych (anco Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Duon Dystrybucja S.A., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A., G.EN. GAZ ENERGIA S.A. oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.), stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 u.o.k.k. W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorstwom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Ponadto jedno przedsiębiorstwo energetyczne (Egesa Grupa Energetyczna S.A.) wprowadziło do wzorca umowy postanowienie, zgodnie z którym może wypowiedzieć umowę dostarczania gazu, jeżeli konsument wbrew złożonemu oświadczeniu posiada zobowiązania (dług) wobec dotychczasowego sprzedawcy paliwa gazowego „z tytułu dostawy paliwa gazowego w stopniu przekraczającym 14 dni od daty wymagalności” lub przeciwko temu odbiorcy jest prowadzone „postępowanie egzekucyjne, którego przedmiotem jest egzekucja publicznych lub prywatnych zobowiązań pieniężnych.”

Zakwestionowanym postanowieniem w tym zakresie jest:

- „Sprzedawca może zwolnić się z obowiązku dostarczania Paliwa Gazowego i wypowiedzieć Umowę w trybie natychmiastowym w przypadku gdy: (...) b. Oświadczenie

o niezaleganiu, o którym w mowa w § 10 pkt. 2d okaże się nieprawdziwe w całości lub części” w związku z § 10 pkt. 2d o treści ”Niniejszym oświadczam, że: (...) W ciągu 12 miesięcy obowiązywania umowy kompleksowej z dotychczasowym sprzedawcą paliwa gazowego nie zalegałem/am w uiszczaniu należności z tytułu dostawy paliwa gazowego w stopniu przekraczającym 14 dni od daty wymagalności; W ciągu całego okresu obowiązywania umowy kompleksowej z dotychczasowym sprzedawcą paliwa gazowego, sprzedawca ten nie wszczął wobec mnie postępowania egzekucyjnego z tytułu niezapłaconych a wymagalnych należności w związku z dostawą gazu; Nie toczy się wobec mnie - jako dłużnika żadne postępowanie egzekucyjne, którego przedmiotem jest egzekucja publicznych lub prywatnych zobowiązań pieniężnych.”

Wskazane postanowienie wzorców umownych stosowanych przez Egesa Grupa Energetyczna może być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów a przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko temu przedsiębiorcy powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanych postanowień wzorców umowy za niedozwolone.

5.1.1.5. Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygnięcia sporów wynikających z umów

Analiza kontrolowanych wzorców umów dostawy gazu sieciowego oraz dystrybucyjnych wykazała, że **cztery przedsiębiorstwa energetyczne** (anco Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) zamieściły postanowienia, które regulują nieprawidłowo kwestie dotyczące właściwości sądu rozstrzygającego ewentualne spory wynikające z umowy zawartej z konsumentem. Takie postanowienia, wielokrotnie kwestionowane przez SOKiK we wzorcach umów stosowanych przez przedsiębiorców z różnych branż, są tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod poz. 353, która była stosowana przez przedsiębiorstwo energetyczne. Postanowienie to o treści „*Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygać w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.*” zostało uznane za niedozwolone przez SOKiK w wyroku z dnia z 18 października 2004 roku (sygn. akt XVII Amc 101/03).

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- „W przypadkach spornych organem właściwym do rozstrzygania sporów jest sąd właściwy dla siedziby Sprzedawcy” [anco Sp. z o.o.]
- „Jeżeli w ciągu 30 dni od daty doręczenia wezwania do rozpoczęcia negocjacji Strony nie dojdą do porozumienia, wówczas sprawy sporne będą rozpatrywane przez sąd powszechny właściwy miejscowo dla OSD”. [Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

Stosowanie przez ww. cztery przedsiębiorstwa energetyczne (anco Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) postanowień tożsamyh z klauzulami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 *u.o.k.k.* W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorcom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.1.2. Naruszenia przepisów ustawy Prawo energetyczne i przepisów wykonawczyh

5.1.2.1. Postanowienia umowne nieprawidłowo uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do wstrzymania dostarczania gazu

Analiza wzorców umów dotyczących dostarczania gazu sieciowego wykazała, że oprócz posługiwania się postanowieniami, które mogą być uznane za niedozwolone, przedsiębiorstwa energetyczne dopuszczają się naruszenia bezwzględnie obowiązujących przepisów *Prawa energetycznego*. Tego rodzaju zastrzeżenia Prezes UOKiK miał do **dziiesięciu przedsiębiorstw energetycznych** (anco Sp. z o.o., AMBER GAZ Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Duon Dystrybucja S.A., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A. oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.).

Stosownie do treści art. 6 ust. 3 *Prawa energetycznego* przedsiębiorstwo energetyczne zajmującego się przesyłaniem lub dystrybucją gazu, może wstrzymać dostarczanie gazu, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli, zostanie stwierdzone, że:

- 1) instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednie zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska;
- 2) nastąpił nielegalny pobór gazu.

W tym wypadku wyłączną podstawą do wstrzymania konsumentowi dostawy gazu może być stan techniczny instalacji gazowej znajdującej się u niego, która stwarza bezpośrednio - a więc rzeczywiste i realne - zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska albo stwierdzony w sposób jednoznaczny przez uprawnionych pracowników dostawcy gazu i zgodnie z obowiązującymi procedurami, np. w toku sprawdzenia licznika lub instalacji gazowej, fakt dokonania przez konsumenta nielegalnego poboru gazu.

Inną, ustawową podstawę do wstrzymania przez przedsiębiorstwo energetyczne dostarczania gazu stanowi przepis art. 6 ust. 3a *Prawa energetycznego*. Zgodnie bowiem z jego treścią dostarczanie gazu może zostać również wstrzymane przez dostawcę w przypadku, gdy odbiorca zwleka z zapłatą za pobrany gaz albo świadczone usługi co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności.

Zaznaczyć jednak należy, iż katalog przyczyn stanowiących podstawę do wstrzymania dostarczania gazu jest katalogiem zamkniętym, a zatem niedopuszczalne jest - w świetle powołanych przepisów - wstrzymywanie przez przedsiębiorstwo dostaw gazu z przyczyn innych niż wymienione w tych przepisach, jak np:

- samowolne przyłączenie się odbiorcy do sieci dystrybucyjnej
- dokonanie zmiany lub uszkodzeń w gazomierzu albo zmian lub uszkodzenia plomb.

Okoliczności te bowiem nie są jednoznaczne z dokonaniem nielegalnego poboru gazu, o którym mowa w art. 6 ust. 3 pkt 2 *Prawa energetycznego*, albowiem przeprowadzona kontrola może stwierdzić fakt samowolnego podłączenia się do sieci dystrybucyjnej przy jednoczesnym stwierdzeniu braku nielegalnego poboru gazu, np. z przyczyn technicznych lub braku odbiorników gazu. Również ewentualne uszkodzenie lub zmiany w gazomierzu, uszkodzenie lub zmiany plomb trudno uznać za tożsame z dokonaniem nielegalnego poboru gazu, ponieważ mogą być one skutkiem działań niezależnych od konsumenta i niezawinionych przez niego.

Również treść art. 6 ust. 3 pkt 1 *Prawa energetycznego* powinna być interpretowana literalnie i brak jest podstaw prawnych do wstrzymywania przez przedsiębiorstwo energetyczne dostarczania gazu w sytuacji gdy:

- instalacja gazowa znajdująca się u odbiorcy nie stwarza bezpośredniego zagrożenia dla życia, zdrowia albo środowiska,
- konsument uniemożliwia upoważnionym przedstawicielom dostawcy gazu dostęp do elementów sieci znajdujących się na jego terenie lub w jego obiekcie, nawet w celu przeprowadzenia prac eksploatacyjnych lub usunięcia awarii sieci.

Zdaniem Prezesa UOKiK okoliczności te mogą stanowić podstawę do podjęcia przez przedsiębiorstwo energetyczne innych - dopuszczonych prawem - działań, jednakże nie uzasadniają wstrzymania przez niego dostarczania gazu, do którego to działania przedsiębiorstwo nie jest uprawnione w świetle powołanych przepisów *Prawa energetycznego*.

Tymczasem, jak wynika z dokonanej analizy wzorców umowy, ww. 9 przedsiębiorstw energetycznych wprowadziło do stosowanych przez siebie wzorców umowy zapisy, które rozszerzają zamknięty, ustawowy katalog podstaw do wstrzymania dostarczania gazu. Skutkiem powyższego działania jest przyznanie sobie przez przedsiębiorstwa energetyczne dodatkowych - sprzecznych z prawem - uprawnień do wstrzymywania dostaw gazu, nawet w sytuacjach, w których bezwzględnie obowiązujące przepisy *Prawa energetycznego* nie przyznają im takich uprawnień. Może to również prowadzić do wstrzymywania dostarczania gazu w przypadkach, gdy tak drastyczne działanie dostawcy nie jest ani konieczne, ani dopuszczalne. Ubocznym skutkiem opisanych wyżej działań może być również wprowadzenie w błąd konsumentów, co do uprawnień przysługujących przedsiębiorstwom energetycznym oraz ich pracowników, w zakresie obowiązków dostawców gazu w zakresie wstrzymywania dostaw gazu. Zdaniem Prezesa UOKiK może to naruszać interes ekonomiczny konsumentów oraz ich prawo do pełnej i prawdziwej informacji.

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- „Sprzedawca może wstrzymać dostarczanie paliwa gazowego w przypadku (...) d) uniemożliwienia przez Odbiorcę upoważnionym przedstawicielom Sprzedawcy dostępu:
  - wraz z niezbędnym sprzętem do elementów sieci znajdujących się na terenie lub w obiekcie Odbiorcy w celu przeprowadzenia prac eksploatacyjnych lub usunięcia awarii sieci - do instalacji, w tym do urządzania pomiarowego.” [anco Sp. z o.o.]
- „Dostarczanie paliwa Gazowego może zostać wstrzymane lub ograniczone bez uprzedzenia Odbiorcy, gdy: 1. instalacja gazowa Odbiorcy lub sposób używania Paliwa gazowego stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi, środowiska oraz bezpieczeństwa mienia, (...) 4.Odbiorca uniemożliwił upoważnionym przedstawicielom OSD dostęp w sytuacji zagrożenia zdrowia, życia lub mienia (wraz z niezbędnym sprzętem) do elementów sieci gazowej znajdujących się na terenie lub w obiekcie Odbiorcy,(...)” 6. Odbiorca samowolnie przyłączył się do sieci gazowej, 7. dokonano zmiany lub uszkodzeń w gazomierzu” [Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.]

Opisane wyżej działanie 9 przedsiębiorców (anco Sp. z o.o., AMBER GAZ Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Duon Dystrybucja S.A., Tarnogrodzki Zakład Komunalny Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A. oraz Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.), stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 *u.o.k.k.* W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorstwom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.1.2.2. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające termin rozpatrzenia reklamacji

Przeprowadzona analiza przedmiotowych wzorców umów wykazała, że przedsiębiorstwa energetyczne dopuszczają się naruszenia bezwzględnie obowiązujących przepisów nie tylko *Prawa energetycznego*, ale również przepisów wykonawczych.

Przykładem takiego działania jest zamieszczenie przez **dwóch z dostawców gazu** (SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A.) w stosowanych przez nich wzorcach umowy postanowień określających, że termin rozpatrzenia reklamacji wynosi „21 dni od daty otrzymania reklamacji”, a nawet „21 dni roboczych od dnia (...) otrzymania” [reklamacji - przyp. własny UOKiK]. Jednakże taki termin rozpatrzenia reklamacji jest sprzeczny z treścią przepisu § 41 pkt 2 *rozporządzenia systemowego*. Przepis ten bowiem stanowi, że przedsiębiorstwo energetyczne w zakresie standardów jakościowych obsługi odbiorców odpowiednio do zakresu prowadzonej działalności (...) rozpatruje wnioski lub reklamacje odbiorców w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku lub zgłoszenia reklamacji, z wyłączeniem spraw dotyczących sprawdzenia dotrzymania parametrów jakościowych paliw gazowych dostarczanych z sieci gazowej, wykonując odpowiednie pomiary - które są rozpatrywane w terminie 14 dni od zakończenia stosownych kontroli i pomiarów.

W świetle powyższego przepisu stwierdzić należy, iż działanie w/w przedsiębiorców energetycznych prowadzi do nieuzasadnionego i sprzecznego z prawem wydłużenia terminu do rozpatrzenia reklamacji, a nadto może wprowadzać w błąd konsumentów co do obowiązków dostawców gazu w zakresie standardów jakościowych obsługi, a zwłaszcza terminu rozpatrzenia wniesionych reklamacji. Zdaniem Prezesa UOKiK może to naruszać interes ekonomiczny konsumentów oraz naruszać i ich prawo do pełnej i prawdziwej informacji.

Zakwestionowanymi postanowieniami w tym zakresie są:

- „Rozpatrzenie reklamacji Odbiorcy i udzielenie odpowiedzi nastąpi w terminie 21 dni od daty otrzymania reklamacji” [SIME Polska Sp. z o.o.]
- „Reklamacje będą rozpatrywane w ciągu 21 dni roboczych od dnia ich otrzymania przez Organizatora lub Spółkę” lub w brzmieniu „Reklamacje będą rozpatrywane w ciągu 21 dni roboczych od dnia ich otrzymania przez Spółkę” [Egesa Grupa Energetyczna S.A.]

Opisane powyżej działanie SIME Polska Sp. z o.o. oraz Egesa Grupa Energetyczna S.A., stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 *u.o.k.k.* W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorstwom energetycznym postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.2. Analiza umów przyłączeniowych

5.2.1. Omówienie typowych naruszeń (klauzule abuzywne)

5.2.1.1. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające zasady dostarczania konsumentom korespondencji

We wzorcach umów przyłączeniowych stosowanych przez **sześć przedsiębiorstw energetycznych** (G.EN. GAZ ENERGIA S.A., Duon Dystrybucja S.A., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) stwierdzono obecność postanowień, które przesądzają o skuteczności doręczenia korespondencji pomimo braku faktycznego ich odbioru przez konsumenta, który np. nie powiadomił przedsiębiorstwa energetycznego o zmianie miejsca zamieszkania lub zmianie adresu do korespondencji. Tym samym w umowie ustanawia się fikcję skutecznego złożenia oświadczenia woli przez przedsiębiorstwo energetyczne i to w przypadku, gdy konsument pozbawiony byłby realnej możliwości zapoznania się z jego treścią. W opinii Prezesa UOKiK, o ile w sytuacji niedochowania przez konsumenta obowiązku powiadomienia przedsiębiorstwa energetycznego o zmianie adresu do korespondencji, można obciążyć go np. kosztami mylnych operacji, to niedopuszczalna jest regulacja wprowadzająca domniemanie doręczenia i sankcjonująca tym samym dokonanie przez przedsiębiorcę czynności, która w istocie nie nastąpiła. Tego typu postanowienia - dotyczące przedsiębiorców z różnych branż - zostały już wielokrotnie zakwestionowane

przez SOKiK (i następnie wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone), który przykładowo uznał za niedozwolone postanowienia treści:

- *„W przypadku zmiany adresu, każda ze stron zobowiązana jest niezwłocznie pisemnie powiadomić o tym drugą stronę. W przypadku nie powiadomienia o zmianie adresu, korespondencja kierowana na ostatni znany adres będzie uznawana za skutecznie doręczoną.”* (wpis pod poz. 1207 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 16 kwietnia 2007 roku, sygn. akt XVII Amc 43/06),
- *„Oświadczenia i zawiadomienia Activ Investment przesłane Kupującemu na podany adres do korespondencji uważa się za skutecznie doręczone. Kupujący zobowiązany jest w trakcie trwania niniejszej Umowy do natychmiastowego zawiadomienia Activ Investment o każdej zmianie adresu swego miejsca zamieszkania, pod rygorem uznania za skutecznie doręczone oświadczeń i zawiadomień Activ Investment przesłanych Kupującemu na adres wskazany w niniejszej umowie.”* (wpis pod poz. 1482 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 20 maja 2008 roku, sygn. akt XVII Amc 107/07),

Ponadto wyrokiem z dnia 17 sierpnia 2006 roku (sygn. akt XVII Amc 100/50) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne (wpisane pod poz. 918 do rejestru) o treści: *„(...) Fronton pozostawia w aktach umowy pismo ze skutkiem doręczenia, jeśli nabywca nie zawiadomi Frontonu o zmianie adresu i nazwiska, a wysłane zawiadomienie wróci z adnotacją „adresat nieznan” lub temu podobną (...)”*. W uzasadnieniu do tego wyroku Sąd stwierdził, iż uznany za niedozwolony zapis umowny *„kształtuje sytuację konsumenta niekorzystnie w porównaniu z sytuacją pozwanego, nakładając na konsumenta bardzo rygorystyczne skutki w zakresie odbierania korespondencji pozwanego analogicznie jak przepisy k.p.c. w odniesieniu do korespondencji sądowej. Instytucja doręczenia zastępczego należy do prawa procesowego i negatywnie należy ocenić próbę jej adaptowania do obrotu gospodarczego, zwłaszcza, gdy jedną ze stron umowy jest konsument oraz mając na uwadze art. 61 k.c. , zgodnie z którym oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Podkreślić należy, iż instytucja doręczenia zastępczego nie jest gwarantem dojścia do konsumenta oświadczenia woli pozwanego w w/w sposób. Również dwukrotna adnotacja placówki pocztowej „nie podjęto w terminie” nie przesądza o tym, że konsument mógł zapoznać się z oświadczeniem woli pozwanego. Postanowienie [to - przypis własny UOKiK] (...) może prowadzić do sytuacji, gdy konsument pozbawiony możliwości rzeczywistego zapoznania się z oświadczeniem woli pozwanego narażony będzie na jego skutki prawne. Takie ukształtowanie obowiązków konsumenta rażąco narusza jego interesy i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami.”*

W związku z powyższym, stosowanie przez przedsiębiorstwo energetyczne postanowień tożsamyh z zacytowanymi wyżej klauzulami, może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 *u.o.k.k.*

Przykładem zakwestionowanych postanowień w tym zakresie jest:

- „Do obowiązków Odbiorcy należy: (...) 5) *niezwłoczne pisemne zawiadomienie PG o zmianie swoich danych zawartych w Umowie, a w szczególności adresu do korespondencji. W razie uchybienia temu obowiązkowi, wystanie wszelkiej korespondencji związanej z realizacją postanowień Umowy pod ostatni podany przez Odbiorcę adres i dane, uznaje się za skutecznie doręczone w przypadku braku informacji o doręczeniu bądź jej faktycznemu niedoręczeniu*” [G.EN. GAZ ENERGIA S.A]

Stosowanie przez ww. sześć przedsiębiorstw energetycznych (G.EN. GAZ ENERGIA S.A., Duon Dystrybucja S.A., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) postanowień tożsamyh z zacytowanymi wyżej klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 *u.o.k.k.* W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorcom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.2.1.2. Postanowienia umowne nieprawidłowo określające terminy zgłaszania reklamacji

Wśród analizowanych wzorców umów przyłączeniowych stwierdzono w przypadku **jednego wzorca umowy** stosowanego przez EWE Energia Sp. z o.o. postanowienie, które nie określa precyzyjnie terminu zgłaszania reklamacji faktury lub innych dokumentów księgowych.

Zgodnie z fundamentalną zasadą transparentności treści wzorców umowy stosowanych w obrocie konsumenckim niedopuszczalne jest niedoprecyzowanie przez przedsiębiorstwa energetyczne terminów zgłaszania reklamacji, a zwłaszcza reklamacji faktury lub innych dokumentów księgowych. Termin zgłaszania reklamacji stanowi istotny element w stosunkach pomiędzy przedsiębiorstwem energetycznym a konsumentem, w szczególności na etapie realizacji umowy, a zatem wprowadzenie do wzorca postanowienia

zawierającego nieostre i niejednoznaczne określenie terminu do wniesienia reklamacji faktury lub innego dokumentu księgowego może skutkować naruszeniem dobrych obyczajów i ekonomicznych interesów konsumentów. Zastrzeżenia Prezesa UOKiK wzbudził zbyt ogólny sposób sformułowania tych klauzul, w których przedsiębiorcy energetyczni użyli nieostrego pojęcia „niezwłocznie”. Taki sposób redakcji klauzuli - umożliwiający stronom umowy, a zwłaszcza przedsiębiorstwu energetycznemu, dokonywanie subiektywnej interpretacji pojęcia „niezwłocznie” - może powodować u konsumenta stan niepewności, co do długości terminu do wniesienia reklamacji, jak i co do złożenia jej w terminie i przyjęcia przez dostawcę gazu.

Zakwestionowanym postanowieniem w tym zakresie jest:

- *„Reklamację faktury lub innego dokumentu księgowego Klient zgłasza EWE energia niezwłocznie po jego otrzymaniu.” [EWE Energia Sp. z o.o.]*

Wskazane postanowienie wzorca umowy, zawierające nieostre i niejednoznaczne określenie terminu do wniesienia reklamacji faktury może być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) a przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko EWE Energia Sp. z o.o. powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

5.2.1.3. Postanowienia nakładające na konsumentów obowiązek zwrotu w wyznaczonym terminie podpisanej umowy pod rygorem uznania umowy za niezawartą

Zastrzeżenia Prezesa UOKiK wzbudziły również podczas analizy przedmiotowych wzorców umów przyłączeniowych postanowienia zawarte we wzorcach umowy stosowanych przez **trzy przedsiębiorstwa energetyczne** (AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.), które nakładają na konsumenta obowiązek zwrotu podpisanej umowy w sztywnym 14 dniowym terminie pod rygorem, że w przypadku ewentualnej zwłoki umowa zostanie uznana za niezawartą albo w przypadku nie wykonania świadczenia rzeczowego (dokumentacji projektowej, robót budowlanych) w wyznaczonym terminie umowa wygaśnie.

Wzorem dobrych obyczajów w opisanych przypadkach może być przepis art. 491 § 1 k.c., który stanowi, że jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni

dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Przeprowadzona analiza kwestionowanych postanowień wykazała, iż nakładają one na konsumenta obowiązek zwrotu podpisanej umowy w sztywnym 14-dniowym terminie i przewidują, że w przypadku ewentualnej zwłoki - niezależnie od jej przyczyny - przedsiębiorstwo zwolnione jest z obowiązku wezwania konsumenta do dostarczenia podpisanej umowy i może uznać umowę za niezawartą.

W opinii Prezesa UOKiK, przepis art. 491 § 1 k.c. nie posiada wprawdzie charakteru obligatoryjnego, to jednak jego treść może stanowić wzorzec dobrych obyczajów w obrocie gospodarczym i powinna być powszechnie stosowana w obrocie gospodarczym, a zwłaszcza w obrocie z konsumentami. Zachowanie przedsiębiorstwa energetycznego uchylające takiemu uregulowaniu jest sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco narusza interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.). Wskazać należy, iż podobnie postanowienia, które przyznawały przedsiębiorcom uprawnienia do odstępowania od umów zawartych z konsumentami z powodu zwłoki ze spełnieniem obowiązku zapłaty wynagrodzenia, były już wielokrotnie uznawane przez SOKIK za niedozwolone.⁸² Podkreślić przy tym należy, że analizowane postanowienia nie zapewniają konsumentom poczucia bezpieczeństwa, stabilności obrotu gospodarczego i pewności.

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- „Do obowiązków Odbiorcy należy (...) zwrotne przesłanie do PG podpisanej umowy o przyłączenie w terminie 14 dni od dnia jej otrzymania. W przypadku nie zachowania terminu określonego w zdaniu poprzednim umowę uznaje się za niezawartą.” [AVRIO MEDIA Sp. z o.o.]
- „W przypadku niezrealizowania przez Klienta dokumentacji projektowej dla zakresu rzeczowego, o którym mowa w pkt. ... warunków przyłączenia, w terminie określonym w § 3 ust. 2 pkt a) niniejsza umowa wygaśnie” [Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]
- „W przypadku niewykonania przez Klienta odcinka gazociągu zasilającego, o którym mowa w pkt. ... Warunków przyłączenia, w terminie określonym w § 1 ust. 4 niniejszej umowy, umowa wygaśnie” [Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]
-

⁸² Np. wyrok SOKIK z dnia 31.10.2007r. (sygn. akt XVII Amc 90/07)

Wskazane powyżej postanowienia wzorców umów, mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1k.c.) i przez to stanowić klauzule niedozwolone. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Wielkopolskiej Spółce Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Dolnośląskiej Spółce Gazownictwa Sp. z o.o. powództwa przed SOKiK o uznanie kwestionowanych postanowień wzorców umów za niedozwolone.

5.2.1.4. Postanowienia określające w sposób nierównoprawny prawa i obowiązki stron z tytułu zawartej umowy (nakładające na konsumentów dodatkowe obowiązki)

a) nałożenie na konsumenta obowiązku udzielenia gwarancji na wykonane prace

Umowa przyłączeniowa jest wzajemną umową cywilnoprawną, która określa m. in. prawa i obowiązki stron związane z realizacją przyłączenia oraz zapewnieniem wszystkich warunków formalnych niezbędnych do wykonania przyłączenia. Analiza treści wzorców umownych umów o przyłączenie do sieci wykazała, iż strony tej umowy przyjmują na siebie zobowiązanie do przeprowadzenia różnorodnego zakresu prac związanych z wykonaniem przyłączenia. W przypadku wzorców umowy stosowanych przez jedno przedsiębiorstwo energetyczne (Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.), w których główny ciężar prac spoczywa na konsumentach, zawarto postanowienia nakładające na konsumentów obowiązek udzielenia gwarancji na wykonane roboty i przeniesienia „*na Przedsiębiorstwo Gazownicze wszelkich praw autorskich związanych z projektem budowlanym, którymi może [ono - przyp. własny UOKiK] dowolnie dysponować*”.

Nałożenie takiego obowiązku na konsumentów wydaje się być sprzeczne z zasadą dobrowolności udzielenia gwarancji, jak również z przepisami prawa autorskiego, które dopuszczają przeniesienie wyłącznie majątkowych praw autorskich i to wyłącznie na wymienionych enumeratywnie w licencji lub umowie polach eksploatacji. Wskazać także należy, iż konsument nie jest w tym stosunku prawnym profesjonalistą, a jedynie zazwyczaj wykonuje on swoje zobowiązanie za pomocą takich podmiotów. Ponadto w momencie sprzedaży przedsiębiorstwu energetycznemu wykonanych przez konsumentów elementów sieci gazowej następuje weryfikacja poprawności wykonanych prac, w tym również przekazanej dokumentacji projektowej, w drodze odbioru technicznego zatwierdzanego przez to przedsiębiorstwo. Wskazać także trzeba, iż zastrzeżone we wzorcach umownych terminy (60 miesięcy) udzielenia gwarancji są zazwyczaj znacząco

dłuższe od terminów gwarancji udzielanych przez sprzedawców.

Zakwestionowanym postanowieniem w tym zakresie jest:

- „Strony zgodnie postanawiają, że z chwilą wydania dokumentacji projektowej elementów sieci gazowej opisanej w § 1 ust. 1 niniejszej umowy Przedsiębiorstwu Gazowniczemu, przechodzą na Przedsiębiorstwo Gazownicze wszelkie prawa autorskie związane z projektem budowlanym, którymi może dowolnie dysponować, a odpowiedzialność z tytułu rękojmi za wady / usterki w szczególności za merytoryczną zawartość projektu budowlanego oraz projektów wykonawczych spoczywa na Sprzedającym przez okres 60 miesięcy licząc od daty sprzedaży określonej w § 1 ust. 2 Umowy w wypadku wad fizycznych. Jeżeli dokumentacja projektowa elementów sieci gazowej opisanej w § 1 ust. 1 ma wady prawne, Przedsiębiorstwo Gazownicze może od umowy odstąpić i żądać naprawienia poniesionej szkody.

Wskazane postanowienie wzorca umowy może być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) i przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko Górnośląskiej Spółce Gazownictwa Sp. z o.o. powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

- b) *nałożenie na konsumenta obowiązku uzyskania od właścicieli innych nieruchomości zgody na przeprowadzenie przyłącza*

W niektórych analizowanych wzorcach umów przyłączeniowych stosowanych przez **dwóch przedsiębiorców energetycznych** (G.EN. GAZ ENERGIA S.A. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) zamieszczone są postanowienia - nakładające na konsumentów starających się o przyłączenie do sieci gazowych - obowiązki, które w świetle przepisów k.c. (art. 305¹ i następane k.c.) powinny obciążać przedsiębiorstwo energetyczne.

Przepisy k.c. o służebności stanowią, że nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia służące do doprowadzania gazu, prawem korzystania w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej (zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń). Jeżeli właściciel nieruchomości odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna dla właściwego korzystania z tych urządzeń, przedsiębiorca może żądać jej ustanowienia za odpowiednim wynagrodzeniem. Jeżeli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z tych urządzeń, właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian

za ustanowienie służebności przesyłu.

Nie podlega kwestionowaniu - ciążący na konsumencie - obowiązek udostępnienia posiadanej przez niego nieruchomości w celu wykonania przyłącza, czy też przeprowadzania w późniejszym okresie prac remontowych, kontroli stanu technicznego. Jednakże przepisy nie nakładają na konsumenta obowiązku uzyskania od właścicieli sąsiednich nieruchomości zgody na przeprowadzenie przez ich nieruchomość przyłącza lub sieci gazowej. Przepisy te również nie nakładają na konsumenta obowiązku nieodpłatnego udostępnienia własnej nieruchomości w celu eksploatacji sieci gazowej i innych urządzeń niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania sieci gazowej, czy też uzyskania od przyszłego nabywcy własnej nieruchomości zgody na nieodpłatne korzystanie lub ustanowienie służebności na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego.

Zakwestionowanymi postanowieniami w tym zakresie są:

- *„Do obowiązków Odbiorcy należy: (...) 2) uzyskanie w czasie umożliwiającym terminowe wykonanie Przedmiotu Umowy, zgód w formie pisemnego oświadczenia (wg wzoru PG) właścicieli innych nieruchomości, jeśli ze względu na techniczne uwarunkowania przyłączenia obiektu do sieci gazowej zaistnieje konieczność przeprowadzenia przyłącza i sieci gazowej przez nieruchomości tych właścicieli. PG może zwolnić Odbiorcę z tego obowiązku, jeżeli w toku czynności projektowych uzyskało konieczne zgody” [G.EN. GAZ ENERGIA S.A.]*
- *„Odbiorca zobowiązuje się ponadto do nieodpłatnego udostępnienia nieruchomości (uzyskania zgody właściciela) na której znajduje się przyłączany obiekt w celu przyszłej eksploatacji sieci gazowej, przyłącza, urządzenia pomiarowego lub redukcyjno -pomiarowego oraz innych urządzeń towarzyszących, niezbędnych do prawidłowego działania przyłącza i sieci gazowej” [G.EN. GAZ ENERGIA S.A.]*
- *„Właściciel zobowiązuje się, że w przypadku zbycia Nieruchomości zobowiąże nabywcę - w umowie przeniesienia prawa własności/użytkowania wieczystego - do wyrażenia przez niego zgody na nieodpłatne ustanowienie praw na rzecz Inwestora w treści zgodnej z niniejszą umową” [Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]*

Wskazane powyżej postanowienia wzorców umów, mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) i przez to stanowić klauzule niedozwolone. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko G.EN. GAZ ENERGIA S.A. oraz Karpackiej Spółce Gazownictwa Sp. z o.o. powództwa przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

c) *nałożenie na konsumenta obowiązku ponoszenia odpowiedzialności za urządzenia energetyczne*

Innym rodzajem naruszenia dobrych obyczajów jest nałożenie przez przedsiębiorstwo energetyczne (Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) na konsumentów odpowiedzialności „za nienaruszalność urządzeń KSG od chwili ich zamontowania”. Zaznaczyć należy, iż kwestionowane postanowienie zawiera pojęcie „urządzeń KSG”, którego zakres jest nieostry i nieokreślony, albowiem przedsiębiorstwo energetyczne, ani w tym postanowieniu, ani w całym wzorcu umowy nie zdefiniowało lub nie doprecyzowało zakresu pojęcia „urządzeń KSG”. W konsekwencji konsument nie posiada świadomości o tym, jak szeroki jest zakres jego odpowiedzialności względem przedsiębiorstwa energetycznego za znajdujące się na jego nieruchomości urządzenia dostawcy gazu, tzn. za jakie właściwie urządzenia przedsiębiorstwa ponosi on odpowiedzialność.

Zakwestionowanym postanowieniem w tym zakresie jest:

- „Podmiot ponosi odpowiedzialność za nienaruszalność urządzeń KSG od chwili ich zamontowania”

Wskazane postanowienie wzorca umowy, stosowane przez Karpacką Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o., zawierające określenie odpowiedzialności konsumenta wobec przedsiębiorstwa energetycznego, może być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) i przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W związku z powyższym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko temu przedsiębiorcy powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

5.2.1.5. Postanowienia określające w sposób nietransparentny wysokość kar umownych i przesłanki ich stosowania

Umowa przyłączeniowa będąca wzajemną umową cywilnoprawną może - oprócz istotnych elementów umowy, jak określenie przedmiotu i terminu jej realizacji oraz praw i obowiązków stron - zawierać także instrumenty prawne o charakterze dyscyplinującym strony do terminowego i należytego wykonania umowy. Taką funkcję może pełnić wprowadzenie do wzorców umowy postanowień przewidujących możliwość zapłaty kar umownych, stanowiących w istocie zryczałtowane odszkodowanie za szkodę wyrządzoną

niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy. Wskazane jest, aby postanowienia w tym zakresie były jednoznaczne i transparentne, tak aby każda ze stron mogła, bez podejmowania dodatkowych czynności, ustalić w sposób nie budzący wątpliwości za co kara umowna może być pastwana i jaka jest jej wysokość.

Analiza treści wzorców umów o przyłączenie do sieci wykazała, iż w przypadku wzorców stosowanych przez **dwa przedsiębiorstwa energetyczne** (AVRIO MEDIA Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) postanowienia określające wysokość kar umownych i przesłanki ich zastosowania nie odpowiadają opisanemu wyżej standardowi. Stwierdzić bowiem należy, iż w jednym przypadku wysokość tych kar jest ustalona jako algorytm (iloczyn) danej wielkości gazu oraz ceny gazu określonego rodzaju obowiązującej w zatwierdzonej taryfie, a w drugim przypadku postanowienie nie precyzuje, w jakich konkretnych sytuacjach przedsiębiorstwo jest uprawnione do rozwiązania umowy i naliczenia kary umownej, wskazując jedynie, że są to okoliczności, za które odpowiada podmiot przyłączany, w tym konsument, a jednocześnie niezależne od przedsiębiorstwa.

Takie nietransparentne określenie wysokości kary umownej oraz przesłanek jej zastosowania jest sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco narusza interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.). Podkreślić przy tym należy, że analizowane postanowienie nie zapewnia konsumentom poczucia bezpieczeństwa i pewności co do okoliczności zastosowania i wysokości ewentualnych kar umownych, którymi konsumenci mogą zostać obciążeni, lub których zapłaty sami mogą się domagać

Zakwestionowanymi postanowieniami w tym zakresie są:

- *„PG zobowiązane będzie do zapłacenia Odbiorcy następujących kar umownych: (...) 2) w przypadku niedotrzymania terminu zawarcia umowy kompleksowej na dostawę paliwa gazowego, o której mowa w § 3 ust. 3 umowy - kwotę równą wartości 50 m³ gazu wysokometanowego E, za każdy dzień zwłoki, nie więcej jednak niż kwotę odpowiadającą równowartości 2000 m³ gazu miesięcznie, określonych zgodnie z zatwierdzoną Taryfą PG.” - [AVRIO MEDIA Sp. z o.o.]*
- *„Przyłączany zapłaci karę umowną za rozwiązanie umowy przez Przedsiębiorstwo Gazownicze z powodu okoliczności, za które odpowiada Przyłączany, a niezależnych od Przedsiębiorstwa Gazowniczego, w wysokości nakładów na realizację Umowy, o których mowa w § 2 ust. 2 Umowy” [Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]*

Wskazane powyżej postanowienia wzorców umów, stosowane przez AVRIO MEDIA Sp. z o.o. oraz Górnośląską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o., zawierające nietransparentne określenie wysokości kary umownej oraz przesłanek jej zastosowania, mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) i przez to stanowić klauzule niedozwolone. W związku z powyższym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko przedsiębiorcom powództwa przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

5.2.1.6. Postanowienia niedozwolone dotyczące przetwarzania danych osobowych

Przeprowadzona analiza wzorców umów przyłączeniowych stosowanych przez badane przedsiębiorstwa energetyczne wykazała, iż w **jednym przypadku** (Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) we wzorcach umowy zamieszczone zostało postanowienie, które nieprawidłowo reguluje kwestie dotyczące przetwarzania danych osobowych. Pamiętać należy, że przetwarzanie danych osobowych konsumentów jest dopuszczalne na mocy przepisów *ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych* (Dz. U. z 2002r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.), za zgodą konsumenta i w zakresie określonym tą ustawą. Stosownie do treści art. 23 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 4 ust. 1 ustawy przedsiębiorca jako administrator danych osobowych może przetwarzać dane osobowe konsumentów, będących jego kontrahentami, jedynie dla celów związanych z wykonaniem zawartych umów. Poza tym zakresem przetwarzanie danych osobowych konsumentów wymaga ich zgody, a oświadczenie konsumenta nie może być - zgodnie z art. 7 ust. 5 tej ustawy - wyinterpretowane, domniemywane lub dorozumiane z innego oświadczenia (postanowienia umowy), którego treść jest niejednoznaczna i pozwala przedsiębiorcy na nieograniczone przedmiotowo przetwarzanie danych osobowych konsumenta. Ponadto takie postanowienie - umieszczone w umowie - nie przyznaje konsumentowi możliwości wyboru, czy chce aby jego dane osobowe były przetwarzane i w jakim zakresie. Skutkuje to pozbawieniem konsumenta prawa do odmowy wyrażenia zgody na wykorzystanie jego danych osobowych, np. w celach informacyjnych czy marketingowych. W ocenie Prezesa UOKiK sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszające interesy konsumentów, są zatem klauzule umowne, które nakładają na konsumentów obowiązek wyrażania w umowie zgody na przetwarzanie ich danych osobowych w celach niezwiązanych z realizacją umowy, bez możliwości złożenia oświadczenia o odmowie wyrażenia zgody na przetwarzanie ich danych osobowych. Takie postanowienia wielokrotnie były już kwestionowane przez SOKiK we wzorcach umów stosowanych przez przedsiębiorców z różnych branż i są tożsame z

klauzulami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, wymienionymi poniżej.

- „*Równocześnie Uczestnik gremium wyraża zgodę na przetwarzanie i przekazywanie swoich danych osobowych innym instytucjom. Dane osobowe podawane są dobrowolnie, jednak są niezbędne do zawarcia umowy*” (wpis nr 880 dokonany na podstawie wyroku SOKIK z dnia 20 lipca 2006 r. sygn. akt XVII Amc 9/06)
- „*Podane dane osobowe będą przetwarzane w celu: realizacji zawartej z Rainbow Tours S.A. umowy oraz marketingu usług świadczonych przez Rainbow Tours S.A.*” (wpis nr 3974 dokonany na podstawie wyroku SOKIK z dnia 24 sierpnia 2012r. sygn. akt XVII Amc 322/12)

Powyższe zastrzeżenia Prezesa UOKiK dotyczą, następującego postanowienia:

- „*Akceptując Umowę Przyłączany wyraża zgodę na przetwarzanie jego danych osobowych przez Przedsiębiorstwo Gazownicze oraz podmioty działające na jego zlecenie w kraju i zagranicą, w celach związanych z prowadzoną przez Przedsiębiorstwo Gazownicze działalnością gospodarczą*” [Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

Stosowanie przez Górnośląską Spółkę Gazownictwa postanowienia tożsamego z zacytowanymi wyżej klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 *u.o.k.k.* Prezes UOKiK wszczął przeciwko temu przedsiębiorcy postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.2.1.7. Postanowienia wyłączające możliwość dochodzenia przez konsumentów roszczeń odszkodowawczych w związku z budową sieci gazowniczej

Przeprowadzona analiza wzorców umów przyłączeniowych wykazała, że **jedno z przedsiębiorstw energetycznych** (Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) zamieściło w stosowanych przez siebie wzorcach umowy postanowienia, które mogą zostać uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszające interesy konsumentów. Bezsporne jest, że przeprowadzenie przez nieruchomości należącą do konsumenta przyłącza gazowego, sieci gazowej lub innych urządzeń służących do dostarczania gazu może skutkować

pozbawieniem możliwości gospodarczego wykorzystania części nieruchomości, przez którą przechodzą te urządzenia, a w konsekwencji prowadzić do zmniejszenia wartości całej nieruchomości. Wyrównanie uszczerbku majątkowego, który mógłby ponieść z tego tytułu konsument, może stanowić wynagrodzenie za ustanowienie na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego służebności przesyłu w trybie art. 305¹ k.c. lub za rozszerzenie zakresu tej służebności.

Zatem wprowadzenie do wzorców umów postanowień - zwłaszcza, gdy umowa nie przyznaje konsumentowi wynagrodzenia za korzystanie z jego nieruchomości w ramach służebności przesyłu - wyłączających możliwość żądania i dochodzenia przez konsumentów roszczeń wobec przedsiębiorstwa energetycznego z tytułu zmniejszenia wartości nieruchomości wskutek ustanowienia służebności przesyłu lub późniejszego rozszerzenia zakresu już ustanowionej służebności, może w konsekwencji naruszać ekonomiczne interesy konsumentów. Konstrukcja kwestionowanych postanowień prowadzi bowiem do pozbawienia konsumenta wynagrodzenia za korzystanie z jego nieruchomości w ramach służebności przesyłu, lub wynagrodzenia za ustanowienie przez niego dalszych służebności związanych z rozbudową przyłączenia (a raczej sieci gazowej) na jego nieruchomości, a więc rozszerzeniem zakresu służebności.

Powyższe zastrzeżenia Prezesa UOKiK dotyczą następujących postanowień:

- *„Właściciel oświadcza, że nie będzie zgłaszał w stosunku do Inwestora żadnych roszczeń związanych z ewentualnym zmniejszeniem wartości nieruchomości” -*
- *„Właściciel oświadcza, że po otrzymaniu jednorazowego świadczenia pieniężnego, o którym mowa w § 1, nie będzie zgłaszał w stosunku do Inwestora żadnych roszczeń związanych z ewentualnym zmniejszeniem wartości nieruchomości”*

Biorąc powyższe pod uwagę, wskazane powyżej postanowienia wzorców umów, nakładające na konsumentów obowiązek zrzeczenia wszelkich roszczeń wobec przedsiębiorstwa energetycznego związanych ze zmniejszeniem wartości nieruchomości na skutek ustanowienia służebności przesyłu lub rozszerzenia zakresu służebności, mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) i przez to stanowić klauzule niedozwolone. W odniesieniu do tych postanowień Prezes UOKiK ocenił stopień naruszenia interesów konsumentów jako rażący i w związku z tym wytoczył przeciwko Karpackiej Spółce Gazownictwa Sp. z o.o. powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanych postanowień wzorców umowy za niedozwolone, na podstawie art. 479³⁸ k.p.c.

Innym rodzajem naruszenia ekonomicznych interesów konsumentów związanych z realizacją przyłączy jest - stwierdzone przez Prezesa UOKiK w przypadku wzorców umów stosowanych przez jedno przedsiębiorstwo energetyczne (Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) - wyłączenie możliwości uzyskania przez konsumenta rekompensaty finansowej za nakłady poniesione na budowę odcinka sieci gazowej, w sytuacji, gdy do tego odcinka został przyłączony kolejny odbiorca. Budowa przyłącza gazowego może wiązać się w niektórych przypadkach z koniecznością poniesienia znacznych nakładów finansowych, w tym na realizację odcinka sieci gazowej. W sytuacji, gdy do takiego odcinka sieci gazowej wybudowanego kosztem konsumenta zostaną przyłączeni nowi odbiorcy, korzyści odniesie wyłącznie przedsiębiorstwo energetyczne, które uzyskuje możliwość podłączenia nowych odbiorców, bez konieczności ponoszenia z tego tytułu dodatkowych kosztów. Natomiast konsument, na którego koszt został wybudowany ten odcinek sieci gazowej nie odnosi z tytułu przyłączenia nowych odbiorców jakichkolwiek korzyści. Nadto przedsiębiorstwo energetyczne wprowadziło do wzorców umowy postanowienie, które przewiduje wyłączenie możliwości żądania zwrotu części nakładów poniesionych przez konsumenta na realizację tego odcinka sieci gazowej lub jakiegokolwiek innej formy odszkodowania.

Powyższe zastrzeżenia Prezesa UOKiK dotyczą następującego postanowienia:

- *„W przypadku przyłączenia innych podmiotów do odcinka sieci gazowej wybudowanej w ramach Umowy, Podmiot nie może żądać od KSG zwrotu części nakładów poniesionych na wykonanie przyłączenia, ani też innej formy odszkodowania”*

Przedmiotowa klauzula, stosowana przez Karpacką Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. może być sprzeczna z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) i przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko przedsiębiorcy powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

5.2.1.8. Postanowienia wyłączające lub ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy

a) postanowienia wyłączające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego

Jednym z ustawowych (wymienionych w art. 7 ust. 2 Prawa energetycznego) elementów umowy o przyłączenie do sieci jest określenie terminu wykonania przyłączenia

do sieci gazowej przez przedsiębiorstwo energetyczne. W przypadku niektórych analizowanych wzorców umów przyłączeniowych stosowanych przez **pięć przedsiębiorstw energetycznych** (Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) ustalono, iż zawierają one postanowienia, które - w ocenie Prezesa UOKiK - wyłączają odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego za opóźnienie w wykonaniu zobowiązania w przypadku zaistnienia zdarzeń opisanych w sposób niejednoznaczny i trudny do sprecyzowania. Tak sformułowane postanowienia mogą stanowić niedozwolone postanowienia umowne, o jakich mowa w art. 385³ pkt 2 k.c., który stanowi, że w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Argumentując powyższą ocenę należy wskazać, że podobnie wypowiedział się już SOKiK, uznając za niedozwolone - wpisane następnie do rejestru niedozwolonych postanowień umownych następujące klauzule:

- *„W przypadku wystąpienia w trakcie realizacji budowy niekorzystnych warunków atmosferycznych takich jak np. niskie temperatury poniżej -5 stopni C, ulewne deszcze trwające przez co najmniej 30 dni lub też wystąpienia innych podobnych i niezależnych od Sprzedającego przeszkód. Sprzedający zastrzega sobie prawo do przedłużenia terminów, o których mowa w ust. 1 o czas trwania tych przeszkód, nie dłużej niż o 3 miesiące”* (wpis nr 883 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 18 maja 2005r. sygn. akt XVII Amc 86/03),
- *„Ponadto stawiający oświadcza, że wyżej określony termin może ulec przesunięciu z przyczyn niezależnych od strony zobowiązanej do sprzedaży a mogących wyniknąć m. in. z decyzji organów administracji rządowej, jak i samorządowej, nie sprzyjających warunków atmosferycznych i itp. - na co strona zobowiązana do kupna wyraża zgodę”* (wpis nr 1252 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 30 kwietnia 2007r. sygn. akt XVII Amc 66/06).

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- *„Przedsiębiorstwo Gazownicze jest uprawnione do przedłużenia terminu, o którym mowa w § 1 ust. 4, zaś Podmiot jest uprawniony do przedłużenia terminu, o którym mowa w § 3 ust. 3 w przypadku: c) wystąpienia niekorzystnych warunków atmosferycznych uniemożliwiających wykonanie przyłączenia, a w szczególności prac*

ziemnych z powodu zamarznięcia gruntu, prac montażowych z powodu spadku temperatury zewnętrznej poniżej 0 °C” [Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.],

- „Termin przyłączenia, o którym mowa w ust. 4, może ulec zmianie, w następujących przypadkach: (...) c) wystąpienia niekorzystnych warunków atmosferycznych uniemożliwiających terminowe wykonanie robót przyłączeniowych” [Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.],
- „Termin wybudowania przez Przedsiębiorstwo gazownicze sieci gazowej, może ulec przesunięciu w przypadkach: (...) c) utrudnień w realizacji inwestycji spowodowanych warunkami pogodowymi uniemożliwiającymi prowadzenie robót budowlanych” - [Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

Stosowanie przez wymienione powyżej pięć przedsiębiorstw energetycznych (Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) postanowień tożsamyh z klauzulami wpisanymi do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 *u.o.k.k.* W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorcom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

b) postanowienia ograniczające odpowiedzialność przedsiębiorstwa energetycznego

Innym sposobem ograniczenia odpowiedzialności przedsiębiorstwa energetycznego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy przyłączeniowej - niezależnie od przyczyny niewykonania lub nienależytego wykonania umowy (zwłoki) - jest wprowadzenie do wzorców umowy postanowień ograniczających wysokość ewentualnych kar umownych. Należy zwrócić uwagę, że zastrzeżona w umowie kara umowna stanowi zryczałtowane odszkodowanie za szkodę wyrządzoną niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy i już w swojej istocie może stanowić ograniczenie odpowiedzialności przedsiębiorstwa, albowiem konsument, gdyby dochodził od niego naprawienia szkody na zasadach ogólnych, mógłby domagać się szkody w pełnej wysokości, obejmującej stratę, którą poniósł (*damnum emergens*) oraz utracone korzyści (*lucrum cessans*).

Kwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienia - stosowane we wzorcach umów przyłączenia przez cztery przedsiębiorstwa energetyczne (EWE Energia Sp. z o.o., Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz

Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) - zawierają dalej idące ograniczenie odpowiedzialności poprzez ograniczenie maksymalnej wysokości zastrzeżonych kar umownych do wysokości opłaty przyłączeniowej lub jej części albo wysokości poniesionych nakładów. Tak sformułowane postanowienia mogą stanowić niedozwolone postanowienia umowne, o jakich mowa w art. 385³ pkt 2 k.c., który stanowi, że w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- *„Stronie uprawnionej do rozwiązania umowy, przysługuje odszkodowanie w wysokości poniesionych nakładów” w związku z § VIII. ust. 1 - 3 „Rozwiązanie umowy może nastąpić wyłącznie w formie pisemnej, pod rygorem nieważności: 1. za porozumieniem stron, 2. W przypadku, gdy prawnie nie istnieje, możliwość udostępnienia OZG nieruchomości, przez którą ma przebiegać przyłączenie, KSG będzie uprawniony do rozwiązania niniejszej umowy. 3. Każda ze Stron uprawniona jest do rozwiązania Umowy, jeżeli druga strona dopuszcza się naruszenia zobowiązania, z zagrożeniem, że w wypadku bezskutecznego upływu tego terminu będzie uprawniona do rozwiązania umowy.”*[Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. zo.o.]
- *„Niewywiązanie się przez Przedsiębiorstwo gazownicze w terminie 90 dni liczonym od daty określonej w § 5 pkt. 3 Umowy z obowiązku rozpoczęcia dostarczania paliwa gazowego lub przez Podmiot ubiegający się o przyłączenie w terminie 90 dni liczonym od daty określonej w § 5 pkt. 2 Umowy z obowiązku rozpoczęcia odbioru paliwa gazowego, uprawnia drugą Stronę do żądania kary umownej w wysokości 0,1% od wysokości nakładów finansowych na realizację przyłącza określonych w § 2 pkt. 3 Umowy za każdy dzień opóźnienia, nie więcej jednak niż 100% tej kwoty, przy czym niniejszy zapis ma zastosowanie w przypadku wykonania przez Przedsiębiorstwo gazownicze obowiązku, o którym mowa w § 4 pkt. 5 OWU oraz przez Podmiot ubiegający się o przyłączenie obowiązku, o którym mowa w § 3 pkt. 3 OWU” -* [Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]
- *„Strony wyłączają wobec siebie uprawnienia do żądania odszkodowania w części dotyczącej utraconych korzyści”* [Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

Wymienione postanowienia wzorców umów, ograniczające odpowiedzialność ww. czterech przedsiębiorstw energetycznych (EWE Energia Sp. z o.o., Karpacka Spółka

Gazownictwa Sp. z o.o., Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy, mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) i przez to stanowić klauzule niedozwolone. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko tym przedsiębiorcom powództwa przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

5.2.1.9. Postanowienia uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do podwyższenia opłaty za przyłączenie bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy

a) postanowienia dotyczące zmiany opłaty przyłączeniowej na skutek zmiany parametrów przyłącza

Przeprowadzona analiza wzorców umów przyłączeniowych wykazała, że w niektórych wzorcach Umowy stosowanych przez **siedem przedsiębiorstw energetycznych** (AVRIO MEDIA Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) znalazły się postanowienia, w których dostawcy gazu przyznali sobie prawo do zmiany wysokości opłaty za przyłączenie odbiorcy - w tym konsumenta - do sieci gazowej. Jednym z głównych świadczeń, czy nawet podstawowym świadczeniem, do spełnienia którego na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego konsument jest zobowiązany, stanowi zapłata opłaty przyłączeniowej. W niektórych przebadanych wzorcach umownych przedsiębiorcy energetyczni zamieścili postanowienia, które przyznają im uprawnienie do podwyższenia opłaty za przyłącze gazowe bez zgody konsumenta i jednocześnie bez przyznania mu prawa do odstąpienia od zawartej umowy. Takie zastrzeżenie prawa do zmiany wysokości tej opłaty może być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) oraz stanowić klauzulę niedozwoloną określoną w art. 385³ pkt 10 k.c., zgodnie z którym niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie uprawniające kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie. Może być ono również uznane za klauzulę abuzywną w rozumieniu przepisu art. 385³ pkt 20 k.c., w świetle którego za niedozwolone postanowienia umowne uznać należy takie, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa do odstąpienia od umowy. Zgodnie z powszechnie

przyjętym stanowiskiem doktryny⁸³, w każdym przypadku zmiany ceny konsumentowi powinno przysługiwać z tego tytułu uprawnienie do odstąpienia od umowy. Podkreślić przy tym należy, że analizowane wzorce w omawianym zakresie nie zapewniają konsumentom poczucia bezpieczeństwa, stabilności obrotu gospodarczego i pewności co do wysokości określonej opłaty przyłączeniowej, do zapłacenia której są oni zobowiązani.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należy, iż zakwestionowane w tym zakresie postanowienia wypełniają dyspozycję art. 385³ pkt 10 i pkt 20 k.c. oraz są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy konsumentów, a zatem mogą stanowić niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c..

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- *„Ostateczna wysokość opłaty za przyłączenie ustalona zostanie na podstawie zgłoszonej mocy przyłączeniowej oraz rzeczywistej długości wykonanego przyłączenia i będzie obliczona według zasad i stawek określonych w Taryfie obowiązującej w dniu podpisania umowy” - [AVRIO MEDIA Sp. z o.o.]*
- *„Wysokość opłaty za przyłączenie może ulec zmianie w przypadku zmiany parametrów technicznych przyłącza gazowego wynikających z uzgodnionej dokumentacji budowlanej, zastosowania dodatkowych elementów ponadstandardowych lub realizowania inwestycji w innych warunkach terenowych niż przyjęte do ustalenia opłaty za przyłączenie.” [SIME Polska Sp. z o.o.]*
- *„Opłata za przyłączenie może ulec zmianie, jeżeli w trakcie realizacji umowy wystąpi konieczność zmiany długości przyłącza, mocy przyłączeniowej lub zastosowania nieprzewidzianych wcześniej, ponadstandardowych elementów sieci dystrybucyjnej lub urządzeń. Zmiana taka nie wymaga aneksu do umowy”. [Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]*
- *„Wysokość opłaty za przyłączenie określona w Umowie o przyłączenie może ulec zmianie w przypadku: a) zmiany długości przyłącza gazowego, b) zastosowania elementów ponadstandardowych, nie wymienionych w Kalkulacji opłaty za przyłączenie, c) zmiany wysokości stawki podatku od towarów i usług (VAT). Ostateczna wysokość opłaty za przyłączenie będzie wyliczona na podstawie Protokołu odbioru końcowego. Powyższa zmiana nie stanowi zmiany Umowy w rozumieniu § 7 pkt. 1 Umowy” [Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]*

⁸³ vide: E. Łętowska „Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów. Komentarz”, CH BECK 2000, s. 108

Wskazane postanowienia wzorców umów stosowanych przez ww. siedem przedsiębiorstw energetycznych (AVRIO MEDIA Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.), mogą być sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1k.c.) i przez to stanowić klauzule niedozwolone. Prezes UOKiK wytoczy przeciwko tym przedsiębiorstwom energetycznym powództwa przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

b) postanowienia dotyczące zmiany opłaty przyłączeniowej na skutek zmiany stawki podatku VAT

Uprawnienie przedsiębiorstwa energetycznego do podwyższenia opłaty za przyłączenie bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy może dotyczyć nie tylko zmiany wysokości tej opłaty spowodowanej nie tylko zaistnieniem podczas budowy przyłącza gazowego różnych okoliczności związanych ze zmianą parametrów technicznych realizowanego przyłącza (np. długości przyłącza, rodzaju materiałów lub technologii, itp.), ale także zmianami wysokości stawki podatku VAT. W tym przypadku - zgodnie z powszechnie przyjętym stanowiskiem doktryny⁸⁴ i judykatury - w każdym przypadku zmiany ceny konsumentowi powinno przysługiwać z tego tytułu uprawnienie do odstąpienia od umowy bez konieczności ponoszenia z tego tytułu jakichkolwiek dodatkowych obciążeń. Takie postanowienie - uprawniające przedsiębiorcę do jednostronnego podwyższenia ceny na skutek zmiany wysokości stawki podatku VAT bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy - kwestionowane przez SOKiK w we wzorcach umów stosowanych przez innych przedsiębiorców, jest tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod nr 885, o treści:

- *„Do ceny netto zostanie doliczony podatek VAT zgodnie z obowiązującymi przepisami. Na dzień podpisania umowy stawka podatku VAT na lokal mieszkalny wynosi 7%, a na garaż i miejsce parkingowe 22%. W przypadku zmiany stawki podatku VAT nastąpi odpowiednia zmiana ceny.”* (wpis nr 885 dokonany na podstawie wyroku SOKiK z dnia 18 maja 2005 roku, sygn. akt XVII Amc 86/03)

Powyższe zastrzeżenia Prezesa UOKiK dotyczą wzorców umów, stosowanych przez sześć przedsiębiorstw energetycznych (G.EN. GAZ ENERGIA S.A., Duon Dystrybucja S.A., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.

⁸⁴ vide: E. Łętowska ibidem

Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.).

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- „*Wstępna opłata za przyłączenie do sieci gazowej PG wynosi (....). Do opłaty za przyłączenie dolicza się podatek VAT w wysokości obowiązującej w dniu wystawienia faktury VAT przez PG*” [G.EN. GAZ ENERGIA S.A.]
- „*Opłata za przyłączenie wynosi (z zastrzeżeniem ust. 3) ..... zł (słownie: .....). Do opłaty doliczony zostanie obowiązujący podatek od towarów i usług VAT.*” [Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]
- „*W przypadku zmiany stawku podatku VAT po dniu zawarcia niniejszej umowy, wysokość opłaty za przyłączenie brutto ulegnie odpowiedniej zmianie*” [Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

Stosowanie przez wymienionych powyżej stosowanych przez sześć przedsiębiorstw energetycznych (G.EN. GAZ ENERGIA S.A., Duon Dystrybucja S.A., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) postanowień tożsamych z zacytowanymi wyżej klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 *u.o.k.k.*, Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorcom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.2.1.10. Postanowienia uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do zmiany zakresu przedmiotu umowy

W przypadku wzorców umów stosowanych przez jedno z przedsiębiorstw energetycznych (Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) ustalono, iż zawierają one postanowienie, w których dostawca gazu przyznał sobie prawo do zmiany zakresu rzeczowego umowy o przyłączenie odbiorcy - w tym konsumenta - do sieci gazowej z przyczyn niezależnych od odbiorcy lub przedsiębiorstwa. Głównym świadczeniem przedsiębiorstwa energetycznego w przypadku umowy tego rodzaju jest wykonanie przyłącza zgodnie z dokumentacją projektową oraz postanowieniami umowy zawartej z konsumentem. Świadczeniu temu odpowiada ekwiwalentne świadczenie konsumenta w postaci zapłaty opłaty przyłączeniowej. A zatem ewentualna zmiana zakresu rzeczowego

umowy, w tym np. zmiana lokalizacji lub linii (długości) przebiegu realizowanego przyłączenia do sieci gazowej, może skutkować zmianą wysokości opłaty przyłączeniowej i z tego względu ewentualna zmiana zakresu rzeczowego umowy - i to spowodowana ważnymi przyczynami - powinna nastąpić wyłącznie za zgodą konsumenta w drodze aneksu zmieniającego istniejącą umowę. Natomiast zastrzeżenie prawa do zmiany zakresu rzeczowego umowy, bez wskazania tych przyczyn i poprzestaniu na ogólnym określeniu „z przyczyn niezależnych” od odbiorcy lub przedsiębiorstwa, może być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.) oraz stanowić klauzulę niedozwoloną określoną w art. 385³ pkt 19 k.c., zgodnie z którym niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie uprawniające kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany, bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia. Podkreślić przy tym należy, że analizowane wzorce w omawianym zakresie nie zapewniają konsumentom poczucia bezpieczeństwa, stabilności obrotu gospodarczego oraz w konsekwencji pewności co do wysokości określonej opłaty przyłączeniowej, do zapłacenia której są oni zobowiązani.

Powyższe zastrzeżenia Prezesa UOKiK dotyczą, następującego postanowienia:

- „Zmiana zakresu rzeczowego wynikająca z przyczyn niezależnych od Podmiotu ubiegającego się o przyłączenie i/lub Przedsiębiorstwa gazowniczego, określonego w pkt. 1 powyżej nie stanowi zmiany Umowy, o której mowa w § 7 pkt. 1 Umowy”

Zakwestionowane postanowienie stosowane przez Mazowiecką Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. może wypełniać dyspozycję art. 385³ pkt 19 k.c. oraz być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.), a przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko przedsiębiorcy powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

5.2.1.11. Postanowienia niedozwolone dotyczące ustalania właściwości sądu w przypadku rozstrzygania sporów wynikających z umowy

Przeprowadzona analiza wzorców umów przyłączeniowych stosowanych przez badane przedsiębiorstwa energetyczne wykazała, iż **pięć z nich** (anco Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A., Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) zamieszcza we wzorcach postanowienia, które nieprawidłowo regulują kwestie dotyczące właściwości

sądu rozstrzygającego ewentualne spory wynikające z umowy. Takie postanowienia, wielokrotnie kwestionowane przez SOKiK we wzorcach umów stosowanych przez przedsiębiorców z różnych branż, są tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod poz. 353, która była stosowana przez przedsiębiorstwo energetyczne. Postanowienie to o treści „*Wszelkie sprawy jakie mogą powstać w związku z realizacją umowy strony będą rozstrzygane w drodze negocjacji, a w przypadku niemożności osiągnięcia porozumienia przez Sąd miejscowo właściwy dla siedziby ZEORK S.A.*” zostało uznane za niedozwolone przez SOKiK w wyroku z dnia z 18 października 2004r. (sygn. akt XVII Amc 101/03).

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- „*Spory, jakie mogą wyniknąć z umowy, podlegać będą rozstrzygnięciu Sądu właściwego dla siedziby jednostki organizacyjnej Dostawcy Gazu*” [anco Sp. z o.o.]
- „*Jeżeli w ciągu 30 dni (30) od daty doręczenia wezwania do rozpoczęcia negocjacji Strony nie dojdą do porozumienia, wówczas sprawy sporne będą rozpatrywane przez właściwy dla OSD sąd powszechny, chyba że sprawa będzie należała do kompetencji Prezesa URE*”. [Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

Stosowanie przez wymienione powyżej cztery przedsiębiorstwa energetyczne (anco Sp. z o.o., EWE Energia Sp. z o.o., SIME Polska Sp. z o.o., Egesa Grupa Energetyczna S.A. oraz Karpacka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) postanowień tożsamych z zacytowanymi wyżej klauzulami wpisanymi do Rejestru klauzul niedozwolonych, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 u.o.k.k.. W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorcom postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

Natomiast w przypadku postanowienia o treści:

- „*Ewentualne spory jakie mogą wyniknąć na tle realizacji umowy, strony będą starały się załatwić ugodowo, a jeżeli to nie będzie możliwe będą one podległy rozpoznaniu przez sąd powszechny właściwy miejscowo dla obiektu przyłączonego do sieci gazowej na podstawie niniejszej umowy*” [Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

uznać należy, że postanowienie to nie jest tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru z uwagi na odmienny sposób wskazania właściwości sądu. Przedsiębiorstwo energetyczne wprowadziło bowiem zapis, że sądem właściwym jest sąd „*właściwy miejscowo dla obiektu przyłączonego do sieci gazowej na podstawie niniejszej umowy*”.

Zakwestionowane postanowienie stosowane przez Dolnośląską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. może wypełniać dyspozycję art. 385³ pkt 23 k.c. oraz być sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszać interesy konsumentów (art. 385¹ § 1 k.c.), a przez to stanowić klauzulę niedozwoloną. W związku z tym Prezes UOKiK wytoczy przeciwko temu przedsiębiorcy powództwo przed SOKiK o uznanie kwestionowanego postanowienia wzorca umowy za niedozwolone.

5.2.2. Naruszenia przepisów ustawy Prawo energetyczne i przepisów wykonawczych

5.2.2.1. Postanowienia umowne uprawniające przedsiębiorstwo energetyczne do wstrzymania dostarczania gazu

Analiza przedmiotowych wzorców umów przyłączeniowych wykazała, że oprócz postępowania się postanowieniami, które mogą być uznane za niedozwolone, przedsiębiorstwa energetyczne dopuszczają się naruszenia bezwzględnie obowiązujących przepisów Prawa energetycznego. Takie zastrzeżenia Prezes UOKiK miał do **jednego skontrolowanego przedsiębiorstwa energetycznego (EWE Energia Sp. z o.o.)**.

Stosownie do treści art. 6 ust. 3 Prawa energetycznego przedsiębiorstwo energetyczne zajmującego się przesyłaniem lub dystrybucją gazu, może wstrzymać dostarczanie gazu, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli, zostanie stwierdzone, że:

- 1) instalacja znajdująca się u odbiorcy stwarza bezpośrednio zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska;
- 2) nastąpił nielegalny pobór gazu.

W tym wypadku wyłączną podstawą do wstrzymania konsumentowi dostawy gazu może być stan techniczny instalacji gazowej znajdującej się u niego, która stwarza bezpośrednio - a więc rzeczywiste i realne - zagrożenie dla życia, zdrowia albo środowiska albo stwierdzony w sposób jednoznaczny przez uprawnionych pracowników dostawcy gazu i zgodnie z obowiązującymi procedurami, np. w toku sprawdzenia licznika lub instalacji gazowej, fakt dokonania przez konsumenta nielegalnego poboru gazu.

Inną, ustawową podstawą do wstrzymania przez przedsiębiorstwo energetyczne dostarczania gazu stanowi przepis art. 6 ust. 3a Prawa energetycznego. Zgodnie bowiem z

jego treścią dostarczanie gazu może zostać również wstrzymane przez dostawcę w przypadku, gdy odbiorca zwleka z zapłatą za pobrany gaz albo świadczone usługi co najmniej miesiąc po upływie terminu płatności, pomimo uprzedniego powiadomienia na piśmie o zamiarze wypowiedzenia umowy i wyznaczenia dodatkowego, dwutygodniowego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności.

Zaznaczyć jednak należy, iż katalog przyczyn stanowiących podstawę do wstrzymania dostarczania gazu jest katalogiem zamkniętym, a zatem niedopuszczalne jest - w świetle powołanych przepisów - wstrzymywanie przez przedsiębiorstwo dostaw gazu z przyczyn innych niż wymienionych w tych przepisach, jak np.:

- samowolne przyłączenie się odbiorcy do sieci dystrybucyjnej
- dokonanie zmiany lub uszkodzeń w gazomierzu albo zmian lub uszkodzenia plomb.

Okoliczności te bowiem nie są jednoznaczne z dokonaniem nielegalnego poboru gazu, o którym mowa w art. 6 ust. 3 pkt 2 *Prawa energetycznego*, albowiem przeprowadzona kontrola może stwierdzić fakt samowolnego podłączenia się do sieci dystrybucyjnej przy jednoczesnym stwierdzeniu braku nielegalnego poboru gazu, np. z przyczyn technicznych lub braku odbiorników gazu. Również ewentualne uszkodzenie lub zmiany w gazomierzu lub uszkodzenie lub zmiany plomb trudno uznać za tożsame z dokonaniem nielegalnego poboru gazu, ponieważ mogą być one skutkiem działań niezależnych od konsumenta i niezawinionych od niego.

Również treść art. 6 ust. 3 pkt 1 *Prawa energetycznego* powinna być interpretowana literalnie i brak jest podstaw prawnych do wstrzymywania przez przedsiębiorstwo energetyczne dostarczania gazu w sytuacji gdy:

- instalacja gazowa znajdująca się u odbiorcy nie stwarza bezpośredniego zagrożenia dla życia, zdrowia albo środowiska,
- konsument uniemożliwia upoważnionym przedstawicielom dostawcy gazu dostępu do elementów sieci znajdujących się na jego terenie lub w jego obiekcie, nawet w celu przeprowadzenia prac eksploatacyjnych lub usunięcia awarii sieci.

Zdaniem Prezesa UOKiK okoliczności te mogą stanowić podstawę do podjęcia przez przedsiębiorstwo energetyczne innych - dopuszczonych prawem - działań, jednakże nie uzasadniają wstrzymania przez niego dostarczania gazu, do którego to działania przedsiębiorstwo nie jest uprawnione w świetle powołanych przepisów *Prawa energetycznego*.

Tymczasem, jak wynika z dokonanej analizy wzorców umowy, jedno przedsiębiorstwo energetyczne (EWE Energia Sp. z o.o.) zajmujące się dystrybucją gazu wprowadziło do stosowanego przez siebie wzorca umowy przyłączeniowej zapis, który rozszerza zamknięty, ustawowy katalog podstaw do wstrzymania dostarczanie gazu. Skutkiem powyższego działania jest przyznanie sobie przez przedsiębiorstwo energetyczne dodatkowych - sprzecznych z prawem - uprawnień do wstrzymywania dostaw gazu, nawet w sytuacjach, w których bezwzględnie obowiązujące przepisy Prawa energetycznego nie przyznają mu takich uprawnień. Może to również prowadzić do wstrzymywania dostarczania gazu w przypadkach, gdy tak drastyczne działanie przedsiębiorstwa nie jest, ani konieczne, ani dopuszczalne. Ubocznym skutkiem opisanych wyżej działań może być również wprowadzenie w błąd konsumentów co do uprawnień przysługujących przedsiębiorstwom energetycznym oraz ich pracowników w zakresie obowiązków dostawców gazu w zakresie wstrzymywania dostaw gazu. Zdaniem Prezesa UOKiK może to naruszać interes ekonomiczny konsumentów oraz ich prawo do pełnej i prawdziwej informacji.

Powyższe zastrzeżenia Prezesa UOKiK dotyczą, następującego postanowienia:

- *„W przypadku braku możliwości naprawy szafki Klient zobowiązuje się zwrócić EWE energia koszty wymiany szafki na nową. Zwrot kosztów nastąpi w terminie 7 dni od dnia doręczenia Klientowi faktury VAT. Brak zapłaty w powyższym terminie może spowodować przerwę w dostawie gazu do czasu uregulowania należności”*

Opisana praktyka EWE Energia Sp. z o.o. stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 *u.o.k.k.* W związku z powyższym Prezes UOKiK wszczął przeciwko temu przedsiębiorcy postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

5.2.3. Nieuczciwe praktyki rynkowe

5.2.3.1. Postanowienia wprowadzające konsumentów w błąd co do charakteru prawnego taryf oraz Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej

Podczas przedmiotowej analizy wzorców umów przyłączeniowych stosowanych przez pięć przedsiębiorstw energetycznych (anco Sp. z o.o., AMBER GAZ Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., oraz Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) zastrzeżenia Prezesa UOKiK wzbudziły także postanowienia

odsyłające w zakresie nieuregulowanym w tych umowach do stosowania obowiązujących przepisów, a w szczególności do taryf oraz Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej (IRiESD) stosowanych przez te przedsiębiorstwa.

Powyższe działanie przedsiębiorstw energetycznych również może zostać uznane za nieuczciwą praktykę rynkową, określoną w art. 5 ust. 1 i 2 pkt 1 *u.p.n.p.r.* W świetle art. 4 ust. 1 tej *ustawy*, stosowana przez przedsiębiorcę praktyka rynkowa jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy, w trakcie jej zawierania lub po zawarciu. W świetle przepisów *ustawy* nieuczciwą praktyką rynkową może być praktyka rynkowa wprowadzająca w błąd, która może przybrać postać czynną i bierną, tj. polegać na działaniu lub zaniechaniu wprowadzającym w błąd. Zgodnie z art. 5 ust. 2 pkt 1 *u.p.n.p.r.*, za praktykę rynkową uznaje się działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Działanie to może w szczególności polegać na rozpowszechnianiu nieprawdziwych informacji i w szczególności dotyczyć obowiązków przedsiębiorcy związanych z produktem lub praw konsumenta.

Zarówno taryfa, jak i Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej (IRiESD) nie są - jak sugerują kwestionowane postanowienia - powszechnie obowiązującymi przepisami, lecz są wzorcami umów szczególnego rodzaju, ponieważ wzorce te podlegają zatwierdzeniu przez Prezesa URE na podstawie art. 23 ust. 2 pkt 2 oraz 8 *Prawa energetycznego*. Określają one obowiązki przedsiębiorstw energetycznych związane z dostarczaniem i dystrybucją gazu oraz mogą także zawierać postanowienia określające uprawnienia konsumentów (zwłaszcza taryfa), a zatem odesłanie do ich stosowania w sprawach nieuregulowanych w umowie przyłączeniowej nie powinno być kwestionowane.

Zamieszczanie w stosowanych wzorcach umowy postanowień zawierających informacje sugerujące, że taryfa przedsiębiorstwa energetycznego i Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej (IRiESD) są powszechnie obowiązującymi przepisami, może być uznane za działanie bezprawne nadto może naruszać prawo konsumenta do rzetelnej informacji. Może wpływać na postrzeganie i ocenę oferty przedsiębiorstwa, a tym samym może dojść do istotnego zniekształcenia zachowania rynkowego przeciętnego konsumenta, a więc jego decyzji dotyczącej umowy.

W ocenie Prezesa UOKiK, stosowanie przez przedsiębiorstwa energetyczne we wzorcach umów przyłączeniowych wskazanego odesłania w sprawach nieuregulowanych w

umowie do stosowania taryf oraz Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej (IRiESD), określonych jako „obowiązujące przepisy prawa” może być bezprawne i stanowić nieuczciwą praktykę rynkową.

Przykładami zakwestionowanych postanowień w tym zakresie są:

- „W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową zastosowanie mają obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności: (...) e) Taryfa Dostawcy Gazu” [anco Sp. z o.o.]
- „W sprawach nieuregulowanych umową zastosowanie mają obowiązujące przepisy prawa, a w szczególności: (...) d) Taryfa Przedsiębiorstwa gazowniczego Na Świadczenie Usług Dystrybucji Paliw Gazowych, e) Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci Dystrybucyjnej (IRiESD) Przedsiębiorstwa gazowniczego” [Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.]

Opisana praktyka stosowana przez pięć przedsiębiorstw energetycznych (anco Sp. z o.o., AMBER GAZ Sp. z o.o., AVRIO MEDIA Sp. z o.o., Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., oraz Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.) stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 3 *u.o.k.k.* W związku z powyższym, Prezes UOKiK wszczął przeciwko tym przedsiębiorstwom energetycznym postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

6. Podsumowanie i wnioski analizy wzorców umownych

Prezes UOKiK poddał analizie prawnej z punktu widzenia ochrony interesów konsumentów **159 wzorców umów** dotyczących dostarczania gazu sieciowego, tj. umów sprzedaży, dystrybucji, kompleksowych oraz umów przyłączeniowych stosowanych przez **16 przedsiębiorstw energetycznych**. W **111 wzorcach** spośród wszystkich skontrolowanych, stwierdzono **178 nieprawidłowości**, co do których Prezes UOKiK zgłosił swoje zastrzeżenia. Na powyższą liczbę naruszeń składają się:

- stosowanie niedozwolonych postanowień umownych - 134 przypadków,
- działania posiadające znamiona nieuczciwych praktyk rynkowych, które polegały na zamieszczaniu we wzorcach umowy informacji wprowadzających w błąd w zakresie charakteru prawnego taryf i IRiESD - 19 przypadków oraz
- naruszenia *Prawa energetycznego* w zakresie uprawnienia przedsiębiorstwa energetycznego do wstrzymania dostarczania gazu lub terminu rozpatrzenia reklamacji - 25 przypadków.

Zdaniem Prezesa UOKiK wskazane w niniejszym raporcie nieprawidłowości mogą stanowić odpowiednio klauzule niedozwolone i praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów.

Zdecydowaną większość stwierdzonych naruszeń (130 przypadków) stanowią niedozwolone postanowienia umowne, które zostały pogrupowane wg ich treści oraz liczby stwierdzonych klauzul abuzywnych. Poniżej zamieszczone zostały grupy zakwestionowanych postanowień umownych, które dotyczą:

- nieprawidłowych zasad dostarczania korespondencji (14 postanowień),
- nieprawidłowo ustalonych praw i obowiązków stron z tytułu prac związanych z realizacją umowy przyłączeniowej (14 postanowień),
- postanowień wyłączających lub ograniczających odpowiedzialność przedsiębiorcy energetycznego z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy (12 postanowień)
- nieprawidłowego określenia terminu do wniesienia reklamacji (11 postanowień),
- możliwości jednostronnej zmiany umowy bez przyznania konsumentowi prawa do odstąpienia od umowy (10 postanowień),

- ustalenia właściwości sądu do rozstrzygania sporów w sposób niezgodny z przepisami *k.p.c.* (9 postanowień)
- przyznania przedsiębiorcy możliwości przedłużenia terminu wykonania przyłącza gazowego (6 postanowień),
- przyznania przedsiębiorcy uprawnienia do jednostronnego rozwiązania umowy (4 postanowienia)
- nieprawidłowego oznaczania cen (podawania cen netto) - 4 przypadki
- innych naruszeń (3 postanowienia).

Konkludując, dokonana przez Prezesa UOKiK analiza prawna wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorstwa energetyczne wykazała, że zdecydowana większość zbadanych wzorców zawiera istotne nieprawidłowości. Generalnie spośród 134 zakwestionowanych postanowień, 83 to postanowienia, wobec których istnieje podejrzenie uznania ich za klauzule niedozwolone (art. 385¹ § 1 *k.c.*), albowiem w ocenie Prezesa UOKiK kształtują one prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Ponadto, w skontrolowanych wzorcach zamieszczono 51 postanowień, wobec których uznano, że ich treść jest tożsama z treścią postanowień wpisanych już do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Okoliczność ta pozwoliła - w stosunku do przedsiębiorców stosujących wzorce zawierające takie postanowienia - wszcząć postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Pozostałe stwierdzone nieprawidłowości - ocenione przez Prezesa UOKiK jako nieuczciwe praktyki rynkowe (24 przypadki) albo działania bezprawne, naruszające Prawo energetyczne (18 przypadków) - również stanowiły podstawę wszczęcia postępowania w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko wszystkim skontrolowanym 16 przedsiębiorstwom energetycznym. Postępowania administracyjne w liczbie 16 zostały wszczęte w dniach 20 - 28 lutego 2013r. i zostaną zakończone wydaniem decyzji administracyjnej, od której przysługuje odwołanie do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

W przypadku postanowień umownych, wobec których istnieje podejrzenie, że mogą być klauzulami niedozwolonymi w rozumieniu art. 385¹ § 1 *k.c.*, Prezes UOKiK wystąpi z **pozwami do SOKiK** o uznanie za niedozwolone kwestionowanych postanowień wzorców umów **przeciwko wszystkim skontrolowanym 16 przedsiębiorstwom energetycznym**. Liczba pozwów może jednak ulec zmianie, w związku z podobieństwem zakwestionowanych postanowień u poszczególnych przedsiębiorców.